

**EVSİZLER İÇİN BARINMA MEKANLARININ
TASARIMINDA PSİKO-SOSYAL GEREKSİNİMLER
ÜZERİNE BİR İNCELEME:
KUALA LUMPUR ÖRNEĞİ**

Mohd khaizrul bin MAKHTAR

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**EVSİZLER İÇİN BARINMA MEKANLARININ TASARIMINDA
PSİKO-SOSYAL GEREKSİNİMLER ÜZERİNE BİR İNCELEME:
KUALA LUMPUR ÖRNEĞİ**

Mohd khaizrul bin MAKHTAR

0009-0004-4185-9425

Doç. Dr. B. Ece ŞAHİN

(Danışman)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

BURSA – 2023

Her Hakkı Saklıdır

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

EVsizLER İÇİN BARINMA MEKANLARININ TASARIMINDA PSİKO-SOSYAL GEREKSİNİMLER ÜZERİNE BİR İNCELEME: KUALA LUMPUR ÖRNEĞİ

Mohd khaizrul bin MAKHTAR

Bursa Uludağ Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Doç.Dr. B. Ece ŞAHİN

Evsizlik, günümüzde büyük kentlerde yaşanan önemli problemlerden biridir. Farklı nedenlerle yaşadıkları çevrelerinden uzaklaşan insanlar ya da olumsuz alışkanlıklar sebebiyle normal hayatına devam edemeyen bireylerin karşılaştığı evsizlik sorunu karşısında, kentlerde barınma ortamlarının sağlanabilmesine gereksinim duyulmaktadır. Acil barınaklar, geçiş barınakları, hızlı yeniden yerleştirme ve kalıcı destekleyici konut çözümleriyle farklı evsizlik durumlarına uygun konut sağlama çözümlerine yer verilebilmektedir. Ancak mevcut ve yeni tasarlanan pek çok örneğin evsizlerin gereksinimlerini karşılamaması da eleştirilmektedir. Evsizlik durumunda kalan bireyler için sorunun sadece bir yaşam alanı bulamama durumu olmadığı, barınma ortamlarında yaşama katılımı destekleyecek yönde olanaklar sağlanmasına önem verilmesi gerektiğine de dikkat çekilmektedir. Psiko-sosyal gereksinimlerin dikkate alınması da bu açıdan önem taşımaktadır.

Bu kapsamda çalışmada, evsizler için barınma mekânlarının tasarımında, kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimlerini destekleyici bir ortamın yaratılması yönünde tasarıma yönelik kriterlerin tanımlanabilmesi ve barınma mekanlarının niteliğini değerlendirmeye yönelik bir analiz çerçevesinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Aidiyet, mahremiyet, destekleyici ortam atmosferi, rehabilitasyon ve sosyalleşme olarak tanımlanan gereksinimler bağlamında mekana yönelik kriterler tanımlanmaktadır. Evsizlik sorununun yoğun olarak yaşandığı kentlerden biri olması sebebiyle çalışma alanı olarak belirlenen Kuala Lumpur kentindeki en kapsamlı evsiz barınma ortamı bu çerçevede incelendiğinde, tanımlanan kriterler açısından yetersiz yönleri olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu kapsamda araştırmanın, psiko-sosyal gereksinimleri destekleyen evsizler için tasarlanacak barınma mekanlarının geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Evsizlik, Psiko-sosyal Gereksinimler, Evsizler için Barınma Mekanları Tasarımı

2023, x + 154 sayfa.

ABSTRACT

MSc Thesis

AN INVESTIGATION ON PSYCHO-SOCIAL NEEDS IN THE DESIGN OF SHELTERS FOR THE HOMELESS: THE CASE OF KUALA LUMPUR

Mohd khaizrul bin MAKHTAR

Bursa Uludağ University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Architecture

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. B. Ece ŞAHİN

Homelessness is one of the most important problems in big cities today. In the face of the problem of homelessness faced by people who move away from their environment for different reasons or individuals who cannot continue their normal lives due to negative habits, there is a need to provide housing environments in cities. Emergency shelters, transitional shelters, rapid resettlement and permanent supportive housing solutions can provide housing solutions suitable for different homelessness situations. However, it is also criticized that many existing and newly designed examples do not meet the needs of the homeless. It is also pointed out that the problem for individuals experiencing homelessness is not only the inability to find a living space, but also the importance of providing opportunities to support participation in life in shelter environments. Consideration of psycho-social needs is also important in this respect.

In this context, the study aims to define design criteria for creating an environment that supports the psycho-social needs of users in the design of shelters for the homeless and to develop an analysis framework for evaluating the quality of shelters. Criteria for space are defined in the context of the needs defined as belonging, privacy, supportive atmosphere, rehabilitation and socialization. When the most comprehensive homeless shelter environment in Kuala Lumpur, which was determined as the study area because it is one of the cities where the problem of homelessness is intensely experienced, is examined within this framework, it is concluded that it has insufficient aspects in terms of the defined criteria. In this context, it is thought that the research will contribute to the development of shelters to be designed for homeless people that support psycho-social needs.

Keywords: Homelessness, Psycho-social Needs, Shelter Design for the Homeless

2023, x + 154 pages.

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Yüksek lisans öğrenimimde, her konuda desteklerini esirgemeyen ve tezimi geliştirme sürecinde bana yardımcı olan kişilere; çalışmanın başından sonuna kadar bana yol gösteren danışmanım Doç. Dr. B. Ece ŞAHİN'e; alanımla ilgili bilgi edinmem için beni sık sık yönlendiren diğer hocalarıma; evsiz barınaklarının kalitesini kamu yararına iyileştirmek için çalışmalarımı sürdürmeme yardımcı olan ve iyi olanaklar sağlayan idari yetkililere, öğretmenlere teşekkür ederim. Umarım bu çalışma günümüzde var olan ve gelecekte evsizler için oluşturulacak barınma mekanlarındaki yaşam kalitesinin iyileştirilmesine faydalı olur.

Hayatım boyunca beni her zaman destekleyen ve bu çalışmayı tamamlamam için bana güç veren sevgili anneme ve babama sonsuz teşekkürler. Bu araştırma sürecinin sorunsuz bir şekilde ilerlemesi için birçok bilgi ve teşvik veren Malezya ve Türkiye'deki kardeşlerime ve arkadaşlarıma; Son olarak, bana bu fırsatı verdikleri ve yaptığım her işte bana güvendikleri için herkese bir kez daha teşekkür ederim.

Khaizrul
04/08/2023

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR.....	iii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	vii
ÇİZELGELER DİZİNİ	xi
1. GİRİŞ.....	1
2. KURAMSAL TEMELLER ve KAYNAK ARAŞTIRMASI.....	4
2.1. Evsizlik Kavramı	4
2.2. Evsizliğe Neden Olan Faktörler	9
2.3. Evsizlik için Barınma Mekanları Tasarımı.....	15
2.3.1. Evsizlik için barınma mekanları tasarımına geleneksel yaklaşım.....	16
2.3.2. Evsizlik için barınma mekanları tasarımına yönelik güncel yaklaşım	18
2.3.3. Evsizlik sorununun çözümüne yönelik mekansal alternatifler.....	25
2.3.4. Acil barınakları.....	25
2.3.5. Geçiş Barınakları	27
2.3.6. Hızlı Yeniden Yerleştirme (Rapid Re Housing, RRH).....	29
2.3.7. Kalıcı Destekleyici Konut (Permanent Supportive Housing, PSH).....	30
2.4. Evsizler için Barınma Mekanlarından Örnekler.....	31
2.4.1. Bud Clark Commons.....	31
2.4.2. The Bridge Homeless Assistance Center.....	41
2.4.3. Y:Cube.....	49
2.4.4. MLK1101 Supportive Housing	54
2.5. Evsizlerin Barınma Mekanlarındaki Psiko-sosyal Gereksinimleri.....	60
2.5.1. Aidiyet	62
2.5.2. Mahremiyet.....	63
2.5.3. Destekleyici ortam atmosferi.....	67
2.5.4. Rehabilitasyon.....	72
2.5.5. Sosyalleşme.....	77
2.6. Bölüm Sonucu.....	78
3. MATERYAL ve YÖNTEM.....	84
3.1. Çalışma Alanının Belirlenmesi	84
3.2. Çalışma Alanının Tanıtımı.....	86
3.3. Alan Çalışması: Kapsam ve Yöntem.....	93
4. BULGULAR ve TARTIŞMA.....	99
4.1. Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi'nde İç Mekan Niteliğinin Psiko-sosyal Gereksinimler Kapsamında Değerlendirilmesi.....	99
4.1.1. Aidiyet kapsamında mekansal analizler.....	99
4.1.2. Mahremiyet kapsamında mekansal analizler.....	102
4.1.3. Destekleyici ortam atmosferi kapsamında mekansal analizler.....	106
4.1.4. Rehabilitasyon kapsamında mekansal analizler.....	111
4.1.5. Sosyalleşme kapsamında mekansal analizler.....	114

4.2. Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi'nde Dış Mekan Niteliğinin Psiko-sosyal Gereksinimler Kapsamında Değerlendirilmesi	118
4.2.1. Aidiyet kapsamında mekansal analizler	118
4.2.2. Mahremiyet kapsamında mekansal analizler	121
4.2.3. Destekleyici ortam atmosferi kapsamında mekansal analizler	122
4.2.4. Rehabilitasyon kapsamında mekansal analizler	125
4.2.5. Sosyalleşme kapsamında mekansal analizler	129
5. SONUÇ	133
KAYNAKLAR	145

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar	Açıklama
ABS	Avustralya İstatistik Bürosu
AIHW	Avustralya Sağlık ve Refah Enstitüsü
APA	Amerikan Psikoloji Derneği
BCC	Bud Clark Commons
CPRE	Kırsal kesim hayır kurumu
DFV	Aile içi ve aile içi şiddet
DHS	İç Güvenlik Bakanlığı
HDI	Helsinki Deaconess Enstitüsü
HHS	Sağlık ve İnsan Hizmetleri Bakanlığı
JKM	Sosyal Yardım Departmanı (Jabatan Kebajikan Masyarakat)
PE	Evsizliği deneyimleyen kişiler
PSH	Kalıcı Destekleyici Konut
PTGKL	Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi
PTSD	Travma sonrası stres bozukluğu
RRH	Hızlı Yeniden Barınma
SAD	Mevsimsel Duygulanım Bozukluğu
SAMHSA	Madde Bağımlılığı ve Ruh Sağlığı Hizmetleri İdaresi
UNHCR	BM Mülteci Ajansı
YKN	Toplumsal refah vakfı (Yayasan Kebajikan Masyarakat)

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 2.1. Haber başlığı, “Connolly ormana sığındı”	10
Şekil 2.2. Geleneksel evsiz yönetim sistemi (Housing First Model)	16
Şekil 2.3. Konut hazırlığı.....	16
Şekil 2.4. Tatu Ainesmaa'nın yeni evi: Malminkartano, Helsinki'deki Rukkila	20
Şekil 2.5. Yenilenen evsiz barınma ortamındaki mutfak	20
Şekil 2.6. “Homes For Hope” projesi	22
Şekil 2.7. Icon'un 3D baskılı evi	22
Şekil 2.8. Reed Watts'tan Commonweal Pods	23
Şekil 2.9. Evsizler için düzenlenen kamplardan bir örnek.....	25
Şekil 2.10. Bud Clark Commons	31
Şekil 2.11. “Bud Clark Commons”, kesit ve temel bölümler	32
Şekil 2.12. “Bud Clark Commons”, 1. kat planı	32
Şekil 2.13. “Bud Clark Commons”, 2. kat planı	33
Şekil 2.14. “Bud Clark Commons”, 3. kat planı	33
Şekil 2.15. “Bud Clark Commons”, 4. kat planı.....	33
Şekil 2.16. “Bud Clark Commons”, 5-8 kat planı	34
Şekil 2.17. “Bud Clark Commons”, genel görünüm.....	34
Şekil 2.18. Zemin kat (a) ve yeşil cam cephe (b)	35
Şekil 2.19. Zemin kat mekanları ve avlu	36
Şekil 2.20. Dolaplar	37
Şekil 2.21. Duş ve çamaşırhane	38
Şekil 2.22. Üst kat	38
Şekil 2.23. Mahremiyeti karşılayan odalar ve hizmetler.....	39
Şekil 2.24. Doğal ışık, bol temiz hava ve dayanıklı malzemeler	39
Şekil 2.25. Yeşil çatılar	40
Şekil 2.26. Enerji tasarrufu sağlayan teknolojiler.....	40
Şekil 2.27. “The Bridge Homeless Assistance Center”, genel görünüm.....	42
Şekil 2.28. The Bridge Homeless Assistance Center”, avlu.....	43
Şekil 2.29. “The Bridge Homeless Assistance Center”, vaziyet planı.....	44
Şekil 2.30. “The Bridge Homeless Assistance Center”, birinci kat planı	44
Şekil 2.31. “The Bridge Homeless Assistance Center”, ikinci kat planı.....	45
Şekil 2.32. “The Bridge Homeless Assistance Center”, üçüncü kat planı.....	45
Şekil 2.33. Erkekler yurdu ve kadınlar yurdu.....	46
Şekil 2.34. “The Bridge Homeless Assistance Center”, uyku pavyonu.....	47
Şekil 2.35. Doğal ve yapay aydınlatma, sanatsal etkiler.....	48
Şekil 2.36. Peyzaj ve bitkiler	48
Şekil 2.37. “Y:Cube”, genel görünüm	50
Şekil 2.38. Y:Cube”, genel yerleşim düzeni	50
Şekil 2.39. “Y:Cube”, yapının saha dışında monte edilmesi	51
Şekil 2.40. Ünite, nitelikli yaşam ortamı	51
Şekil 2.41. “Y:Cube”, kat planı	52
Şekil 2.42. “Y:Cube”, kesit	52
Şekil 2.43. “Y:Cube”, sıcak renk kullanımı.....	52
Şekil 2.44. “Y:Cube”, eko-verimli ve yüksek kaliteli malzemeler ve mobilyalar	53
Şekil 2.45. “Y:Cube”, Avlu	53

Şekil 2.46.	“Y:Cube”, topluluk oyun alanı	54
Şekil 2.47.	“MLK1101 Supportive Housing	55
Şekil 2.48.	“MLK1101 Supportive Housing”, genel yerleşim	55
Şekil 2.49.	“MLK1101 Supportive Housing”, topluluk bahçesi ve sosyal merkez	56
Şekil 2.50.	“MLK1101 Supportive Housing”, zemin kat planı	56
Şekil 2.51.	“MLK1101 Supportive Housing”, ikinci kat planı	56
Şekil 2.52.	“MLK1101 Supportive Housing”, üçüncü kat planı	56
Şekil 2.53.	“MLK1101 Supportive Housing”, aksonometrik	57
Şekil 2.54.	“MLK1101 Supportive Housing”, oda	58
Şekil 2.55.	“MLK1101 Supportive Housing”, topluluk odası sunar	58
Şekil 2.56.	“MLK1101 Supportive Housing”, Açık hava bahçesi	59
Şekil 2.57.	“MLK1101 Supportive Housing”, stüdyo ortamı	59
Şekil 2.58.	DOME, istiflenebilir modüler mobilya sistemi.....	66
Şekil 2.59.	DOME ünitesi kendi temel mobilyaları ile donatılmıştır	67
Şekil 2.60.	Evsizler için yaşama mekanında doğal ışığın etkisi	68
Şekil 2.61.	Evsizler için 103 küçük evden oluşan bir topluluk	70
Şekil 2.62.	RKW Architektur'dan evsizler için barınakta yeşil alan	74
Şekil 2.63.	Evsiz barınağı için gönüllü sanatçılar tarafından yapılan bir duvar resmi.....	75
Şekil 2.64.	Evsiz sokak çalgıcısı	76
Şekil 2.65.	Evsizler için Hope Café programında yemek deneyimi.....	78
Şekil 3.1.	Kuala Lumpur'un Malezya'daki konumu	86
Şekil 3.2.	Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi'nin (PTGKL) Kuala Lumpur'daki konumu.....	87
Şekil 3.3.	Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi, PTGKL yerleşimi ve çevresi.....	87
Şekil 3.4.	Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi'nin genel görünümü, PTGKL.....	86
Şekil 3.5.	Plan şeması : Aktivite alanı ve yemek alanı, yönetim alanları, çok amaçlı alandan oluşan zemin kat planı	88
Şekil 3.6.	Plan şeması: Konaklama alanı ve dini alandan oluşan birinci kat planı.....	88
Şekil 3.7.	Plan şeması: Konaklama alanı ve dini alandan oluşan ikinci kat plan.....	89
Şekil 3.8.	Plan şeması: Dış mekandan iç mekana erişim.....	89
Şekil 3.9.	Plan şeması: Kuala Lumpur Evsiz Transit Merkezi, PTGKL, genel yerleşim düzeni.....	90
Şekil 3.10.	Yatma bölümüne odasına açılan ana kapılardan biri.....	91
Şekil 3.11.	Plan şeması: Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi, PTGKL'nin zemin kat planındaki mekanlar.....	92
Şekil 3.12.	Plan şeması: Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi, PTGKL'nin birinci kat planındaki mekanlar	92
Şekil 3.13.	Plan şeması: Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi'nin ikinci kat planındaki mekanlar, PTGKL.....	93
Şekil 4.1.	Binanın iç mekanında sıcak, sarı renk kullanımı	99
Şekil 4.2.	Evsiz barınağındaki beyaz kapılar.....	10
Şekil 4.3	Belirli odalarda yapılamayacak bazı faaliyetleri yasaklayan metinsel işaretler.....	101

Şekil 4.4.	Evsizlerin yatağı ve uyku yatağı alanı düzenleme, boyut, mesafe ve fiziksel şekil açısından aynıdır	101
Şekil 4.5.	Kıyafetlerini değiştirmek isteyen evsizler için halka açık soyunma odası.....	102
Şekil 4.6.	Kullanılmış giysilerin bağışlanması için bir alan	103
Şekil 4.7.	Yatak odasına yakın konumda sağlanan kilitli dolaplar	103
Şekil 4.8.	Yatma alanında açık düzen	104
Şekil 4.9.	Binanın birinci katındaki tuvalette bulunan engelliler için özel bir oda	105
Şekil 4.10.	Evsizler barınağının birinci katındaki, dış mekanla ilişkili uyuma Alanı.....	106
Şekil 4.11.	Yemekhane alanındaki duvar resimlerinden bir örnek	107
Şekil 4.12.	Kanatlı pencereler, maksimum havalandırma sağlar, temizlenmesi kolaydır ve enerji tasarrufludur	108
Şekil 4.13.	Tente pencerelerin kullanıldığı merdiven boşluğu ve tuvalet/duş alanı.....	108
Şekil 4.14.	Binanın birinci katındaki açık plan alan	109
Şekil 4.15.	Binada kullanılan uzun floresan ışıklar.....	109
Şekil 4.16.	Saat 6:00 ile 23:50 arasında çalışan merkeze yakın monoray sistemi	110
Şekil 4.17.	Kanatlı pencereler, iç ve dış mekan ilişkisi	112
Şekil 4.18.	Çok amaçlı oda/danışmanlık odası/endüstriyel eğitim odası	113
Şekil 4.19.	Çok amaçlı odada sosyal faaliyetler, toplantılar, danışmanlık ve bazı ilgili programlarda kullanılmak üzere sağlanan masa ve sandalyeler.....	115
Şekil 4.20.	Endüstriyel eğitim için oda/atölye	116
Şekil 4.21.	Namaz alanı/ mescit	116
Şekil 4.22.	Kantin/yemekhane	117
Şekil 4.23.	Çeşitli kitaplar, gazeteler, dergiler ve diğer okuma materyallerini sağlayan kitap rafları için oda/alanlar	117
Şekil 4.24.	Barınağın adını açıklayan ve uzak mesafeden bile okunabilen yazılı Tabela.....	119
Şekil 4.25.	Bina sakinlerinin güncel isim listesini gösteren duyuru panosu	119
Şekil 4.26.	Barınaktaki avlu/bahçe, özellikle bireysel kullanım için uygun kullanım alanı.....	120
Şekil 4.27.	Binanın dış cephesinde açık sarı ve kırmızı gibi sıcak renklerin kullanılması.....	120
Şekil 4.28.	Dış mekanın çevredeki binalarla ilişkisi	121
Şekil 4.29.	"Hand to Help" sloganıyla birlikte birbirine yardım eden "ellerin" resmedildiği duvar resmi	123
Şekil 4.30.	Çardak	123
Şekil 4.31.	Barınak yakınlarında inşaatı devam eden şantiyeler	124
Şekil 4.32.	Barınağa yakın monoray sistemi	125
Şekil 4.33.	Binanın avlusundaki alanda düzenlenen egzersiz gibi meditasyon amaçlı çeşitli programlar	126
Şekil 4.34.	"Eugenia Oleana".....	127
Şekil 4.35.	"Begonvil"	127
Şekil 4.36.	Binanın yakınındaki büyük kafeslere yerleştirilmiş farklı türde kuşlar.....	128

Şekil 4.37.	Kantin alanı ve mekanın ana kapısının yakınında sergilenen küçük balıklarla dolu akvaryum	128
Şekil 4.38.	Dış mekanda dinlenme ve etkileşim alanı.....	130
Şekil 4.39.	Genellikle çeşitli etkinlikler veya sosyal programlar için kullanılan küçük bahçe olarak da adlandırılan boş alanlar	130
Şekil 4.40.	Sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanan ücretsiz saç kesimi gibi sosyal yardım programları	131
Şekil 4.41.	Festivalleri/Bayramı kutlamak	131

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa

Çizelge 2.1.	ETHOS - Evsizlik ve Evsel Dışlanma Avrupa Tipolojisi.....	7
Çizelge 2.2.	Evsizliğin ekolojik modeli.....	13
Çizelge 2.3.	"Bud Clark Commons", mekansal olanaklar ve psiko-sosyal gereksinimler ilişkisi.....	41
Çizelge 2.4.	"The Bridge Homeless Assistance Center", mekansal olanaklar ve psiko-sosyal gereksinimler ilişkisi.....	49
Çizelge 2.5.	"Y:Cube", mekansal olanaklar ve psiko-sosyal gereksinimler ilişkisi	54
Çizelge 2.6.	"MLK1101 Supportive Housing", mekansal olanaklar ve psiko-sosyal gereksinimler ilişkisi	60
Çizelge 2.7.	Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri ve iyileştiren ortam niteliğini etkileyen mekânsal kriterler	81
Çizelge 2.7.	Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri ve iyileştiren ortam niteliğini etkileyen mekânsal kriterler (Devam).....	82
Çizelge 2.7.	Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri ve iyileştiren ortam niteliğini etkileyen mekânsal kriterler (Devam)....	83
Çizelge 3.1.	Evsizler için barınma ortamlarında iç mekan niteliğinin psiko-sosyal gereksinimler kapsamında değerlendirilmesi.....	96
Çizelge 3.2.	Evsizler için barınma ortamlarında dış mekan niteliğinin psiko-sosyal gereksinimler kapsamında değerlendirilmesi	97
Çizelge 4.1.	Aidiyet kapsamında mekansal kriterlerin değerlendirilmesi	102
Çizelge 4.2.	Mahremiyet kapsamında mekânsal kriterlerin değerlendirilmesi....	105
Çizelge 4.3.	Destekleyici ortam atmosferi kapsamında mekânsal kriterlerin değerlendirilmesi.....	111
Çizelge 4.4.	Rehabilitasyon kavramı kapsamında mekânsal kriterlerin değerlendirilmesi.....	114
Çizelge 4.5.	Sosyalleşme kavramı kapsamında mekânsal kriterlerin değerlendirilmesi.....	118
Çizelge 4.6.	Aidiyet kavramı kapsamında mekânsal kriterlerin değerlendirilmesi.....	121
Çizelge 4.7.	Mahremiyet kavramı kapsamında mekânsal kriterlerin değerlendirilmesi.....	122
Çizelge 4.8.	Destekleyici ortam atmosferi kavramı kapsamında mekânsal kriterlerin değerlendirilmesi.....	125
Çizelge 4.9.	Rehabilitasyon kavramı kapsamında mekânsal kriterlerin değerlendirilmesi.....	129
Çizelge 4.10.	Sosyalleşme kavramı kapsamında mekânsal kriterlerin değerlendirilmesi	132

1. GİRİŞ

Evsizlik, dünyadaki her büyük kent merkezinin karşı karşıya olduğu bir olgudur. Evsiz insanlar kentsel manzaranın ortak bir parçasıdır ve genellikle düzeltilmesi gereken bir sorun olarak görülmektedir. Kentsel çevre ile evsizliği deneyimleyen kişiler arasındaki etkileşimler nedeniyle, bu unutulmuş insanlar için bir müdahale tasarlarken bir paradigma değişikliğine ihtiyaç vardır. Evsizlik sorunu yaşayan yani özel alanı olmayan evsiz insanlarla karşılaşmanın da, toplum içinde genel olarak insanlar tarafından rahatsızlık duyulan bir durum olduğu ifade edilmektedir (Quan 2013). Stahl (2013), bazı insanların kentsel manzarayı beton ve cam kuleleriyle güzel bir ortam olarak, bazı insanların ise gürültülü, hareketli, aşırı kalabalık bir yer olarak algıladığını belirtmektedir. Bu bağlamda evsizlik beğenilen kent manzarası içinde kalan, ancak kentin olumsuz algısının bir parçası olarak eleştirilen, insanların çözmeye ve iyileştirmeye çalıştığı bir sorun olarak tanımlanabilmektedir. Son yıllarda bu sorun büyümekte ve kentlerde evsizlerin sayısı oldukça hızla artmaktadır.

Birleşmiş Milletler tarafından, birkaç ülke istisna olmak üzere dünya çapında yaklaşık 1,6 milyar insanın kötü konutlarda ikamet ettiği ve her yıl yaklaşık 15 milyon kişinin zorla tahliye edildiği belirtilmektedir (Filipenco 2023). Evin kendisi, özel alan hissi sağlayarak psikolojik gereksinimlere, aile için ortak bir toplanma alanı sağlayarak sosyal gereksinimlere ve bazen de ticari üretim merkezi olarak işlev görerek ekonomik bir gereksinime hizmet eder. Evsizlik tüm bunların kaybedilmesiyle ilgilidir. Evsizlik, insanlar için güvenliklerinin tehlikede olduğu izole edici, yıkıcı bir deneyimdir ve evsiz insanlar toplumumuzun en savunmasız ve sosyal olarak dışlanmış kesimidir (Bhattacharya 2018). Pleace (2003), evsizlerin farklı gereksinimleri olduğunu belirtmiştir. Evsizler bazen herhangi bir yardım almadan evsizlikten kurtulmanın yolunu bulabilmekte, bazen ise yeni bir ev bulmak ve toplum içinde yeni bir yaşam sürdürmek için yalnızca tavsiye ve bilgiye ihtiyaç duyabilmektedir. Barınma ile ilgili destek de dahil olmak üzere daha fazla yardıma ihtiyaç duyan gruplar ve bu gruplar içinde bir dizi hizmetten oldukça yoğun desteğe ihtiyaç duyan evsizler de bulunabilmektedir.

Bu kapsamda evsizler için barınakların, geçici konutların sağlanmasına ve sayıca artırılmasına acil ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sorunun üstesinden gelmek için geçtiğimiz yüzyıldaki geleneksel yaklaşımın yıkılması, yeniden inşa edilmesi ve dönüştürülmesi

gerektiği belirtilmektedir (Quan 2013). Bazı tasarımcılar ve politika yapıcılar tarafından, evsizlik yaşayan kişilerin karşılaştığı sorunlar anlaşılabilir ve çeşitli çözümler geliştirilmiştir. Acil barınaklar, geçiş barınakları, hızlı yeniden yerleştirme ve kalıcı destekleyici konut çözümleriyle farklı evsizlik durumlarına uygun konut sağlama çözümlerine yer verilebilmektedir. Ancak mevcut ve yeni tasarlanan pek çok örneğin evsizlerin gereksinimlerini karşılamaması da eleştirilmektedir. Evsizlik durumunda kalan bireyler için sorunun sadece bir yaşam alanı bulamama durumu olmadığı, barınma ortamlarında yaşama katılımı destekleyecek yönde olanaklar sağlanmasına önem verilmesi gerektiğine de dikkat çekilmektedir. Psiko-sosyal gereksinimlerin dikkate alınması da bu açıdan önem taşımaktadır. Yeniden yerleştirme tek başına yeterli değildir. Tedavi (fiziksel ve psikolojik), sosyal ağ kurma gibi başka destekler de gereklidir. Yeniden evsizliği önlemek ve daha fazla sosyal entegrasyonu teşvik etmek için desteğin esnek ve kişisel olması da gerekmektedir (Lu ve ark. 2020).

Bu bağlamda tezin genel hedefi evsizlerin barınma mekanlarının tasarımında sağlanması gereken mimari nitelikleri, evsizlerin psiko-sosyal gereksinimleriyle ilişkilendirilerek tanımlamaktır. Böylelikle araştırmanın evsizler için tasarlanacak mekanların iyileştirilmesi ve geliştirilmesi yönünde tasarıma yönelik kriterleri ifade ederek katkı sağlayabileceği öngörülmektedir. Böylece evsizlere yönelik barınakların tasarımına ışık tutan ve aynı zamanda bulundukları mekânlarda konforlu yaşam hakkı olan evsizlerin hakları konusunda farkındalık sağlayan bir değerlendirme sunulabileceği öngörülmektedir.

Tez, 5 temel bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemi ifade edilmektedir. 2. Bölüm’de, evsizlik sorunu ve bu sorunun çözümüne yönelik yaklaşımlar, evsizler için barınma mekanları tasarımındaki değişim, evsizler için tasarlanan başarılı bulunan barınma mekanları örnekleri ve evsizler için önem taşıyan psiko-sosyal gereksinimler değerlendirilmektedir. Bu bölümde ülkelerindeki evsizlik sorununun çözümüne yardım etme ve bu sorunu aşamalı olarak ortadan kaldırma sürecinde başarılı olarak nitelendirilen projelere yer verilmektedir.

3. Bölüm’de, alan çalışmasının amacı, kapsamı ve yöntemi açıklanmaktadır. 4. Bölüm’de kullanıcıların psiko-sosyal ihtiyaçlarını destekleyen bir ortam yaratılması için tezde tanımlanan tasarım kriterleri bağlamında Malezya’nın başkenti Kuala Lumpur’daki Kuala

Lumpur Evsiz Transit Merkezi (PTGKL) evsiz barınağının niteliği incelenmektedir. 5. Bölüm’de araştırmanın sonucu, Kuala Lumpur Evsiz Transit Merkezi (PTGKL) için ve evsizler için tasarlanacak farklı mekanların da iyileştirilmesi açısından katkı sağlayacağı düşünülen öneriler sunulmaktadır.

Tezde yöntem olarak literatür araştırması ve yerinde gözleme dayalı tespit yöntemleri kullanılmaktadır. Literatür araştırması yöntemiyle, evsizlerin psiko-sosyal gereksinimlerine yönelik araştırmalar ile Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere’de evsizlerin psiko-sosyal gereksinimlerine yönelik kriterleri karşılayan, başarılı örnekler olduğu belirtilen evsiz barınakları temel alınarak tezde, evsizler için barınak tasarımına katkıda bulunacak psiko-sosyal gereksinimler "Aidiyet, Mahremiyet, Destekleyici ortam atmosferi, Rehabilitasyon ve Sosyalleşme" kavramlarıyla tanımlanmaktadır. Bu kavramlar kapsamında tasarım kriterleri tanımlanmakta, oluşturulan analiz çerçevesine dayalı olarak Kuala Lumpur Evsiz Transit Merkezi’nde yerinde tespitler yöntemiyle, mekansal olanakların yeterliliği incelenmektedir.

2. KURAMSAL TEMELLER ve KAYNAK ARAŞTIRMASI

Bu bölümde, evsizlik kavramının tanımı, günümüzde evsizliğin nedenleri ve evsizler için barınma mekanlardan örnekler değerlendirilmektedir.

2.1. Evsizlik Kavramı

Konut, barınak, güvenlik ve sıcaklık sağlamanın yanı sıra dinlenmek için bir yer sağlayan en önemli yaşam bileşenlerinden biridir (Henilane 2016). Melnikas (1998), konut kavramını, insanların ve insan gruplarının hizmet alarak, ev işleri yaparak ve diğer biyososyal faaliyetlerde bulunarak yaşamlarını sürdürebilecekleri belirli ve nispeten sınırlı, fiziksel, biyolojik ve sosyal bir yer olarak tanımlamaktadır. Henilale (2016), konuta sahip olmanın sadece temel insani gereksinimlerden biri olmadığını, aynı zamanda nüfusun yaşam standardının da bir göstergesi olduğunu belirtmektedir. Aslında tüm canlıların insanlar gibi yaşayacak bir yere ihtiyacı vardır. Konut, insanları yağmur, güneş ışığı, fırtına gibi kötü hava koşullarından korumanın yanı sıra, her zaman bir toplanma yeri, barınak ve sığınak olmuş, dünyanın meşguliyetinden ve müdahaleciliğinden kaçmayı sağlamıştır. Günümüzde konutun konforlu ve ekonomik olması beklenmektedir. Konutun yedi temel göstergesi "barınak, ocak, kalp, mahremiyet, kökler, mesken ve cennet" kavramlarıyla da ifade edilmektedir (Somerville 1992'den aktaran Tipple vd. 2005). Tipple (2005) konutun, kişinin kendi mekanında ağırlamak suretiyle başkalarıyla anlamlı sosyal ilişkiler kurabildiği veya bu tür ilişkilerden çekilebildiği bir yer olduğunu belirtmiştir. Buna ek olarak, konut başkalarıyla anlamlı bağlar kurulabilen, misafir ağırlanan veya kişinin bu tür ilişkilerden çekilebildiği bir yerdir. Her birey konutu içerisinde kendi alanını tanımlayabilir, gerçekten kendisine ait olan güvenli bir alan yaratabilir ve kendi kimlik duygusuyla bir yuva yapmak için ortamını kontrol edebilir (Cooper 1995).

Konut, yalnızca evsizler açısından değil, aynı zamanda dünyanın birçok yerinde göçmenler, mülteciler, sığınmacılar ve doğal afet mağdurlarındaki büyük artış nedeniyle daha sorunlu bir kavram haline gelmiştir. Kentsel alanlarda uygun fiyatlı konut talebi, özellikle artan arazi, altyapı ve inşaat maliyetleri nedeniyle, hem kiralık hem de mülkiyet piyasalarında arzdan daha ağır basmaktadır. Birçok şehirde mevcut konut krizi, kayıt dışı, aşırı kalabalık ve standartların altında konutlarda yaşayan insanların sayısının artmasıyla kendini göstermektedir (UN-Habitat 2022).

Evsilik üzerine çalışmalar yürüten bir merkez tarafından (Canadian Observatory on Homelessness, COH), yapılan tanıma göre evsizlik, istikrarlı, güvenli, kalıcı, uygun bir konuta sahip olmayan ya da bu konutu edinmek için yakın bir beklentisi ve yeteneği olmayan bir bireyin, ailenin ya da topluluğu içinde bulunduğu durumdur. Evsiz insanlar toplumdaki en savunmasız gruplardan biridir ve geçmişleri genellikle mevcut durumlarından çok daha iyi değildir (Horácio vd. 2023). Evsizlik, güvenli ve asgari düzeyde yeterli barınmaya erişim hakkının bulunmaması olarak tanımlanmaktadır. Bu durum çeşitli şekillerde atısızlık (zor şartlarda yaşamak), evsizlik (acil barınma veya uzun süreli kurumlara güvenmek) veya yetersiz barınma (güvensiz barınma, dayanılmaz barınma koşulları veya gönülsüz paylaşım dahil) olarak da ifade edilmektedir. "Evsiz hane halkı" ifadesi, "yaşam alanı kapsamına girecek bir barınağı olmayan hane halklarını ifade etmektedir. Bu kişiler, az sayıdaki eşyalarını yanlarında taşıyarak sokaklarda, kapı önlerinde, iskelelerde ya da başka herhangi bir yerde az ya da çok rastgele uyumaktadır (Springer 2000).

Bravo (2022) tarafından Japonya'da evsizlik üzerine yapılan bir çalışmada, dünyanın farklı ülkelerine bağlı olarak durumu belirlemek için kullanılan farklı kriterler göz önüne alındığında, evsiz bir kişinin tanımını vermenin kolay olmadığı belirtilmektedir. Bazı hükümetler için evsizler sadece sokakta yaşayan ve uyuyan kişilerdir. Diğerleri içinse bu tanım, kendilerini barınaklarda ve bakım merkezlerinde uyurken bulan bireyleri de kapsamaktadır. Aynı zamanda Japonya, evsiz insan yüzdesinin en düşük olduğu ülkelerden biridir. Bir başka sınıflandırmaya göre evsizler, evlerini terk eden, zor bir dönemden geçirdikleri için geçici olarak ailelerinin yanına dönen ve karavan, karavan gibi alışılmadık mülklerde yaşayan kişilerdir.

Richard ve ark. (2023) tarafından ABD Konut ve Kentsel Gelişim Bakanlığı'na göre bir bireyin sabit, düzenli ve yeterli bir gece ikametgahı olmadığında evsiz olarak tanımladığını belirtilmektedir. Bu kategoride, insan yerleşimi için tasarlanmamış kamusal veya özel bir yerde (sokak, çadır veya diğer derme çatma barınaklar) uyuyanlar barınaksız olarak kabul edilmektedir.

Evsiz tanımındaki farklılık, Tipple ve ark. (2005) tarafından ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, bir ülkedeki yaşam tarzları, konum, işgalin kalıcılığı veya kira güvencesi, refah hakkı ve kalite gibi çeşitli kriterlere dayanmaktadır. Yaşam tarzı kriterleri açısından örnek

olarak, Peru'da evsiz olarak tanımlanan iki gruptan birinin sokaklarda yaşayanlar olması gösterilebilmektedir. Bu grup çeşitli şekillerde alkolikler, bağımlılar, serseriler, suçlular ve akıl hastaları olarak damgalanmaktadır. Sokak çocuklarına bile pirana balığından esinlenerek piranita denmektedir. Bu kişiler nüfusun belirli bir grubunun parçası olmaktadır (Springer 2000'den aktaran Tipple ve ark. 2005). Konum kriterlerine yönelik olarak evsizler, örneğin Bangladeş'teki tanıma göre, gece tren istasyonu, terminal, otobüs terminali, pazar, türbe, kamu/devlet binalarının merdivenleri ve açık alanlarda bulunan kişilerdir (Anonim 1999'dan aktaran Tiplle ve ark. 2005). Başka bir örnek olarak Güney Afrika'da, yeterli barınağı ve güvenli mülkiyeti olmayan, gecekondularda yaşayan, ilçelerde ve başka yerlerde arka odalarda yaşayan ve gecekondu koşullarında yaşayan insanlar bulunması; Köprü altında, metropol açık alanlarının, parkların, boş arazilerin işgali, yüksek binaların köşelerinde yaşanması evsizlik kapsamında değerlendirilmektedir.

İşgalin sürekliliği veya mülkiyet güvencesi kriterleri kapsamında yine Peru'da evsizlerin, arazide yasal tapusu olmayan kişiler olarak tanımlandığı ifade edilmektedir. Zimbabwe'de ise, resmi olarak onaylanmış bir yerleşim bölgesinde kendi evine sahip olmayan herkesin evsiz olduğu varsayımına dayanmaktadır. Kalite kriterleri açısından, Mısır'da, insanlar barındıkları konutların kalitesine göre evsiz olarak tanımlamaktadır. Marjinal konutlarda ve uygun olmayan konutlarda yaşayan insanlar evsiz olarak kabul edilmektedir. Refah hakkı kriterleri kapsamında ise, yine Mısır'da, marjinal konutlarda ve uygun olmayan ortamlarda yaşayan kişilerin evsiz olarak kabul edilmesi örnek gösterilebilmektedir. Bu ortamlar arasında barakalar, büfeler, merdivenler, çatılar, kamu kurumları ve mezarlıklarda yaşayanlar da yer almaktadır. Bu kişiler devlet tarafından sağlanan konutlardan yararlanabilmektedir (Tipple ve ark. 2005).

Avrupa'da evsizlik sorununa yönelik iki önemli girişimle çalışmalara (European Typology of Homelessness and Housing Exclusion, ETHOS ve European Federation of National Organisations Working with the Homeless, FEANTSA) 2005 yılında başlanmıştır. Bu çalışmalarda, Avrupa çapında ortak bir evsizlik tanımını ortaya koymak ve evsizlik hakkında ortak bir görüş sağlanması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda tanımlanan bir modelde (ETHOS), bir evi oluşturan unsurlar dikkate alınarak ve yeterli, güvenli ve emniyetli konutun fiziksel, sosyal ve yasal tanımları belirtilmektedir (Çizelge 2.1) (Pleace ve ark. 2011).

Çizelge 2.1. ETHOS - Evsizlik ve Evsel Dışlanma Avrupa Tipolojisi (Pleace ve ark. 2011'den aktarılarak)

	Kategori	Yaşam Yeri
Çatısız	1. Dışarıda yaşayanlar	Kamuya açık alanlar
	2. Acil konaklama gereksinimi duyanlar	Gecenin dışarıda geçirildiği alanlar
Evsiz	3. Evsizlere özel ortamlarda yaşayanlar	- Evsiz hostelleri - Geçici barınma merkezleri - Barınma için geçici merkezler
	4. Kadın barınaklarında yaşayanlar	Kadın sığınma evleri
	5. Göçmenlere özel ortamlarda yaşayanlar	- Geçici barınma merkezleri - Göçmen, işçi barınma merkezleri
	6. Kuruluşlardan ayrılarak özel ortamlarda yaşayanlar	- Cezaevleri - Sağlık kurumları - Yetiştirme yurtları
	7. Uzun vadeli yardımdan yararlananlar	- Huzurevleri - Yaşlı evsizlerin için geçici barınma merkezleri
Güvensiz Ev	8. Güvensiz evlerde yaşayanlar	- Yakınlarının evleri - Yasadışı kiralık evler - Yasadışı yerler
	9. Tahliye tehdidinde olanlar	- Tahliye kararlı kiralık evler - Tahliye kararlı tapulu evler
	10. Şiddet tehdidinde olanlar	Polis kayıtlarına geçmiş yerler
Yetersiz Ev	11. Geçici / normal dışı ortamlarda yaşayanlar	- Portatif evler - Normal olmayan evler - Geçici yapılar
	12. Uygun olmayan ortamlarda yaşayanlar	Yerleşime uygun olmayan yerler
	13. Kalabalık ortamlarda yaşayanlar	Aşırı kalabalık yerler

- i) *Kronik evsizlik*. Bir yıldan uzun süredir evsiz olan veya son birkaç yıl içinde sık sık evsizlik dönemleri geçiren kişilerin yaşadığı sorundur. Bu tür evsizlikte, çoğunlukla akıl hastalığı, madde kullanım bozuklukları, engellilik veya tıbbi durumlar gibi uzun vadeli sağlık sorunları yaşanmaktadır. Sağlık hizmetlerine erişimin olmaması bu durumları daha da kötüleştirebilmektedir.
- ii) *Epizodik evsizlik*. Hayatında inişli çıkışlı evsizlik dönemleri geçiren veya son bir yıl içinde üç kez veya daha fazla evsiz kalan kişilerin yaşadığı sorundur. Kronik evsizlik gibi, epizodik olarak evsiz kalan birçok kişi tıbbi sorunlar, akıl hastalıkları veya madde kullanım bozuklukları ile mücadele etmektedir.
- iii) *Durumsal evsizlik*: Bir bireyin, bir tür barınma, sağlık, mali veya iş kaybı kriziyle karşı karşıya kaldığında durumsal evsizlik yaşadığı kabul edilmektedir. Evsizlere yönelik hizmetler sağlandığında, bu bireyler genellikle başka bir istikrarlı barınma olanağı bulabilmektedir (Vergare ve ark., 1986; Anonim 2023).

Evsiz tanımının getirilmesinde farklı ölçütler de belirtilmektedir. Bunlar;

- Geçici olarak arkadaşların veya ailenin yanında kalma;
- Otel, pansiyon, barınak, sığınak veya diğer geçici konaklama yerlerinde kalma;
- Yasal olarak kalma hakkına sahip olunmayan bir yerde kalma;
- Aile içi şiddete maruz kalma veya aile içi şiddet riski altında bulunma;
- Sağlığı veya refahı etkileyen kötü veya güvensiz koşullarda yaşama;
- Aileyle birlikte yaşanabilecek bir ev olmadığı için ayrı yaşama;
- Mevcut konutu yakın zamanda kaybetme ve halihazırda bir konut edinme olanağı bulunmama durumunun yaşanması olarak ifade edilmektedir (Murphy 2022).

Evsizlik, ülkeler arasında farklı şekillerde tanımlanmakta ve ölçülmekte, evsizliğin farklı bakış açılarına dayanan birçok sınıflandırması ve tanımı bulunmaktadır. Evsizlik tanımı özel bir barınma durumuna, özel bir asgari standarta, evsiz kalma süresine ve yaşam tarzı sorunlarına, refah sisteminin kullanımına ve nüfusun belirli bir grubunun parçası olmaya, evsiz kalma durumuna ve taşınma veya taşınmama olasılığına göre değişiklik göstermektedir (Springer 2000, Richard ve ark. 2023).

2.2. Evsizliğe Neden Olan Faktörler

Evsizliğin bir seçim olmadığı bilinmekte ve tek bir nedenden kaynaklanmadığı kabul edilmektedir. İnsanlar, konut kaybına yol açan birden fazla nedenle kendilerini evsiz bulabilmektedir. "Evsizlik" terimi Amerika'da ilk kez 1870'lerde kullanılmaya başlanmıştır (Chen, 2022). Evsiz insanların sayısı her yıl artmaktadır ve çok az ülke buna istisna teşkil etmektedir. Birleşmiş Milletler'e göre, dünya genelinde yaklaşık 1,6 milyar insan kötü konutlarda yaşamakta ve her yıl yaklaşık 15 milyon kişi zorla tahliye edilmektedir (Filipenco, 2023).

Evsizlik yeni bir olgu değildir. Bu sorunun uzun süredir yaşandığı en önemli ülkelerden biri ABD'dir. ABD tarihi boyunca evsizliğin bir geçmişi vardır. Amerika'daki ilk evsizlik vakaları 1640'larda belgelenmiştir. 1734 yılında New York'ta açılan ilk yoksullar evi, evsizler için barınak, akıl hastanesi ve hapisane olarak hizmet vermiştir. 1820'lerdeki sanayi devrimi sırasında birçok insan iş aramak için Kuzeydoğu'ya taşınmış ve bu da evsizliğin artmasına neden olmuştur. Şehirlerde sokaklarda aylak aylak dolaşmayı, dilencilik yapmayı ve dilenmeyi yasaklayan yasalar çıkarılarak çözüm aranmıştır. 1830'lara gelindiğinde on binlerce evsiz insan geceleri karakollarda, gündüzleri ise sokaklarda yaşamını sürdürmüştür. Polis tarafından evsizler bir gecede toplanmış, hapse atılmıştır. 1850'lerde genç evsizliği, ergenlik çağındaki erkeklerin iş aramak ve ailelerinin üzerindeki mali yükü hafifletmek için evden ayrılmasıyla ortaya çıkmıştır. 1960-1980'li yıllar arasında akıl hastaneleri, toplum temelli barınma ve destek kaynakları aracılığıyla evsizlere destek sağlanmıştır. 1980'lerde ise ülkedeki HIV/AIDS salgını evsizliği deneyimleyen insan sayısında artışa neden olmuştur. Evsizlik sorunuyla başa çıkmak için çeşitli çabalar yıldan yıla devam etmiştir, örneğin 2000'li yılların başlarında federal, ulusal ve yerel girişimler evsizliği ele almaya başlamış ve evsizliği önlemeye yönelik uygulamaları benimsemiştir. 2010 yılında evsizlik ve ırkçılık konusu, Sosyal Inovasyon Merkezi'nden Jeff Olivet ve Marc Dones tarafından ele alınmış, ulusal ve eyalet çapındaki konferanslarda sorunla ilgili konuşmalar yapılmıştır (Chen 2022). Bununla birlikte, ABD Konut ve Kentsel Gelişim Bakanlığı'nın Yıllık Evsiz Değerlendirme Raporu'na göre, ülkede barınaklı evsiz nüfus %10 azalırken, barınaksız evsiz nüfus 2015'ten 2020'ye kadar %30 artmıştır. Dolayısıyla, ülke genelinde barınaksız kişilerin payı %31'den %39'a yükselmiştir (Richard ve ark. 2023).

ABD'de evsizliğin başlıca nedenleri, evsizlik ve yoksulluk üzerine çalışma yapan bir merkez tarafından (National Law Center On Homelessness & Poverty) 2015 yılı verilerine göre yetersiz gelir ve uygun fiyatlı konut eksikliği olarak tanımlanmıştır. Ülkede "Aşırı düşük gelirli" olarak tanımlanan hanelerin %75'inin kira ve kamu hizmetlerini ödedikten sonra, gıda, ilaç, ulaşım veya çocuk bakımı gibi ihtiyaçlar için gelirlerinin yarısından azı kalmaktadır. 2008 yılında, haciz krizinin başlamasından itibaren evsizlikte %61'lik bir artış olduğu da tanımlanmaktadır. Haciz nedeniyle tahliye ile karşı karşıya kalan ailelerin yaklaşık %40'ı kiracıdır; kiracılar ABD nüfusunun artan bir kesimini temsil ettiğinden sorunun daha da kötüleşmeye devam edebileceği düşünülmektedir. Özellikle kadınlar için aile içi şiddet, evsizliğin önde gelen nedenlerinden biridir. ABD Belediye Başkanları Konferansı tarafından yapılan en son yıllık ankete göre, ülke genelindeki büyük şehirler tarafından evsizliğin en önemli nedenleri, (1) uygun fiyatlı konut eksikliği, (2) işsizlik, (3) yoksulluk, (4) düşük ücretler, (5) akıl hastalığı ve gerekli hizmetlerin eksikliği ve (6) madde bağımlılığı ve gerekli hizmetlerin eksikliği olarak tanımlanmıştır.

Evsizlik sorununun yaşandığı bir başka ülke İngiltere'de de, kırsal kesiminde evsiz kalanların sayısının 2018'den bu yana %21 arttığı ve en yüksek rakamların İngiltere'nin doğusu ile Güney Batı'da görüldüğü tespit edilmiştir. Bu duruma bağlı olarak evsizler tarafından sığınmaya yönelik farklı çözümler oluşmaya başlamıştır. Örneğin, ülkede yapılan bir haberde 24 yaşında genç bir evsizin hikayesine yer verilmiştir (Şekil 2.1). Haberde üç haftadır evsiz gencin ev arkadaşıyla yaşadığı bir anlaşmazlıktan sonra kiraladığı odayı ve işini kaybettiği ve ailesi de yardım edemeyince kendini gidecek hiçbir yeri olmadan bulduğu anlatılarak, konuya dikkat çekilmiştir (Whitehead 2023) .

"O gecedan sonra her şeyimi kaybettim. Ailem bana yardım etmek isterdi ama yeterli yerimiz yoktu. Bu açılır çadırı bulmayı başardım. Elimdeki son parayı kullandım."

Şekil 2.1 Haber başlığı, “Connolly ormana sığındı” (Whitehead 2023)

İngiltere’de bir araştırma, evsizliğin nedenlerini, konut politikasındaki değişikliklerin uygun fiyatlı kiralık konut sıkıntısına yol açması ile ilişkilendirerek açıklamaktadır. Ülkede el koyma kararları ve sosyal konutlardan tahliyeler, 1990’ların ortalarından 2000 yılına kadar iki kattan fazla artmıştır. Bu nedenle, pek çok kişi sokaklarda yatmakta ya da evsiz pansiyonlarında kalmaktadır ve bunların %15-20’si 50 yaş ve üzerindedir (Crane ve ark. 2005). Evsizler hakkındaki bazı yaygın yanlış kanılar tembel oldukları, çalışmak istemedikleri ve uyuşturucu bağımlısı olduklarıdır. Gerçekte evsizlik, çoğu durumda kaçınılmaz olan karmaşık bir konudur. Cezaevleri, akıl sağlığı tesisleri, ıslah tesisleri, rehabilitasyon tesisleri ve hastaneler gibi tesis ve kurumlardan ayrılan kişilere yönelik yetersiz destek, özellikle de uzun süre tesis veya kurumda kalmışlarsa, ilgili kişinin evsiz kalmasına neden olabilmektedir. Bir tesisten ayrılan bir kişi, tahliye edildikten sonra kalacak yer ve iş bulmak için yeterli desteği alamayabilmekte veya tesise girmeden önce evsiz kalmış olabilmekte, bu da durumdan bir çıkış yolu bulmasını daha zor hale getirebilmektedir. Birleşik Krallık’taki mahkumların %15’inin cezaevine girmeden önce evsiz olduğu, 2020-2021 yılları arasında cezaevinden ayrılanların %50’sinden fazlası önceden organize edilmiş bir barınma yeri olmadan tahliye edildiği belirtilmektedir. Evsiz olarak tahliye edilen mahkumların iş bulma olasılığı önemli ölçüde daha düşüktür ve önümüzdeki 12 ay içinde yeniden suç işleme olasılıkları iki kat daha fazladır. Bir kişinin evsiz kalmasına katkıda bulunabilecek bazı ekonomik ve yapısal faktörler arasında uygun fiyatlı konutlara erişim eksikliği, gelir ve engellilik desteğinde azalma ve düşük gelirli kişiler için gelir baskısı yer almaktadır. Birleşik Krallık’ta işsizlik şu anda yüksek seviyededir ve bir haneyi geçindirebilecek iş bulmak giderek zorlaşmaktadır. Ücretler de durgunlaşmakta ve enflasyona ve hayat pahalılığına paralel olarak artmamaktadır. Örneğin, benzin ve enerji faturaları son 2 yılda %80 ila %100 oranında artarken, ücretlerde son yirmi yılın en hızlı düşüşü yaşanmaktadır. Bu durum, pek çok kişi için kendilerini ve ailelerini geçindirmeyi son derece zorlaştırabilmekte ve süreç evsizlikle sonuçlanabilmektedir (Murphy 2022).

Avusturalya’da ise ülkedeki evsizlik ile ilgili verilere göre (Homelessness in Australia statistics), “ev içi ve aile için şiddet” (Domestic and family violence, DFV) ülkedeki evsizliğin nedenidir. Birçok çocuk, kadın ve erkeğin, eşi, eski eşi veya aile üyesine yönelik taciz edici ve şiddet içeren davranışlara maruz kaldığı veya tanık olduğu ifade edilmektedir. Bu sorunun fiziksel şiddetin ötesine geçerek, hanedeki diğer kişi ya da

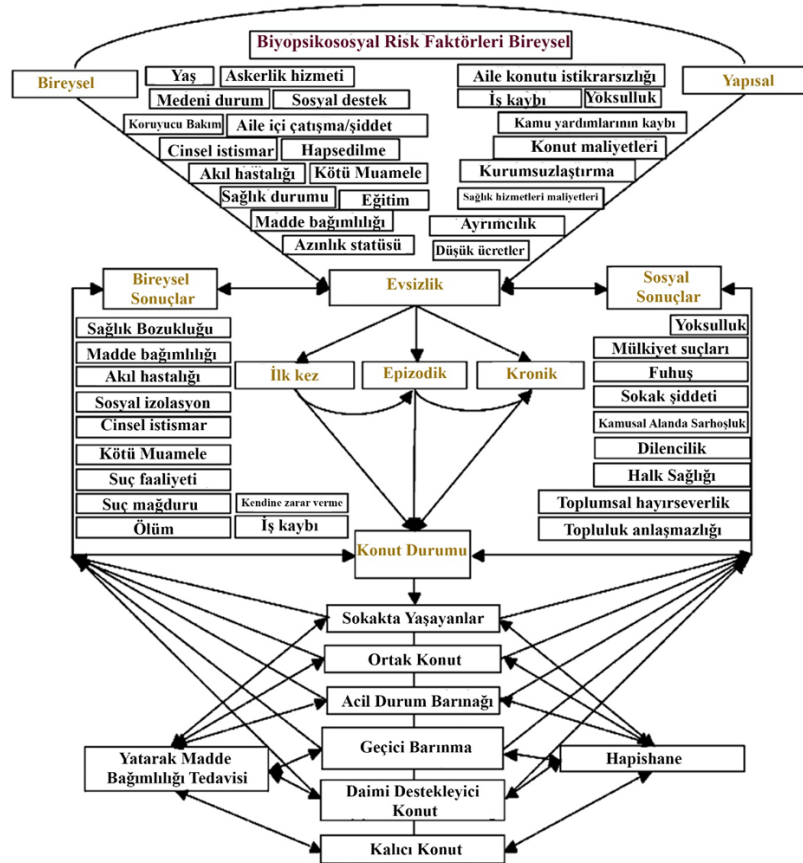
kişileri kontrol etmeye, aşağılamaya ya da korkutmaya yönelik eylemleri de içerebildiği belirtilmektedir. Hayatta kalanlar şiddet uygulayan bir haneden ayrılmaya karar verdiklerinde, bu genellikle evlerini ve eşyalarını geride bırakmak anlamına gelmektedir. 2021-22 yıllarında uzman evsizlik hizmetlerinden yardım isteyen kişilerin yaklaşık %39'u aile içi ve aile içi şiddete maruz kaldığını bildirmiştir. Yaşlılar arasında evsizlik de Avustralya'da giderek büyüyen bir sorundur. Aile içi şiddet, ilişkilerin bozulması, mali zorluklar ve sınırlı süper emeklilik gibi faktörler insanları evsizliğe karşı daha savunmasız hale getirebilmektedir. Gençler ise, istikrarsız ev ortamları, ihmal, aile parçalanması, madde bağımlılığı, kötü yaşam koşulları, işsizlik, bir vasiinin veya sevilen birinin ölümü veya destek eksikliği gibi gidecek güvenli bir yer olmaması nedeniyle aile evlerini terk edebilmektedir. Bu durum, gençlerin sağlığı ve refahı, ruh sağlığı, eğitimi ve toplumla bağlantısı üzerinde uzun vadeli etkileri olabilecek önemli bir sorun olarak görülmektedir (Anonim, 2019a).

Başka bir açıdan evsizliğin görülmemesi nedenlerinin incelenmesi yönünde, Japonya örnek gösterilebilmektedir. Japon hükümetinin evsiz sayısı 3,992'dir ve bu sayı Japonya nüfusunun sadece %0.003'ünü oluşturmaktadır. Japon evsizlerin yaklaşık %92'si 50 yaş üstü erkeklerden oluşmaktadır. Bu durum Japonya'da yaygın olan güçlü toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanmaktadır. Kadınlara bakılması gerekmekte, bu yüzden evsiz kalmaları onların suçu olarak görülmemektedir. Bu açıdan da yardım alma olasılıkları daha yüksektir. Japon toplumsal cinsiyet normlarında evsiz erkeklerin sorumsuz ve uyuşturucu kullanıcısı olduğunu varsayılmaktadır. Japonya merkezli bir sosyal antropolog olan Tom Gill, Japonya'da uyuşturucu bağımlılığı sorununun çok daha düşük olması nedeniyle Japonya'da evsiz nüfusun ABD ve diğer ülkelere kıyasla daha az olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte, Japonya'daki evsizlerin çoğunun alkolizm sorunu yaşadığı ve zihinsel bir hastalığa sahip olduğu ortaya koyulmuştur. Japonya'nın düşük evsiz nüfusu, yoksulluk seviyesinin düşük olduğu anlamına gelmemektedir. Japonya nüfusunun yaklaşık %15,7'sinin yoksulluk içinde yaşadığı düşünülmektedir ki bu oran yoksulluk içinde yaşayan Amerikalıların %13,7'sinden daha yüksektir. Japonya'nın birçok bölgesinde yaşam maliyetleri yüksektir ve bu da yoksul Japonlar için konutları erişilemez kılmaktadır (Project, 2022).

Evsizliğe neden olan faktörler ülkeler arasında değişkenlik taşıdığı söylenebilmektedir. Ortak bir anlayışla, evsiliğin nedenlerinin ifade edilmesinde “biyopsikososyal risk

faktörleri” tanımlaması da getirilmektedir. Biyopsikososyal risk faktörleri (Çizelge 2.2), bireysel biyoloji ve gelişim ile yoksulluk ve bunun konut mevcudiyeti ve istikrarına kadar birçok yönü gibi koşulları içeren bir dizi faktörü kapsamaktadır. Biyopsikososyal kavramı ekolojik bir bakış açısını ifade etmektedir. Bu faktörler, bireysel faktörler (örneğin kişilik, gelişimsel deneyimler, sağlık-zihinsel sağlık, ırk ve etnik köken) ve kaynak mevcudiyeti, politikalar, kültür, ayrımcılık ve sosyal durumlar gibi sosyal faktörler dahil olmak üzere farklı düzeylerde çoklu faktörlerin

etkileşimini göstermektedir. Kişi ve çevre arasındaki ilişkilerin dikkate alındığı kavramla, farklı sistem seviyelerindeki etkileşimlerin karmaşıklığı vurgulanmakta, evsizliğin bireysel ve ailevi risklerden veya sosyal bağlamdaki kırılganlıktan kaynaklandığına dikkat çekilmektedir. Evsizliğin ekolojik modeli olarak tanımlanan bu yaklaşımla sorunun algılanmasına yönelik olarak ilişkilerin analiz edilmesi teşvik edilmektedir (Nooe ve ark. 2010).

Çizelge 2.2. Evsizliğin ekolojik modeli (Nooe ve ark. 2010’dan aktarılarak)

Evsizliğin ölçülmesindeki yetersizliğe de çok sayıda çalışmada dikkat çekilmektedir. Dünyada milyonlarca evsiz insan olmasına rağmen, güvenilir istatistiklerin eksikliği nedeniyle evsizliği herhangi bir doğruluk derecesiyle ölçmenin zorluğu belirtilmektedir. Bu olguya, birçoğu birbiriyle bağlantılı olan çok sayıda faktör katkıda bulunmaktadır. Evsizliğin başlıca nedenleri; uygun fiyatlı konutların yokluğu, doğal afetler yoksulluk içinde yaşamak veya yoksulluk içinde doğmak, eğitim eksikliği ve ırksal, sosyal ve kültürel ayrımcılık veya eşitsizliğe maruz kalmak gibi sosyal dezavantajların tümü olarak tanımlanabilmektedir.

Genellikle hayat pahalılığının artmasına da bağlı olarak kira ödememe veya birkaç ipotek geri ödemesini kaçırma gibi mali zorluklar, tahliye veya birinin evini kaybetmesinin en yaygın nedenleri olarak açıklanabilmektedir. Bazı insanlar, bir krizden ya da fiziksel veya ruhsal sorunlardan kaynaklanabilecek işsizlik nedeniyle kira veya ipoteklerini ödeyememektedir. Depresyon, bipolar bozukluk, şizofreni, anksiyete bozuklukları ve travma sonrası stres bozukluğu gibi çeşitli ruh sağlığı sorunları evsizliğe katkıda bulunabilmektedir. Bu durum, özellikle otorite figürlerine veya tanımadıkları insanlara, hatta kendilerine yardım etmeye çalışanlara bile güvenmemeye başladıklarında, ruh sağlığı sorunları olan bir kişinin evsizlikten kaçmasını daha da zorlaştırabilmektedir. Alkol, reçeteli ilaçlar ve yasadışı uyuşturucular da dahil olmak üzere maddeleri kötüye kullanan bazı evsiz kişilerin, çeşitli nedenlerden dolayı evsiz kalma olasılığı önemli ölçüde daha yüksek olabilmektedir. Bağımlılık, bu kişilerin aile ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerine zarar verebilmekte, işlerini ve konutlarını kaybetmelerine ve birikimlerini harcamalarına yol açabilmektedir. Fiziksel ve cinsel şiddet ile fiziksel, duygusal, cinsel veya mali istismar dahil olmak üzere aile içi şiddet veya aile içi şiddet, evsizliğin önde gelen nedenlerindendir. Birçok kişi, özellikle de kendilerinin veya ailelerinin güvenliğine yönelik bir tehdit varsa, şiddet veya istismar içeren evlerden kaçmaktadır. Aile içi veya aile içi şiddetten kaçmak, birçok mağdur için evsizlikle sonuçlanabilmektedir. Buna ek olarak, ekonomik ve yapısal faktörler de bir kişinin evsiz kalmasına katkıda bulunabilmektedir. Bunlar arasında uygun fiyatlı konutlara erişimin olmaması, gelirin azalması ve engellilik sayılabilir.

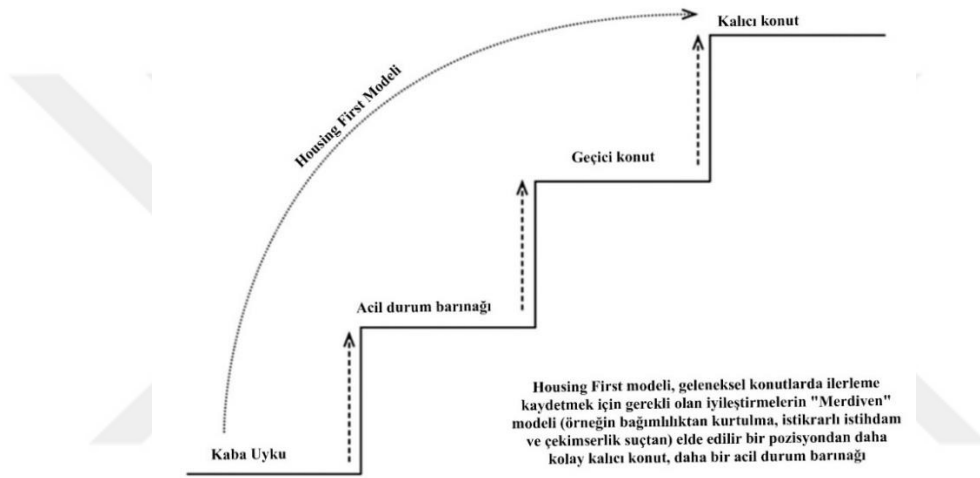
2.3. Evsizlik için Barınma Mekanları Tasarımı

Evsiz barınakları, evsiz bireyler ve aileler için geçici veya kalıcı ikamet sağlayan bir tür evsiz hizmet kuruluşu olarak tanımlanmaktadır. Barınaklar, sakinlerine güvenlik ve hava koşullarına maruz kalmaktan korunma sağlarken aynı zamanda toplum üzerindeki çevresel etkiyi de azaltmaktadır. Bir evsiz barınağı aynı zamanda evsiz bireylere yiyecek, su ve kıyafet gibi temel ihtiyaçları da sağlamaktadır. Bu ortamlar insanların sokaktan kurtulup kendi ayakları üzerinde durmalarına yardımcı olmayı amaçlayan programlar da sunabilmektedir. Evsiz barınaklarının nasıl çalıştığı, işletmesine ve finansman kaynağına büyük ölçüde değişmektedir. Genel olarak, iyi finanse edilen barınaklarda daha fazla programa ve daha iyi tesisler bulunmaktadır. Evsizler için mekan tasarlamak, nüfusun çeşitliliği, deneyimleri ve ihtiyaçları nedeniyle özel bir zorluk teşkil etmektedir. Toplumun ihtiyaçlarının ve uygulamalarının farkında olunması sayesinde, evsizler için bilinçli ve uygun tasarım kararları verilebilmesi olanaklıdır. Bunun için mimarların yerel toplumla bağlantı kurmasına ve etkileşimde bulunmasına güçlü bir ihtiyaç duyulmaktadır. Evsizlik sorununun çözülmesi yönünde sürdürülebilir ve uygun fiyatlı evler tasarlanması ile birlikte kentsel peyzaj tasarımıda önem taşımaktadır. Evsizliğin, kentsel peyzajın bir parçası olduğu kabul edilerek, tasarımda bunu vurgulamak gerektiği de belirtilmektedir.

Evsizler için tasaralanan ortamlarda, iç mekanın da evsizler üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu ifade edilmektedir. Aydınlatma, mobilya ve duvar rengi gibi unsurlar psikolojik etki yaratabilmekte, dekorasyona yönelik basit yenilemeler de benzer sonuçlar doğurabilmektedir. Çeşitli araştırmalarda, kullanıcı gereksinimlerinin dikkate alındığı iç mekan tasarımı sayesinde, evsiz bir bireye aidiyet, saygınlık ve güvenlik hissi verebileceği ve ayrıca bu sayede büyük, maliyetli tadilatlardan da uzaklaşılmasının sağlanabileceği belirtilmektedir. Belirli bir ortam yaratmak için bir alan tasarlarken, alanın kullanıcılarını göz önünde bulundurmak önemlidir. Smith (2019), tasarımcıların sorunu çözmeye başlamadan önce kendilerini sorunun içine çekmelerinin önemli olduğunu açıklamaktadır. Bir kullanıcıdan tasarıma ilişkin girdi almak da tasarımcıya rehberlik edebilmektedir. Tasarımcıların oynadığı rolün çok yönlü olduğuna dikkat çekilmekte, yaşanacak bir ortamın nasıl olması gerektiği üzerine daha yaratıcı düşünülmesinin gerektiği vurgulanmaktadır (Smith 2019).

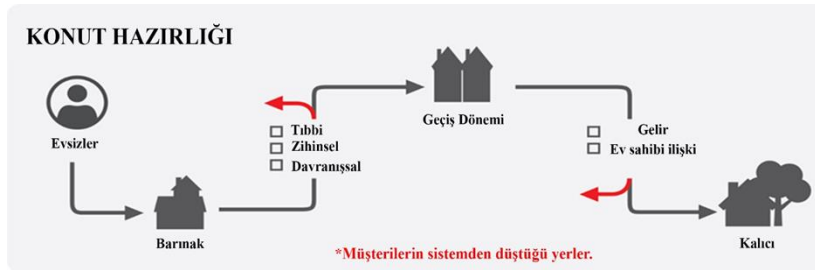
2.3.1. Evsizlik için barınma mekanları tasarımına geleneksel yaklaşım

Evsizler için barınma mekanlarının tasarımında yaygın olarak "merdiven sistemi" olarak adlandırılan geleneksel evsiz yönetim sistemi esas alınmaktadır. Bu yaklaşımda barınma, iş bulmak veya bağımlılığı tedavi etmek gibi kişisel sorunları çözmeyi başaranlar için nihai ödüldür. Buna karşın çoğu insan yeniden konut edinmek için gerekli basamakları tırmanamamakta ve kalıcı bir evsizlik durumunda kalmaktadır. Dolayısıyla bu yaklaşımda sunulan merdiven sistemi, “su olmadan yüzmenizi gerektiriyor” ifadesiyle eleştirilmektedir (Vivona 2022).

Şekil 2.2. Geleneksel evsiz yönetim sistemi (Housing First Model) (Vivona, 2022’den aktarılarak)

“Konut hazırlığı” daha öncesinde kurumlar tarafından kullanılmış başka bir tanımlamadır (Şekil 2.3) Bu yaklaşımda, evsiz bir kişinin acil durum barınaklarından geçici ve kalıcı barınaklara taşınmadan önce belirli koşulları karşılamaya "hazır" olması gerektiğini varsayılmaktadır (Anonim 2022a).

Şekil 2.3. Konut hazırlığı (Anonim 2022a)

Geleneksel barınma sisteminin önündeki engellerin, akıl hastalığı veya uyuşturucu bağımlılığı olan kronik evsiz bireylerin hizmetlere erişimini zorlaştırdığını belirtilmektedir. Koruma sistemleri bireylere hizmet vermek üzere tasarlanmış olsa da geleneksel sığınma evi modeli, kapsamında yararlanıcıların bir sığınma evine yatak yerleştirme ihtiyacıyla tutarlı bir yaşam tarzı sürdürebilecekleri varsayılmaktadır. Bu sistemin benimsendiği ortamlarda uyulması gereken katı kurallar ve listeler yer almakta, kasıtlı olsun ya da olmasın, sığınma evindeki kuralların ihlal edilmesi kolaylıkla nakil ya da tahliye ile sonuçlanabilmektedir. Örneğin, barınakta, her gece saat 22:00'ye kadar yataklar imzalanmadığı takdirde evsizler yataklarını kaybetmektedir. Bu durum kolaylıkla yapılabilir gibi görülebilirse de kronik olarak sokakta evsiz olan ve sokaktaki yerlerine büyük ölçüde yerleşmiş olan biri için uygulanmasını beklemek gerçekçi olmayabilmektedir. Fiziksel olarak bir uyuşturucuya bağımlı olan ve yoksunluk yaşamaktan kaçınmak için ihtiyaç duyduklarını elde etmek için gece geç saatlere kadar dışarıda olmayı isteyen evsizler için böyle bir tutumla destek sağlanamamaktadır (Jordan 2021).

Geleneksel sığınma evi sisteminde çoğunlukla herkesin bir vaka yöneticisi olduğu belirtilmektedir. Vaka yöneticisi, kalıcı konut edinme konusunda yardımcı olmaktan sorumludur. Bu süreç genellikle hayati belgelerin (doğum belgesi, sosyal güvenlik kartı, devlet kimliği) toplanması, gelirin güvence altına alınması (iş bulma, engellilik başvurusu) ve kuponlar/sübvansiyonlar için başvuruda bulunma konularında rehberlik etmekten oluşmaktadır. Bu düzende "konuta hazır olma" süreciyle ilgili olarak büyük bir sorumluluk verilmekte, gereken tüm belgelerin evsizler tarafından temin edilmesi beklenmektedir. Ayrıca sığınma evindeki vaka yöneticilerinin yoğun çalışma koşulları nedeniyle, müşteriyle yakın bağlar kuracak veya müşterilerine daha derin duygusal destek sağlayacak zamanları bulunmamaktadır. Bunun yerine, gerekli dokümantasyon taleplerini karşılamak ve müşterinin sığınma evinden çıkabilmesi için ilk uygun barınma fırsatını bulmaya odaklanmak zorundadırlar (Jordan, 2021).

Geleneksel sistemin işleyiş açısından yaşanan sorunlar dışında bu tür ortamlarda görülen mekansal nitelikler de eleştirilmektedir. Bu açıdan önemli bir sorun, bireysel gereksinimlerin göz ardı edilmesi olarak tanımlanabilir. Örneğin, tek kişilik yetişkin sığınma evinde 60 ya da daha fazla erkeğin tek bir büyük açık yatakhane kalması alışılmadık bir durum değildir. Mahremiyet hissi verecek duvarların olmadığı, birbirinden

birkaç metre aralıklı sıra sıra yatakların bulunduğu bu alan aslında hapisane gibidir. Bu tür bir ortam, örneğin tek gözü açık uyumak zorunda olduğunu hisseden, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) hastaları için oldukça korkutucudur. Bazı sığınma evlerinde bir odaya daha az sayıda insan düşse de, genel olarak geleneksel yaklaşıma uygun sığınma evinde daha az mahremiyet olduğu anlaşılmaktadır (Jordan 2021).

Geleneksel sığınma evlerinden ayrılmaya sebep olan farklı durumlar da yaşanabilmektedir. Çok sayıda kişinin bir saldırıya tanık olduktan ya da mağdur olduktan ya da eşyalarının çalınması sonrasında sığınma evini terk ettiği belirtilmektedir. Örneğin New şehirdeki sığınma evlerinde içinde ağır suçların da olduğu tutuklamalar gerçekleşmektedir (Jordan 2021). Bu bağlamda, evsizlerin refahını sağlamak ve aynı zamanda onlara yardım etmek için geleneksel barınak yaklaşımının gelecekte de kullanılmaya devam edilip edilmeyeceği sorgulanmaktadır.

2.3.2. Evsizlik için barınma mekanları tasarımına yönelik güncel yaklaşım

Evsizler için barınma mekanlarının sağlanmasında geleneksel anlayışın ve bu yönde hizmet veren mekanların yetersizliği eleştirilmektedir. Evsizler için uygun fiyatlı konutlar geliştiren çalışma grubu “Y-Foundation” yöneticisi Juha Kaakinen tarafından bu eleştiri, "Eski sistemin çalışmadığı herkes için açıktı, radikal bir değişime ihtiyacımız vardı" sözleriyle ifade edilmektedir (Henley 2019). Evsizler için barınma mekanlarının gelişiminde, eski sistemin çalışmadığını kabul eden güncel yaklaşımla hazırlanmış bir model “Housing First” adını taşımaktadır. Model, Finlandiya’da bir sosyal bilimci, doktor, politikacı ve piskopos tarafından geliştirilmiş, “Nimi Ovesa” adında bir raporla açıklanmıştır. 'Kapıdaki adınız' anlamına gelen “Nimi Ovesa” raporu sayesinde hükümet harekete geçmiş ve konut sorununa kalıcı bir çözüm getirilmiştir. “Housing First” kapsamında, bir ev sahibi olmadan önce kişinin hayatını düzene sokması gerektiği kabul edilen eski standardı tersine çevirmeyi amaçlanmıştır. Bu yaklaşımın, evsizliği deneyimleyen kişilere konut sağlamaya öncelik veren, böylece evsizliklerini sona erdiren ve kişisel hedeflerini takip edebilecekleri ve yaşam kalitelerini artıracabilecekleri bir platform olarak hizmet eden bir evsiz yardım yaklaşımı olduğu belirtilmektedir. İnsanların iş bulma, düzgün bütçe yapma veya madde kullanımı sorunlarıyla ilgilenme gibi daha az kritik olan şeylerle ilgilenmeden önce yiyecek ve yaşayacak bir yer gibi temel ihtiyaçlara ihtiyaç duydukları kabul edilmektedir. Buna ek olarak, “Housing First”, konut

seçiminde ve destekleyici hizmetlere katılımda müşteri tercihinin değerli olduğu ve bu tercihi kullanmanın müşteriyi konutta kalma ve hayatını iyileştirme konusunda daha başarılı kılacağı anlayışına dayanmaktadır. Modelin diğer yaklaşımlardan farklı olması, evsizliği deneyimleyen kişilerin davranışsal sağlık sorunları da dahil olmak üzere tüm sorunlarının ele alınmasının veya konuta erişmeden önce bir dizi hizmet programından mezun olmanın gerekmemesi ile ilişkilidir. Housing First, konut edinmeden önce ya da konutu elde tutmak için hizmetlere katılımı zorunlu kılmaz. Yaklaşım, konutu yaşamı iyileştirmenin temeli olarak görür ve tipik bir kiracınınıninin ötesinde nkoşullar veya koşullar olmaksızın kalıcı konuta erişim sağlar. Konut istikrarı ve bireysel refahı desteklemek için destekleyici hizmetler sunulmaktadır, ancak kişi katılmayı seçtiğinde hizmetlerin daha etkili olduğu görüldüğünden, katılım zorunlu değildir (Alexander 2020).

“Housing First” ’n çabalarıyla “Y Foundation” ve “Helsinki Deaconess Enstitüsü, HDI” gibi başka kuruluşlar da ortaya çıkmıştır. Y Foundation kiracılara uygun fiyatlı konut yardımı sağlayan bir programdır. Enstitünün amacı ise gece barınaklarını ve kısa süreli konutları ortadan kaldırarak evsizlere yardım etmektir. Housing First, kiracılara bir ev sağlarken eğitim, ğretim ve ie yerletirmeden rekreasyon ve temel yaşam becerilerine erişime kadar da destek sağlamaktadır. Bazı kuruluşlar alkol yasaklarken, bazıları ise belirli kısıtlamalarla yasaklamayabilmektedir (Alexander 2020).

Birçok ülkede olduğu gibi Finlandiya’da da evsizlikle uzun süredir mücadele edilmektedir. Finlandiya’daki evsizlerin %50’si Helsinki’de yaşamaktadır. Buna rağmen lke, Housing First programı sayesinde evsizliğin azaldığı tek AB lkesidir. Programın başlatıldığı 2008 yılından bu yana Finlandiya’daki uzun süreli evsizlerin sayısı %35’ten fazla azalmıştır. Finlandiya 1987 yılında 18.000 olan evsiz nüfusunu 2017 yılında 6.600’e drmtır. Ancak Finlandiya’da da evsizliğin tamamen czlmediği belirtilmektedir. lke genelinde yaklaşık 5.500 kişi hala resmi olarak evsiz olarak sınıflandırılmaktadır. Bu kişilerin %70’inden fazlası geçici olarak arkadaşlarının veya akrabalarının yanında yaşamaktadır. Ancak kamu sektörü planlamasının ve kolektif çabanın, uzun vadeli evsizliği azaltmanın bir yolu olarak “Housing First” yaklaşımının başarılı olmasını desteklediği düşünülmektedir (Alexander 2020; Hanley 2019).“Housing First” girişiminin bir parçası olarak Finlandiya hükümeti tarafından, yerel makamlar ve STK’larla işbirliği içinde çok sayıda konut satın alınmakta, yeni blok evler inşa edilmekte ve eski acil durum barınaklarını dayanıklı ve konforlu yeni evlere dönüştürülmektedir. Helsinki’nin

Malminkartano semtinin bir banliyösünde yer alan ve evsizlerin kaldığı Rukkila pansiyonu bu örneklerden biridir (Şekil 2.4).

Şekil 2.4. Tatu Ainesmaa'nın yeni evi: Malminkartano, Helsinki'deki Rukkila (Kettunen S.tarih yok'tan aktaran Hanley 2019)

Eski bina yenilenmiş ve 21 kiracı için modern dairelere dönüştürülmüştür. Bu dairenin ortak tesisleri arasında fitness salonu, sauna, salon ve yemek odası ile bir mutfak bulunmaktadır (Şekil 2.5). Bu gelişmenin önemi, ilgili bir haberde, “Finlandiya’nın başkenti Helsinki’de yaşayan ve yaklaşık 10 senedir kalacak yeri olmadığı için arkadaşlarının ve akrabalarının kanepesinde uyuyan Tatu Ainesmaa sonunda istediği eve kavuştu” sözleriyle de vurgulanmış; 2 odalı ve içi yeni dekore edilmiş orman manzaralı bir evde kalmanın mutluluğunun yaşandığı ifade edilmiştir (Anonim 2021a).

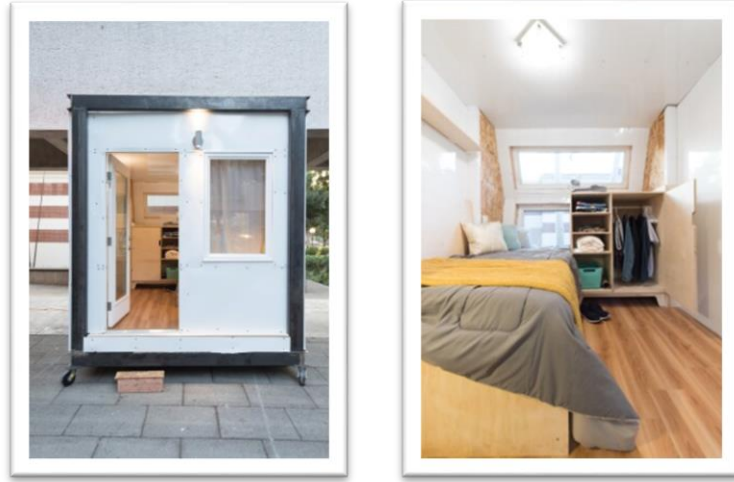
Şekil 2.5. Yenilenen evsiz barınma ortamındaki mutfak (Anonim 2021)

Helsinki’de 60.000 sosyal konut bulunmaktadır. Her yedi kişiden biri kentsel apartmanlarda yaşamaktadır. Belediye ayrıca şehir sınırları içindeki arazilerin %70’ine sahiptir. Her blok, sosyal ayrışmayı sınırlandırmak için tasarlanmış katı bir konut karışımına sahiptir. Konut karışımı %25 sosyal konut, %30 sübvansiyonlu konut ve %45

özel sektör konutundan oluşmaktadır. Buna ek olarak, sosyal konut kiracıları için belirlenmiş bir gelir sınırı bulunmamaktadır.

Housing First kapsamında 2.500 yeni konut inşa etme hedefi aşılmış ve konut sayısı 3.500'e ulaşmıştır. Belediyeler, eyaletler ve STK'lar planı desteklemektedir. Tüm bu destek sayesinde programın ev satın alabilmesi, yeni apartmanlar inşa edebilmesi ve eski konutları dayanıklı ve konforlu konutlara dönüştürebilmesi sağlanmıştır. Ülkede neredeyse hiç sokakta yatan olmadığı, sadece 50 yataklı bir acil barınağı bulunduğu belirtilmektedir. Ülkede kışın hava sıcaklığının -7°C'ye (19°F) kadar düşmesi dikkate alınarak bu durumun önemli bir gelişme olduğu vurgulanmaktadır. "Housing First" sistemiyle 2008'den itibaren yeni evlerin inşası ve personel istihdam etmek için 250 milyon Euro'dan fazla para harcanmıştır. Buna dayalı olarak da Helsinki'de, acil bakım, sosyal hizmetler ve adalet sisteminde yılda 15.000 Avro'dan fazla tasarruf sağlanabilmektedir. Dolayısıyla faydaların maliyetlerden daha ağır bastığı belirtilmektedir (Alexander 2020).

Evsizler için daha nitelikli ve destekleyici barınma mekanlarının sağlanmasına yönelik olarak, farklı ülkelerde çeşitli tasarım çözümü denemeleri de geliştirilmektedir. "Akıllı Tasarım" olarak ifade edilen "Homes For Hope" projesi bunlardan biridir. Madworkshop'un Evsizler Stüdyosu (Homeless Studio), Los Angeles şehri ve çevresindeki evsizlik sorununu hafifletmek için çalışmaktadır. Kentte her gece yaklaşık 50.000 kişinin evsiz kaldığı ve bu sayının 2015'ten bu yana yüzde 5,7 artış gösterdiği belirtilmektedir. "Homes For Hope" projesinde yerinden edilmiş kişilere geçici barınma sağlamak için tek kişilik bir mobil konut prototipi oluşturulmuştur (Şekil 2.6), Projede, 55 yaş üstü kadınlara konut sağlanmasına odaklanılmıştır. Her bir ünite yerden 2 metre yükseklikte asılı duran, yatak, masa, sandalye ve raf için geniş bir alana sahip 92 metre kare büyüklüğünde bir alana sahiptir. Tasarım modüler olduğundan, her birim yeniden kullanılabilir veya ortak alanlar, banyolar, açık teraslar ve yemek odası dahil olmak üzere 30 yataklı bir toplulukta birleştirilebilmektedir. Tüm kompleks iki hafta içinde monte edilebilmekte ve 18 tekerlekli bir aracın arkasında taşınabilmektedir (Carodine 2017).

Şekil 2.6. “Homes For Hope” projesi (Carodine 2017).

Bir başka tasarım önerisi, gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilirlik dikkate alınarak geliştirilmiştir. Geleneksel ev inşasının atık üretimine karşıt olarak bu tasarımda mobil 3D yazıcısının 800 metrekarelik bir evi 24 saat içinde 4.000 dolardan daha az bir fiyata, neredeyse hiç atık olmadan inşa edebileceği ifade edilmiştir (Şekil 2.7). Icon firmasının gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir kalkınmaya adanmış kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olan “New Story” ile ortaklık sağlanan bu tasarım önerisinde gelişmiş malzemeler, mühendislik ve robotik kullanılarak inşa edilen doğal olarak güçlü, esnek ve daha enerji verimli evler tasarladığını belirtilmiştir. 3D robotik inşaat ile tüm duvar sistemleri son derece hassas bir şekilde ve daha az atıkla teslim edilmektedir. Evler, hava koşullarına dayanacak ve suya, küfe, termitlere ve yangına direnç gösterecek şekilde tasarlanmıştır. Gelişmiş malzemelerle ve hava geçirmez bir bina kabuğu sayesinde, sıcaklık dalgalanmalarını azaltarak konforlu bir yaşam alanı yaratıldığı ifade edilmektedir (O'Neill 2019).

Şekil 2.7. Icon'un 3D baskılı evi (O'Neill 2019)

Evsizlerin uyku sorununa yönelik bir düşünceyle geliştirilen bir öneri uyku kapsülleri tasarımıdır tasarımı olan bu kapsüller, “Commonweal Pods” olarak adlandırılmaktadır (Şekil 2.8). Standart kontrplak levhalardan inşa edilen bu bölmeler, vida, çivi veya yapıştırıcı ihtiyacını ortadan kaldırarak birbirine kenetlenen bağlantılarla monte edilebilmektedir. Bölmeler bağımsız olarak durabilmekte veya birleştirilebilmekte, böylece kolaylık ve mahremiyet sağlanabilmektedir. Ayrıca, bu bölmeler kolayca sökülebilmektedir. Bu mekanların yerdeki bir şilte üzerinde uyumaktan daha güvenli olduğu düşünülmektedir. Bölmeler geniş bir açık salona kurulabilmekte ve şilteler genellikle odanın kenarındaki zemine yerleştirilmektedir. Bu bölmeler, kullananlara mahremiyet ve güvenlik hissi sağlamaya yardımcı olmaktadır. Birlikte uyumak herkes için uygun değildir, ancak özel bir alana erişim sağlanamamasının standart konaklamaya ilk adımın atılmasında yardımcı olabileceği kabul edilmiştir (O'Neill 2019).

Şekil 2.8. Reed Watts'tan Commonweal Pods (O'Neill 2019).

COVID-19 salgını, savunmasız kent nüfusları, özellikle de evsizliği deneyimleyenler için önemli sorunlar yaratmıştır. Evsizlik, ekonomik kutuplaşma ve konut krizi nedeniyle son on yılda artmıştır. Levesque ve ark. (2022) tarafından evsiz barınaklarında/otellerinde kalan kişilerin ve bu tesislerde çalışan personelin COVID-19'a yakalanma riskinin genel nüfusa göre daha yüksek olduğu tespit edilmiş ve barınak sistemlerinde acil dönüşümler yapılması önerilmiştir. Ayrıca, yüksek gelirli ülkelerdeki tüm hükümetler, evsiz insanları COVID-19 ve diğer hava kaynaklı hastalıkların olumsuz sağlık etkilerine karşı savunmasız bırakan mevcut barınak sistemlerindeki eksiklikleri fark etmeye çağırılmıştır. Buna ek olarak, savunmasız kişileri şimdi ve gelecekte korumak amacıyla sektörde

anlamalı bir değişim yaratmak için önemli kaynaklar ayrılması gerektiği vurgulanmıştır. Rodriguez ve ark. (2021), evsizliği deneyimleyen insanların sağlık sorunları ve madde kullanım bozuklukları nedeniyle, damgalanma ve marjinalleşme ile karşı karşıya olduğunu belirterek, bu durumun evsizlerin sosyal yaşam koşullarına erişimlerini engellediğine dikkat çekmiştir.

Pandemi sürecinde yaşanan sorunların çözümüne yönelik olarak, Farha (2020), "Evsizlik içinde yaşayanların korunması" adlı rehber notunda; devletlerin, evsizlerin virüsten eşit şekilde korunmalarını sağlamak ve genel halkı korumak için barınma ihtiyaçlarını acil ve yüksek bir öncelik olarak ele almaları gerektiğini belirtmiştir. Devletlerin, insan hakları yükümlölüklerine uygun olarak acil eylemleri gerçekleştirmesi gerektiği vurgulanmıştır. Kılavuzun bir bölümünde, pandemi sona erdikten sonra evsizlik durumuna geri dönölmemesi için kalıcı konutlara geçiş amacıyla, sokaklarda yaşayan tüm evsizlere çok kısa sürede barınma olanağı sağlanması gerektiği belirtilmektedir. Bunun için otel ya da motel odaları temin edilmesi ya da ordu kışlaları veya kullanılmayan hastaneler gibi binaların yeniden tasarlanması önerilmiştir. Acil durum sığınaklarının fiziksel mesafe, kendi kendini tecrit etme, karantina ve COVID-19'un yayılmasını durdurmak için Dünya Sağlık Örgütü tarafından yayınlanan diğer sağlık tavsiyelerine uygun olduğunun incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bunun dışında sakinlerin mahremiyet, su/sanitasyon, gıda, sosyal ve psikolojik destek, sağlık hizmetleri ve COVID-19 testlerine erişimi olmalıdır. Evsiz aileler, kadınlar ve çocuklar, fiziksel veya zihinsel engelliler ve özellikle hassas durumda olanlar (65 yaş üstü veya önceden tıbbi geçmişi olanlar) için yeterli konut sağlanmasına özel bir önem verilmesi gerektiğine de dikkat çekilmiştir (Farha 2020).

Bu kapsamda bir örnek, COVID-19 salgını sırasında ihtiyaçtan doğmuş, evsizler için düzenlenen kamplardır. Mayıs 2020'de, Kuzey Kaliforniya'daki kentsel evsiz kamplarının sayısı çoğaldıkça ve COVID-19 salgını tehdidi arttıkça, Santa Rosa'nın Şehir Parkı ve Toplum Merkezi otoparkında bulunan ilk izinli kamp düzenlenmiştir (Şekil 2.9) (Staff 2023).

Şekil 2.9. Evsizler için düzenlenen kamplardan bir örnek (Staff 2023)

2.3.3. Evsizlik sorununun çözümüne yönelik mekansal alternatifler

Evsizliği deneyimleyen bireylere ve ailelere yardımcı olmaya yönelik olarak, evsizliğe son verilmesini amaçlayan bir organizasyon (United to End Homelessness) tarafından mekansal alternatifler 4 barınma destek hizmeti kategorisine ayrılmaktadır (Anonim 2019b). Bu ortamlar,

1. Acil Barınakları
2. Geçiş Barınakları
3. Hızlı Yeniden Yerleştirme (Rapid Re-Housing, RRH)
4. Kalıcı Destekleyici Konut (Permanent Supportive Housing, PSH) olarak adlandırılmaktadır.

Hızlı Yeniden Yerleştirme ve Kalıcı Destekleyici Konut, evsizliği ele almak iyi bir uygulama olan "Housing First" yaklaşımına dayanmaktadır. Bu yaklaşımlarda, bireyleri hızlı bir şekilde bağımsız / kalıcı konutlara taşımayı ve ardından konuta yerleştirildikten sonra uygun destek hizmetlerini sağlamayı amaçlayan iyileşme odaklı bir model benimsenmektedir.

2.3.4. Acil barınaklar

Acil durum barınakları kişisel güvenlik, iklim koruması, güvenlik, hastalık ve sağlık sorunlarına karşı direnç için hayati önem taşımaktadır. Bir acil durum barınağı, doğal veya insan kaynaklı felaketler, aile içi şiddet gibi birden fazla durum için hizmet etmektedir (Alharthi 2020).

Bu tesisler genellikle insanların ekonomik veya aile içi bir kriz sırasında veya sonrasında başvurdukları ilk yerdir. Acil durum barınakları, bireylere ve ailelere uzun vadeli ihtiyaçlarını karşılayacak uygun bir konut bulmadan önce destek hizmetleri ve kısa vadeli istikrar sağlamaktadır (Anonim 2019b). Acil durum barınaklarında kalan kişilerin iş, okul veya işleri dışında tüm gün kalmaları daha muhtemelken, evsiz barınaklarında genellikle insanların gün boyunca başka bir yerde kalmaları ve sadece uyumak veya yemek yemek için geri dönmeleri beklenmektedir. Acil durum barınakları bazen destek grupları oluşturmakta ve yemek sağlamaktadır.

Wilson (2011), acil durum barınaklarında sürdürülebilirlik açısından önemli üç alanın öne çıktığını belirtmektedir. Bunlar malzeme seçimi ve inşaat yöntemleri; barınakların uzun vadeli planlanması ve sahanın restorasyonu ve kirliliğin giderilmesidir. Buna ek olarak, BM Mülteci Ajansı (The UN Refugee Agency, UNHCR) tarafından acil durum barınaklarında gereken koşullar tanımlanmaktadır. Bu kapsamda;

- Kişi başına düşen kapalı yaşam alanının asgari standartlara uyması,
- Barınma çözümlerinin belirli bir ülkenin coğrafyasına, iklimine, kültürel gelenek ve alışkanlıklarına, yerel becerilere ve yapı malzemelerinin kullanımına uyması,
- Temel yardım malzemelerinin ve ev eşyalarının sağlanması,
- Bireysel aile barınağının, gerekli mahremiyeti, psikolojik rahatlığı ve duygusal güvenliği sağladığı için her zaman toplu barınmaya tercih edilmesi,
- Sahiplenme ve kendine güven duygusunu teşvik ederek kendi ilgililerin kendi barınaklarını inşa etme konusunda desteklenmesi, gibi konuların önemi ifade edilmektedir (Anonim 2018).

Bu konuların, kullanılan acil durum barınağının türüne bakılmaksızın, genel olarak aşağıdaki ilkelerle de ifade edildiği görülmektedir;

- Bir barınak hava şartlarından korunmayı, yaşamak ve eşyaları saklamak için alan, mahremiyet ve duygusal güvenlik sağlamalıdır.
- Gerektiğinde battaniye, hasır ve branda sağlanmalıdır.
- Mülteci barınakları kültürel ve sosyal açıdan uygun olmalı ve mümkünse yerel malzemeler kullanılmalıdır. Uygun yerel malzemeler en iyisidir.

- Barınaklar mevsimsel hava koşullarından bağımsız olarak yeterli olmalı veya buna göre ayarlanmalıdır.
- Mümkün olan durumlarda, etkilenen kişilere kendi barınaklarını inşa etmeleri için gerekli organizasyonel ve maddi destek sağlanmalıdır. Bu, barınakların özel ihtiyaçlarını karşılamasına yardımcı olur, sahiplenme ve özerklik duygusunu teşvik eder ve maliyetleri ve inşaat süresini önemli ölçüde azaltır (Anonim 2018).

Barınaklarda, insanların acil durumlarda soğğun etkilerine dayanmalarına yardımcı olmak için uyulması gereken stratejilerde ise;

- Bireysel hayatta kalma: İnsan vücudunu ısı kaybından korumaya yönelik, giysi, battaniye gibi olanakların sağlanması.
- Yaşam alanı: Sınırlı yaşam alanlarında soğuk havayı uzak tutmaya yönelik olarak, sızdırmazlık sağlanması için pencere ve kapıların yarı saydam plastik örtü ile kaplanması gibi çözümlere yer verilmesi.
- Isıtma: Bir barınakta iç mekan sıcaklığının -15 ila 19°C tutulması ve bu açıdan dış sıcaklığa, inşaat türüne, yalıtımın kalitesine ve binanın yönüne bağlı çözüm üretilmesi gibi konulara önem verilmektedir (Anonim 2018).

2.3.5. Geçiş Barınakları

Geçici barınma hizmetleri, kapsamında daha önce evsiz olan veya evsiz olma ihtimali bulunan bir hanenin, daha sonra bağımsız bir konaklama yerine taşınmadan önce destek almak üzere bir daireye, eve veya ortak bir eve taşınması sağlanmaktadır. Geçici barınma hizmetlerinde, yurtlarda bulunandan daha düşük yoğunlukta destek sunulmaktadır. Bu hizmetler, hem konutun ev sahibi, hem de konutla ilgili destek sağlayıcısı olan yerel yönetim veya tek bir kurum tarafından sağlanabilmektedir. Bazı hizmetlerde tek bir bireyi veya aileyi barındıran daireler veya evler kullanılırken, küçük bir alandaki içinde bir grup daire de kullanılabilmektedir. Ayrıca, ikamet eden bireylerin, çiftlerin veya ailelelerin her birinin bir yatak veya yatak odasına sahip olduğu ortak evler kullanan hizmetler de vardır. Geçici konutlar, hane halklarının evlerinden tamamen sorumlu olmadan bağımsız yaşamayı öğrenebilecekleri destekli bir “eğitim” ortamı olarak da tanımlanabilmektedir (Pleace ve Quilgars 2003). Geçiş barınakları "United To End Homelessness" tarafından evsizlik yaşayan kişilere 6 ila 24 ay arasında değişen geçici ikamet sağlayan bir program

olarak ifade edilmektedir. Bu çözümler, genellikle "geçici" veya "ara" barınak olarak da adlandırılmaktadır. Geçici barınma merkezleri tipik olarak, bireylerin mümkün olan en kısa sürede kalıcı konut edinmelerine daha fazla yardımcı olmak için istihdam edilebilirliği artırmaya yönelik destekleyici hizmetler içermektedir (Anonim 2019b).

Farklı türlerde geçici konutlar bulunmaktadır. Geçici barınma programları, hizmet verdikleri nüfusların özel ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanmıştır. Bu işleyişte dört seviye yer almaktadır. Bu seviyeler şu şekilde açıklanmaktadır:

- Seviye 1: Geçiş evleri ev sakinleri tarafından yönetilir. Bu tür aileler daha az destek hizmetine sahiptir. İyileşme ve hedefleri yolunda tutmak için çok fazla desteğe veya sorumluluğa ihtiyaç duyulmuyorsa bu iyi bir seçenek olabilmektedir.
- Seviye 2: Bir ev yöneticisi veya lider sakin evi denetler. Genellikle aile toplantılarına katılmak veya sokağa çıkma yasağına uymak gibi ev kuralları vardır. Bu seviye genellikle ev sakinlerinin bir tür terapiye katılmasını gerektirir. Madde kullanan kişiler için devam eden tedavi, yoğun bir ayakta tedavi programına gitmeyi veya psikiyatristlerini görmeye devam etmeyi içerebilmektedir.
- Seviye 3: Bu seviyedeki geçici konutların organize ve net bir hiyerarşisi vardır. Ruh sağlığı danışmanlığı gibi hizmetleri sağlamak için eve gelen profesyonel tedavi sağlayıcıları olabilmektedir. Bu evlerde, öfke yönetimi becerileri veya kariyer planlaması gibi yaşam becerileri eğitiminin önemi vurgulanmaktadır. Tedavi ev içinde veya dışında gerçekleştirilmekte ve katılımcıların katılımı zorunlu olabilmektedir.
- Seviye 4: Bu tür geçici barınma, rehabilitasyon merkezi gibi bir tesistir. Bu, hizmetlerin gerekli olduğu ve evde sağlandığı en yapılandırılmış geçiş dönemi konut türüdür (Bothwell 2022).

Geçici konut sakinlerine ilerleme ve kendi geçimlerini sağlayabilecekleri daha güvenli ve mutlu bir yaşam için çalışma fırsatı verilmektedir. Geçiş dönemi konutları, konut sakinleri için yapı, istikrar (örneğin, yaşamak için tutarlı, güvenli bir yere sahip olmak konut sakinlerine istikrar duygusu sunar), hesap verebilirlik, destek (örneğin, evsizleri destek grupları, ruh sağlığı bakımı, yaşam becerileri eğitimi veya fiziksel sağlık bakımı

gibi diğer hizmetlerle ilişkilendirmek) dahil olmak üzere çeşitli faydalar sunmaktadır. Diğer genel faydalar arasında suçun azaltılması, hastalıkların önlenmesi, sakinlerin iş bulmalarına yardımcı olunması ve özgüvenin artırılması sayılabilmektedir (Bothwell 2022).

2.3.6. Hızlı Yeniden Yerleştirme (Rapid Re Housing, RRH)

Hızlı Yeniden Yerleştirme (RRH), bireylerin ve/veya ailelerin mümkün olan en kısa sürede kendilerine ait bir ev bulmalarına yardımcı olmak için yardım sağlayan bir barınma modelidir. Kronik olmayan evsizlik için, bireylerin veya ailelerin kendilerine ait bir daire kiraladıkları ve onları evsizlikten hızla kurtarmak amacıyla vaka yönetimi ve zaman sınırlı mali yardım da dahil olmak üzere geçici toplum destek hizmetlerinin sağlandığı ilk barınma çözümüdür. Ön koşullar (istihdam, gelir, sabıka kaydının olmaması veya ayıklık gibi) olmaksızın sunulmakta ve sağlanan kaynaklar ve hizmetler genellikle hanenin ihtiyaçlarına göre uyarlanmaktadır (Anonim 2019b).

Programın hedefleri "Evsiz Konut Programı Politika ve Operasyon Kılavuzu" içerisinde, ailelerin hızlı bir şekilde güvenli ve uygun bir konut çözümü bulmalarına ve bu çözüme geçmelerine yardımcı olmak; konut istikrarını ve kendi kendine yeterliliği teşvik etmek; hizmetleri bireysel aile ihtiyaçlarına ve hedeflerine göre uyarlamak; ailenin istikrarı korumak için ihtiyaç duyduğu ek hizmetleri veya destekleri belirlemek ve; aileleri hak sahibi olabilecekleri kamu kaynaklarına ve yardımlarına erişmesini sağlamak olarak tanımlanmaktadır (County 2022).

Hızlı Yeniden Yerleştirme "National Alliance to End Homelessness" tarafından evsizliği sona erdirmek için "Housing First" yaklaşımının bir alt kümesidir. "Housing First" yaklaşımında olduğu gibi, hedefler insanların hızlı bir şekilde konut edinmelerine, kendi kendine yeterliliklerini artırmalarına ve konutta kalmalarına yardımcı olmaktır (Anonim 2022b). Yaklaşım üç temel bileşenden oluşmaktadır:

- i) Konut belirleme: Hızlı bir şekilde konut bulmanın özellikle yüksek maliyetli, düşük boşluklu pazarlarda zor olmasına bağlı olarak programların ev sahiplerini sürekli olarak sisteme dahi tutması gerekmektedir. işe almalıdır.
- ii) Kira ve taşınma yardımı: Konuta yerleşme ile ilgili maliyetlere yardımcı olmak için yardımın miktarı ve süresi değişebilmekte, ancak en azından

insanların yaşayacakları bir yeri güvence altına almalarına yardımcı olmak için yeterli olması gerekmektedir.

- iii) Vaka yönetimi: Amaç, insanları gerektiğinde hizmet ve desteklerle buluşturarak yerleştirme sonrasında istikrarı sağlamaktır. İnsanların konut edinmelerini ve konutlarını korumalarını engelleyebilecek engellerin üstesinden gelmelerine yardımcı olmaya odaklanılması ve ayrıca onları toplumdaki insanlarla ve programlarla ilişkilendirerek bir destek sistemi oluşturulması gerekmektedir. Yardım, birey veya aile artık evsizlik riski altında olmadığına sonlandırılmakta ancak vaka yönetimi uygunsa veya talep edilirse devam ettirilebilmektedir (Anonim 2022c).

2.3.7. Kalıcı Destekleyici Konut (Permanent Supportive Housing, PSH)

Kalıcı Destekleyici Konut, daha önce kronik olarak evsiz olan kişilere uzun vadeli olarak konut ve destekleyici hizmetler sağlamak üzere tasarlanmış bir programdır. Kronik evsizler, teşhis edilmiş bir engeli olan ve bir yıl veya daha uzun süredir sürekli olarak evsiz olan bireylerdir. Kalıcı destekleyici konut yaklaşımıyla, esnek ve gönüllü hizmetlerle güvenli ve istikrarlı barınma ortamları sağlanmaktadır (Anonim 2019b; Aubry ve ark. 2020). Bu modelin, programa giren kişilerin çoğunun bir daha evsiz kalmasını kalıcı olarak engellediği belirtilmektedir. Bu yaklaşımın kullanılmasıyla evsizliğe geri dönüşü önlemede %90'dan fazla başarı oranı elde edildiği ifade edilmektedir ("Jamboree Housing Corporation", Anonim 2019c).

Bu sistemde bireylerin toplum içinde istikrarlı bir şekilde yaşamalarına yardımcı olmak için gerektiğinde ek destekler de sağlanmaktadır. ABD'de Sağlık ve İnsan Hizmetleri Departmanı'na (Department of Health and Human Services) bağlı olan Madde Bağımlılığı ve Ruh Sağlığı Hizmetleri İdaresi (Substance Abuse and Mental Health Services Administration, SAMSHA) tarafından kalıcı destekleyici konut modellerinin nihai hedefleri barınma seçenekleri sunmak, kurumsal bakımın önemini azaltmak, nüksü önlemek ve ruhsal ve madde kullanım bozukluğu olan kişilere yönelik ayrımcılık ve damgalamayı azaltmaktır (Anonim 2022d).

Kalıcı Destekleyici Konut, için iyi bir örnek olarak New York'taki bir evsizler yurdu olan 'The Baxter' gösterilmektedir. Merkezde, sakinlerinin ihtiyaç duyacağı her şeyi tek bir çatı altında sağlamak üzere, ve psikiyatrik hizmetler, vaka yönetimi, günde üç öğün

besleyici yemek, toplum ve aile ile yeniden bağlantı kurma yardımı ve kalıcı konut sağlama yardımı dahil olmak üzere çeşitli olanaklar sunulmaktadır. Konut alanında hizmet için düzenlenen, topluluk alanı gibi mekanların yanı sıra açık hava rekreasyon alanı da bulunmaktadır (Anonim 2021b).

2.4. Evsizler için Barınma Mekanlarından Örnekler

Evsizler için barınma olanaklarının sağlanmasında yer verilen çözüm yollarına örnek oluşturan tasarımlar bu bölümde incelenmektedir.

2.4.1. Bud Clark Commons

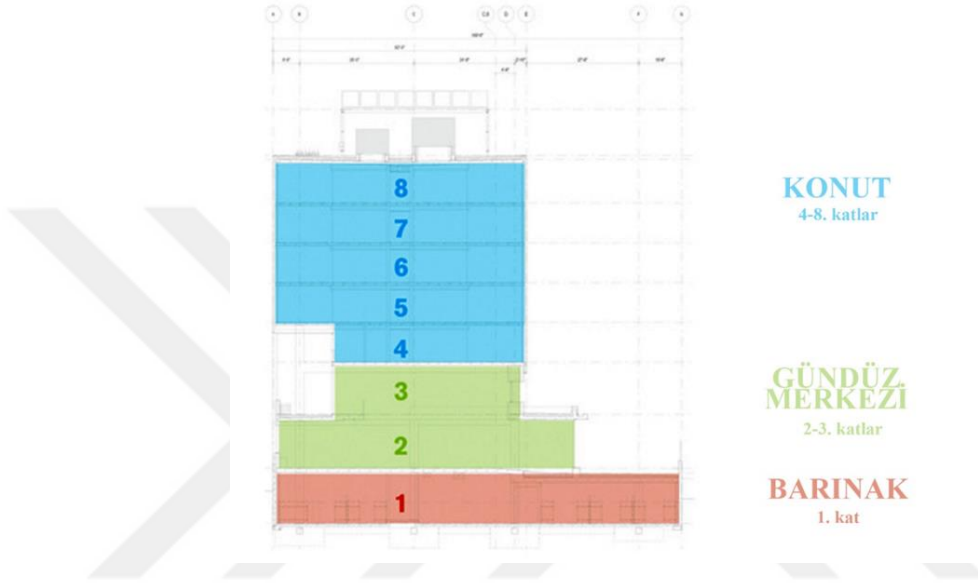
Bud Clark Commons, destekleyici konutların bir toplumsal kaynak merkezi ile birleştirildiği kamu hizmetleri için yeni bir standart oluşturan bir örnek olarak nitelendirilmektedir. Bina Portland şehir merkezinde yer almaktadır (Ross 2011) (Şekil 2.10). Tesis, evsiz bireylerin istikrarsız bir durumdan daha kalıcı bir yaşam düzenlemesine geçişine yardımcı olmak için vaka yönetimi, fiziksel ve ruhsal sağlık hizmetleri, madde bağımlılığı tedavisi, istihdam danışmanlığı ve yaşam becerileri eğitimi dahil olmak üzere tam entegre yerinde hizmetler sunmaktadır (Wright 2016).

Şekil 2.10. Bud Clark Commons (Schoolmaster 2011)

Bud Clark Commons, istikrar ve refah yaratmak için ilham verici bir ortamda kapsamlı hizmetler sunan uygun fiyatlı bir konuttur. Mimari, hem biçim hem de işlev açısından bu amaca katkıda bulunmaktadır. Bud Clark Commons'ın evsizlere açıldığı ilk gün,

tamamen dolu olduğu ve kullanıcıların, hizmet alımı, yemek yeme, saç kestirme, gazete okuma gibi taleplerle tesise geldiği ifade edilmektedir. Tesiste, üç farklı hizmete yönelik olarak hizmetlere erişim sağlayan bir gündüz merkezi; 90 yataklı bir evsiz barınağı ve sekiz katlı binanın beş üst katında yer alan 130 adet verimli stüdyo daire yer almaktadır (Ross 2011) (Şekil 2.11). Daireler, kalıcı konut arayan çok düşük gelirli kadın veya erkekler için tasarlanmıştır.

Şekil 2.11. “Bud Clark Commons”, kesit ve temel bölümler (Ross 2011)

Tesisin giriş katında genel olarak giriş, barınak müşterekleri, mutfak, özel avlu, 2. ve 3. katında gündüz merkezi girişi, açık avlu, toplum merkezi mekanları ve konut katlarında stüdyo dairelerde iki kişilik odalara bulunmaktadır (Şekil 2.12, 2.13, 2.14., 2.15. ve 2.16).

Şekil 2.12. “Bud Clark Commons”, 1. Kat planı (Ross 2011)

(1) Giriş barınağı, (2) giriş- bağışlar & personel, (3) giriş – konut, (4) barınak müşterekleri, (5) özel avlu, (6) ranza odası, (7) mutfak, (8) egzersiz odası (9) danışmanlık, ve (10) yükleme ve yardımcı programlar.

Şekil 2.13. “Bud Clark Commons”, 2. Kat planı (Ross 2011)

(1) Giriş - gündüz merkezi, (2) halka açık avlu, (3) ortak alan, (4) toplum merkezi (5) hijyen merkezi, ve (6) danışmanlık.

Şekil 2.14. “Bud Clark Commons”, 3. Kat planı (Ross 2011)

(1) Sanat atölyesi , (2) bahçe terası, (3) yönetim, ve (4) topluluk toplantı salonu.

Şekil 2.15. “Bud Clark Commons”, 4. Kat planı (Ross 2011)

(1) Ortak balkon, 92) çamaşırhane, (3) erişilebilir daire, (4) daireler, (5) danışmanlık, ve (6) topluluk odası.

Şekil 2.16. “Bud Clark Commons”, 5-8. Kat planı (Ross 2011)

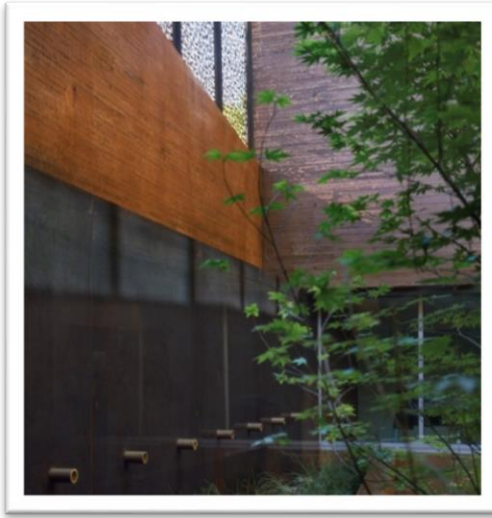
(1) Ortak balkon, (2) çamaşırhane, (3) erişilebilir daire, ve (4) daireler.

Binanın kütlesi, ön ve arka cephesinde birbirine zıt açık ve koyu tonda tuğla kullanılarak parçalanmıştır (Şekil 2.17). Binanın arka tarafındaki daha koyu tuğlalı kısım hafifçe eğimlidir ve cephenin bir kısmı esilerek bir teras oluşturulan bir teras yer almaktadır (Libby 2011).

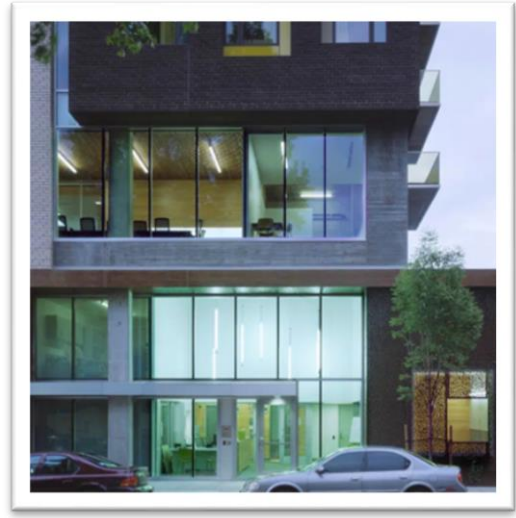

Şekil 2.17. “Bud Clark Commons”, genel görünüm (Libby 2011)

Bina cephesinde kullanılan yeşil cam (Şekil 2.18.b) ısınmayı azaltmaya, sıcaklığın daha iyi düzenlenmesine yardımcı olmaktadır. Böylece ısıtıcılar veya klimalar gibi cihazlar aşırı çalışmamakta ve güç tüketiminde artışa neden oluşmamaktadır. Yeşil renkli camlar sayesinde azalması sağlanmaktadır. Bunun, rahatlatıcı bir ortam yarattığı, herhangi bir gerginlik veya baş ağrısı olmadan daha uzun saatler boyunca odaklanmaya ve çalışmaya yardımcı olabildiği belirtilmektedir. Ayrıca, bu camların malzemesi gereği kırılmaları kolay değildir ve oldukça dayanıklıdır. Böylece güvenlik de desteklenmektedir (Aiswebapp 2021).

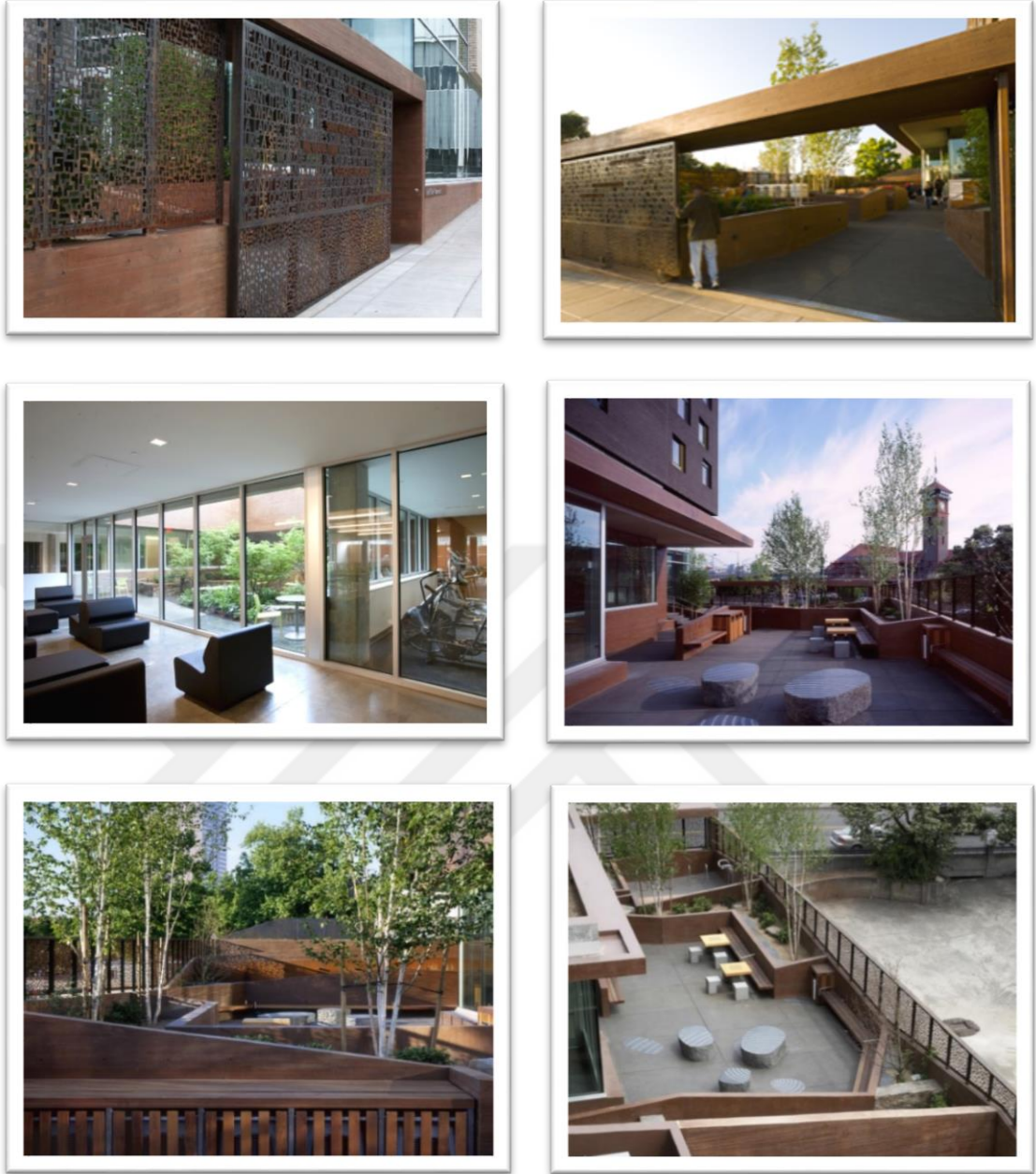
(a)

(b)

Şekil 2.18. Zemin kat (a) ve yeşil cam cephe (b) (Schoolmaster 2011)

Zemin kata, cam cephe kat boyunca devam etmekte ve iç mekan oldukça yüksek düzeyde doğal ışık alınmaktadır (Şekil 2.18.a). İç mekanda doğal ışıkla etkileşimin ruh hali üzerinde olumlu etkisi olduğu ve mekana enerji verdiği belirtilmektedir. Doğal ışığın ruh halini iyileştirdiği ve sözde kış hüznünü ortadan kaldırdığı da ifade edilmektedir. Bir araştırmada mutluluk kimyasalı olarak bilinen serotonin düzeyinin, güneşli günlerde bulutlu günlere kıyasla daha yüksek olduğu tanımlanmaktadır. Serotonin sadece ruh halini dengelemekle kalmaz, aynı zamanda yaraların iyileşmesine, mide bulantısının geçirilmesine ve kemik sağlığının korunmasına da yardımcı olmaktadır. İnsan beyninde görsel duylara diğer tüm duyların toplamından daha fazla yer ayrılmaktadır. Görsel algı hafızaya ve kararlara işaret ettiği gibi, refah durumunu etkileyebilecek olan duyguları da etkiler. Doğal ışık sadece fiziksel etki değil, aynı zamanda bir iç mekanda sıcaklık veya rahatlık hissi de yaratabilmektedir. Pencerelelerden sızan ışığın olduğu bir odanın karanlık bir odaya kıyasla daha davetkar olduğu ve canlılık hissi yarattığı söylenebilmektedir. Işık, malzemelerin zengin renk ve dokularını yapay ışıklardan daha iyi ortaya çıkarabilmektedir. Görsel olarak uyarıcı manzaralarla rahatlamış ve iyimser hissedilmekte, bu da genel refahı büyük ölçüde artırabilmektedir (Anonim 2020). Bu bağlamda, barınma mekanında iş ve sağlık hizmetlerinin sunulduğu zemin seviyesindeki merkezi erişim noktasının, bir aile evindeki mekanların etkisini yaratabildiği düşünülmektedir (Şekil 2.19).

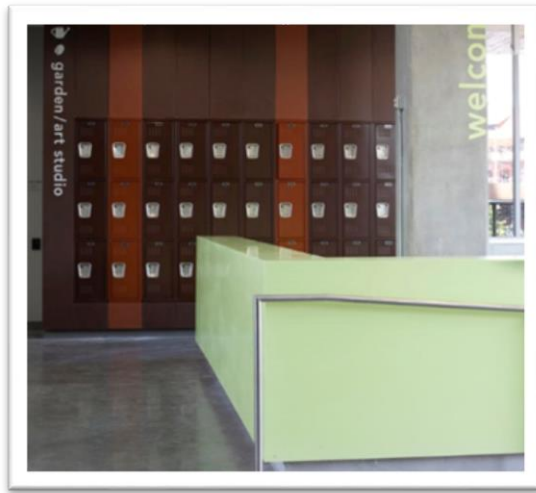
Şekil 2.19. Zemin kat mekanları ve avlu (Schoolmaster 2011)

Tesiste farklı işlevlere farklı girişlerden ulaşılabilir. Dairelere binanın güney tarafından girilmektedir ve erişim kiracılar ya da misafirleriyle sınırlıdır. Bina batı tarafında yer alan bir kapı geçici barınağa girişi sağlarken, gündüz merkezine halkın erişimi binanın kuzey tarafında, ikinci kat seviyesinde yer almaktadır. Binada iki avlu bulunmaktadır. Bir avlu, cadde ile gündüz merkezinin güvenliği arasında bir geçiş alanı sağlamaktadır. Trafikten ve caddeden korunaklı, oturma elemanlarının, masaların da içinde kamusal avlu, hizmet arayan evsiz bireylere beklemek, sosyalleşmek ve kentsel bir

ortamda doğayı deneyimlemek için güvenli ve onurlu bir yer sağlamaktadır (Şekil 2.19), (Ross 2011).

Peyzajın fiziksel ve psikolojik birçok fayda sağlayarak Şehirdeki yaşam kalitesini arttırdığı belirtilmektedir. Örneğin, sadece bitkilere bakmak bile kan basıncını düşürebilmektedir. Şehrin ortasında bile olsa doğal bir ortamda yürümenin dikkati ve hafızayı geliştirdiği belirtilmektedir. Yeşil alanlara sahip mahallelerde yaşayan insanların daha düşük stres hissettiği ve daha düşük sağlık masrafları olduğu ifade edilmektedir (Ross 2011).

Geçici sığınma evindeki erkekler tarafından paylaşılan birinci kattaki ortak alanda banyo ve duşların bulunduğu iki ranza, bir mutfak, egzersiz ve danışma odaları ve özel bir açık avlu bulunmaktadır. Gündüz merkezi kullanıcıları binaya kilitli dolapların (Şekil 2.20), bisiklet raflarının ve köpek kulübelerinin bulunduğu ortak avludan girmektedir. n büroda kullanıcılar bir dizi kaynağa yönlendirilmektedir. Bu alanlar, duş ve amaşırhanesi olan bir hijyen merkezi (Şekil 2.21), danışmanlık, posta ve bilgisayar merkezi, kütüphane, tıp merkezi ve berberdir. Geniş oturma alanları ve yemek masaları bulunan ortak alan açık, havadar ve kat yüksekliğinde pencereleriyle doğal ışık almaktadır. nc katta bir sanat stüdyosu, bahçe terası ve sınıf olarak da kullanılabilen bir topluluk salonu bulunmaktadır.

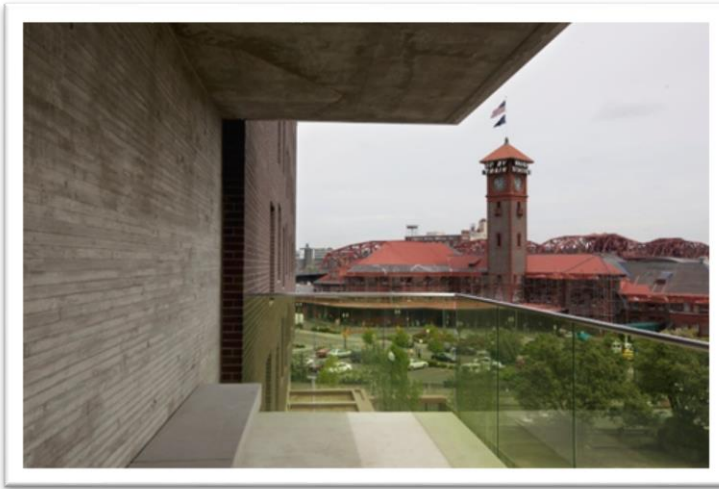

Şekil 2.20. Dolaplar (Schoolmaster 2011)

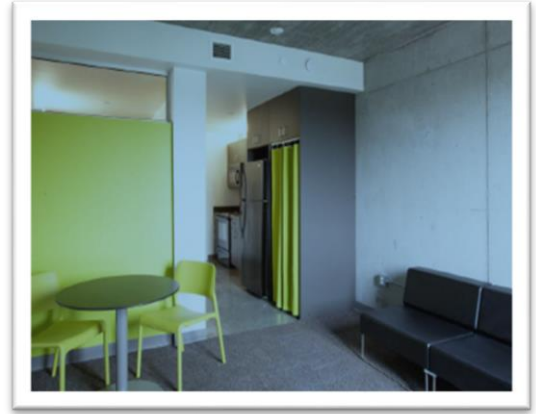

Şekil 2.21. Duş ve çamaşırhane (Schoolmaster 2011)

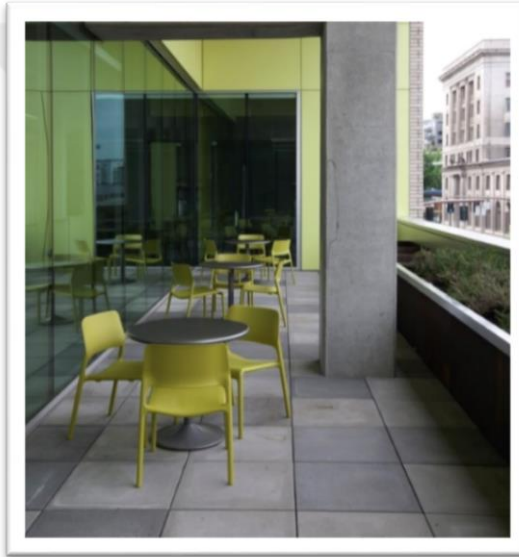
Üst kat (Şekil 2.22), kalıcı, destekleyici konut almak için başvuruda bulunması gereken 130 kiracıya ev sahipliği yapmaktadır. Bu katta, odalar sunulmakta ve mahremiyet gereksinimlerini karşılayan hizmetler sağlanmaktadır (Şekil 2.23). Akıllı tasarım çözümleri sayesinde dairelerin verimli, konforlu ve bakımının kolay olduğu tanımlanmaktadır. Örneğin pencere açıkken ısıtıcıyı kapatan yüksek verimli bir sensör sayesinde yıl boyunca konforlu bir sıcaklık korunmaktadır. Temiz hava, bir ısı geri kazanım sistemi aracılığıyla her daireye sirküle edilmektedir (Ross 2011).

Şekil 2.22. Üst kat (Schoolmaster 2011)

Şekil 2.23. Mahremiyeti karşılayan odalar ve hizmetler (Blog 2011)

Şekil 2.24. Doğal ışık, bol temiz hava ve dayanıklı malzemeler (Schoolmaster 2011)

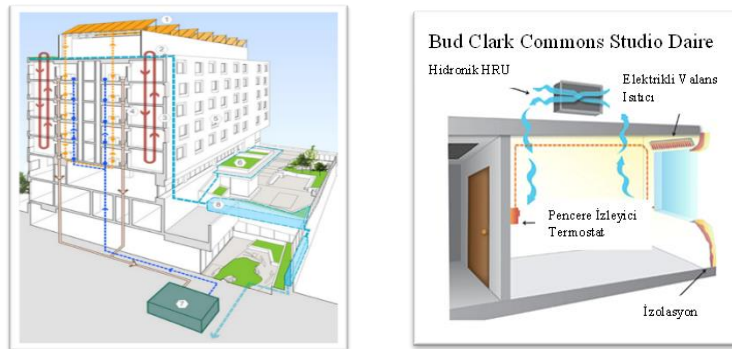
Erişilebilirlik, doğal ışık, bol temiz hava ve dayanıklı malzemeler kullanılması binanın hem sürdürülebilir hem de işlevsel açıdan başarılı olması için önem verilen konulardır (Şekil 2.24). Amerikan Mimarlar Enstitüsü (The American Institute of Architect) tarafından, tasarımcı ekibin benzer misyonlara sahip üç farklı program ögesini dar bir kentsel alanda yaratıcı bir şekilde birleştirdiği, araziye koruduğu ve şehrin yoğunluk, karma kullanım ve transit odaklı hedeflerini en üst düzeye çıkardığı belirtilmektedir. Tasarımda, kullanıcıların sağlık ve refahının göz önünde bulundurulduğu ve kamu kaynaklarının akılcıca kullanılmasını sağlamak için enerji tasarrufu sağlayan teknolojilerin, malzemelerin ve inşaat yöntemlerinin kullanıldığı ifade edilmektedir. Gün ışığına erişim, mahremiyet ihtiyacı ile dengelenerek filtrelenmiş ve avlulardan

içeriye alınmaktadır. Tesiste, açık, güvenli ve etkili yol bulma esas alınmış; evrensel tasarım açısından her bir kamusal program bileşenine basit girişlerle ve rampalarla erişime olanak tanınmaktadır. Projede finansal, sosyal ve çevresel performans önlemlerini içeren sürdürülebilirlik kavramı konseptin önemli bir parçasıdır. Bu kapsamda yüksek performanslı dış cephe kaplaması, enerji tasarruflu aydınlatma ve yeşil çatılara (Şekil 2.25) ek olarak güneş enerjisiyle çalışan bir sıcak su sistemi, sera gazı emisyonlarını azaltırken kamuya enerji maliyetlerinde tasarruf sağlamaktadır. Düşük akışlı sıhhi tesisat armatürleri, biyosavaklar ve gri su geri dönüşümü sayesinde su kullanımı azaltılmaktadır. Tüm malzemeler yerel olarak tedarik edilmiş veya sürdürülebilir şekilde üretilmiştir (Ross, 2011).

Şekil 2.25. Yeşil çatılar (Schoolmaster 2011)

Finansal sürdürülebilirlik açısından (Şekil 2.26), çevresel yönetimi ve tesisin misyonunu desteklemek için ayırt edici bir unsur olarak enerji tasarruflu bir bina yaratılmıştır. Bud Clark Commons, LEED Platin sertifikası almıştır. Enerji tasarruflu teknolojilerin kullanımından elde edilen kamu tasarrufunun yılda 60.000 dolar olduğu tahmin edilmektedir (Ross 2011).

Şekil 2.26. Enerji tasarrufu sağlayan teknolojiler (Ross 2011)

Evsizler barınağında sağlanan mekansal olanaklar dikkate alındığında, evsiz bireylerin kendilerini psiko-sosyal açıdan daha iyi histemesine yönelik çözümler sağlanabildiği söylenebilmektedir. Bu bağlamda Bud Clark Commons evsizler barınağında sağlanan mekansal olanaklar Çizelge 2.3' te özetlenmekte ve bu olanakların destekleyebileceği psiko-sosyal gereksimler ifade edilmektedir.

Çizelge 2.3. "Bud Clark Commons", mekansal olanaklar ve psiko-sosyal gereksinimler ilişkisi

Barınakta sağlanan mekansal olanaklar	Mekansal olanakların desteklediği psiko-sosyal gereksinimler
Bilgisayar merkezi, kütüphane, mutfak, çamaşırhane ve evcil hayvan bakımı alanları	Aidiyet
Özel avlu ve özel odalar	Mahremiyet
Bahçe terası ve yeşil alan	Destekleyici ortam atmosferi
Sanat stüdyosu, egzersiz odası, ve tıp merkezi	Rehabilitasyon
Toplum merkezi mekanları, topluluk toplantı salonu, açık avlu, ve ortak balkon	Sosyalleşme

2.4.2. The Bridge Homeless Assistance Center

Dallas şehir merkezindeki "The Bridge Homeless Assistance Center" (Şekil 2.27), "International Rebranding Homelessness Competition"da " Best Architectural Entry" ödülünü kazanmasından bu yana evsiz merkezi tasarımı konusunda dünyada örnek gösterilmektedir. Evsizlerin çoğu şehir merkezinde toplanmakta, günlerini halka açık parklarda, kamu binalarında ya da sokaklarda geçirmektedir. Şehir merkezinde işlenen suçların büyük bir kısmı, çoğu zaman maddi zorunluluktan kaynaklansa da, evsiz nüfusun üyeleri tarafından işlenmektedir (Brooks 2016). Overland Partners Architects ve Camargo Copeland Architects, tarafından tasarlanan 75.000 metrekarelik çok amaçlı evsiz tesisi, Güney Afrika'nın Pretoria kentinde düzenlenen ve küresel sosyal kaygıları teşvik etmek amacıyla bir ay süren "Better World Village" festivalinde de sergilenmiştir (Rosenberg 2011).

Şekil 2.27. “The Bridge Homeless Assistance Center”, genel görünüm (Rosenberg 2011)

Tesiste, Dallas'ta kronik olarak evsiz olan 6.000'den fazla kişiye barınma, acil durum ve geçiş dönemi bakımı sağlanmaktadır. Kampüs, merkezinde bir avlu (Şekil 2.28) oluşturan, üç katlı bir hizmet binası, tek katlı bir resepsiyon binası, bir depo binası, bir açık hava pavyonu ve bir restoran dahil olmak üzere çevredeki toplulukla bütünleşen altı binadan oluşmaktadır. Kampüsün peyzajlı avlusunun odak noktası olarak hizmet veren yemekhane, aynı zamanda sosyal hizmet uzmanlarının evsizlerle bağlantı kurmasına olanak sağlamaktadır. Bina açıldığından bu yana 2,5 milyondan fazla yemek servisi yapılmış, 750 evsiz barınaklara yerleştirilmiş, kronik evsizlik % 57 ve yerel suç oranı %20'den fazla oranında azaltılmıştır (Rosenberg, 2011).

Kronik evsizliğin ele alınmasında yeni bir model olarak da ifade edilen “The Bridge Homeless Center”, kapsamında günde binden fazla müşteriye hizmet vermek için çok sayıda hizmet tek bir yerde toplanmaktadır (Rawlings 2022). Bu projenin hedefleri arasında;

- "Housing First" sağlayarak ve evsizleri kalıcı barınmaya geçişlerine yardımcı olmak için sürekli destek hizmetlerine bağlayarak Dallas'ta kronik evsizliği ortadan kaldırmayı amaçlayan bir strateji uygulamak,
- Kronik evsizliğin polis, hapishaneler, hastaneler ve diğer sosyal hizmetler üzerindeki mali ve operasyonel yükünü azaltarak kıt kaynakları yeni evsizler için korumak,

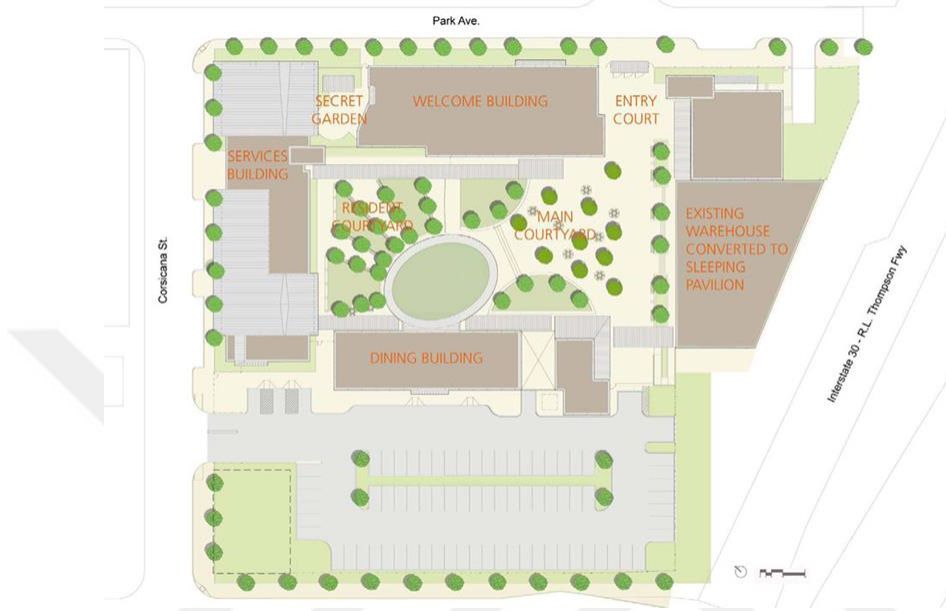
- İhtiyaç suçları, dilencilik, kamu tesislerinin uygunsuz kullanımı ve kamusal alanlarda toplanma gibi sokakta evsizlik deneyimi yaşayan insanlar üzerindeki olumsuz etkileri azaltmak,
- Bir sığınma evini, evsizleri izole etmeyecek veya damgalamayacak, bunun yerine onları ulaşım, yeşil alan ve kamu tesislerinin yanı sıra güvenli, şefkatli, saygılı ve onurlu bir sığınakta barınma ve hizmetlere bağlayacak şekilde konumlandırmak,
- Hem evsizlere hem de genel kamuoyuna olumlu bir imaj yansıtan ve toplumun evsizlerin kötü durumuna karşı şefkatli tutumunu ifade eden bir barınak tesisi tasarlamak gibi konular yer almaktadır (Brooks 2016).

Şekil 2.28. “The Bridge Homeless Assistance Center”, avlu (Rosenberg 2011)

Projeye başlanmadan önce mimarlar, personel ve yönetim kurulu üyeleri tarafından Houston, Los Angeles ve Atlanta'daki evsizlere yönelik tesisler ziyaret edilmiştir. Tasarımların, işleyişlerin ve yerel etkilerin anlaşılması için personel, konuklar, komşular ve çevre sakinleriyle görüşülmüştür. Genel olarak üzüntü verici, olumsuz değerlendirmelere ulaşılmıştır. Barınakların çoğu kişiliksiz, misafirperver olmayan ve kurumsal bir karaktere sahip olarak tanımlanmıştır. Misafirlerin genellikle doğal ışığa çok az erişimi olan hücrelere benzer odalarda yaşamaları beklenmektedir. Bu tür koşulların personelde ilgisizlik ve misafirlerde isteksizlik yarattığı görülmüştür. Belirtilen olumsuzların giderilmesi açısından bu tasarımda yeni tesise ışık, hava, güzellik ve saygınlık hissi kazandırılması kararı alınmıştır. Program oluşturulmasında personelle birlikte çalışılmıştır. Bu kapsamda acil barınma ve geçici barınma için bir dizi alan yaratılmış ve bazı kişilerin kendilerini daha az kapalı hissedecekleri şekilde dışarıda

uyumalarına ya da uzun süreli kalmalarına olanak sağlanmıştır. Mimari programda vaka yöneticileriyle buluşmak ve sosyalleşmek için alanların yanı sıra çeşitli destekleyici hizmetlere ve bir topluluk duygusunun gelişebileceği alanlara da yer verilmiştir (Şekil 2.29, 2.30, 2.31 ve 2.32), (Brooks 2016).

Şekil 2.29. “The Bridge Homeless Assistance Center”, vaziyet planı (Rosenberg 2011)

Şekil 2.30. “The Bridge Homeless Assistance Center”, birinci kat planı (Rosenberg 2011)

Şekil 2.31. “The Bridge Homeless Assistance Center”, ikinci kat planı (Rosenberg 2011)

Şekil 2.32. “The Bridge Homeless Assistance Center”, üçüncü kat planı (Rosenberg 2011)

Tesisin, evsizlerin ihtiyaçlarını tek bir yerde kapsamlı bir şekilde ele alacak şekilde düzenlendiğini ve bireylerin barınma, istihdam, destekleyici hizmetler ve normal hayata dönüş yollarını bulmalarına yardımcı olmak için tasarlanmış bir hizmet ağında merkezi bir düğüm görevi gördüğü belirtilmektedir. Geçici barınma ve kalıcı destekleyici konutlar sağlanmaktadır. Ayrıca işsiz, akıl hastası, bağımlı, aile içi istismara uğramış veya başka bir şekilde sorunlu olan evsizlik yaşayan kişilerin acil ve sürekli ihtiyaçlarını

karşılanmaktadır. 75.000 brüt metrekarelik komplekste yer alan, bir dizi iç avlu etrafında düzenlenmiş altı bina yer lamktadır. Binalar ve işlevleri şu şekildedir:

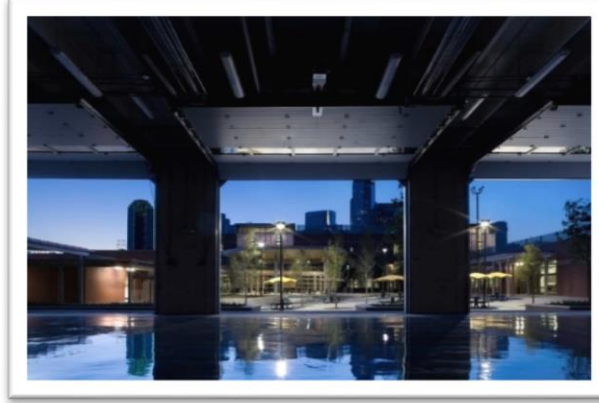
- Karşılama Binası: Kompleksin kuzeydoğu tarafındaki giriş avlusuna bitişik olan, çamaşırhane, postane, kreş, berber dükkkanı, kütüphane ve sınıfları içeren bölümdür. Burası aynı zamanda konukların kabul personeliyle buluştuğu yerdir.
- Hizmetler Binası: Birinci katta tıbbi klinikler, sağlık taraması, danışmanlık ve eğitim; ikinci katta hukuki yardım, seyahat yardımı, işe yerleştirme, barınma yardımı, iş-yaşam konutu ve yönetim gibi destekleyici hizmetler; üçüncü katta ise uzun süreli sakinler için bir erkek yatakhane, bir kadın yatakhane (Şekil 2.33) ve transseksüeller, nekahet dönemindekiler veya yaşlılar gibi özel ihtiyaçları olan misafirler için odalar bulunmaktadır.

Şekil 2.33. Erkekler yurdu ve kadınlar yurdu, (Rosenberg 2011)

- Yemek Pavyonu ve Mutfak: Merkezi bir konumda yer almakta, kompleksin sosyal merkezini oluşturmaktadır. Dallas'ta uzun süredir faaliyet gösteren bir hayır kurumu tarafından günde üç öğün yemek sağlanmaktadır. The Bridge 24 saat hizmet vermeye başladığında yemek hizmetleri ana tesisten ayrılmıştır.
- Açık Hava Tuvaletleri ve Duşlar: Tüm misafirlere, ne kadar süre kaldıklarına bakılmaksızın, temel kişisel ihtiyaçlarını erişilebilir bir yerde karşılama olanağı sunulmaktadır.
- Uyku Pavyonu: kompleksin güneybatı tarafında (Şekil 2.34) uyarlanarak yeniden kullanılan bir depo binasında, yaklaşık 300 kişiye acil durum barınağı sağlanmaktadır. Binanın garaj tarzı kapıları, uzun süredir evsizlik yaşayan birçok

kişinin yaptığı gibi, açık havada uyumaktan daha rahat hisseden sakinler için açık bırakılmıştır.

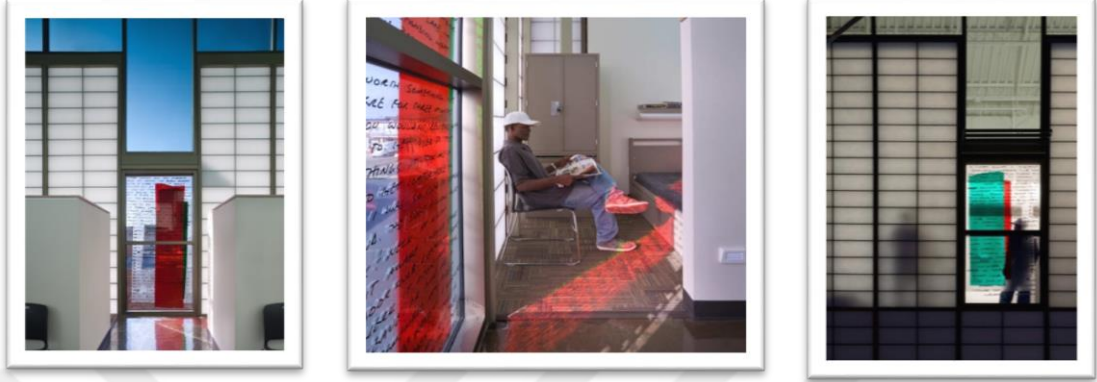

Şekil 2.34. “The Bridge Homeless Assistance Center”, uyku pavyonu (Rosenberg 2011)

- Depo Binası: Misafirlerin eşyalarını güvenle saklayabilecekleri bir alan sağlanmaktadır. Ayrıca, evsizliği deneyimleyen pek çok kişinin kendileriyle birlikte seyahat eden köpek dostları olduğu kabul edilerek köpekler için kulübe de bulunmaktadır (Brooks 2016).

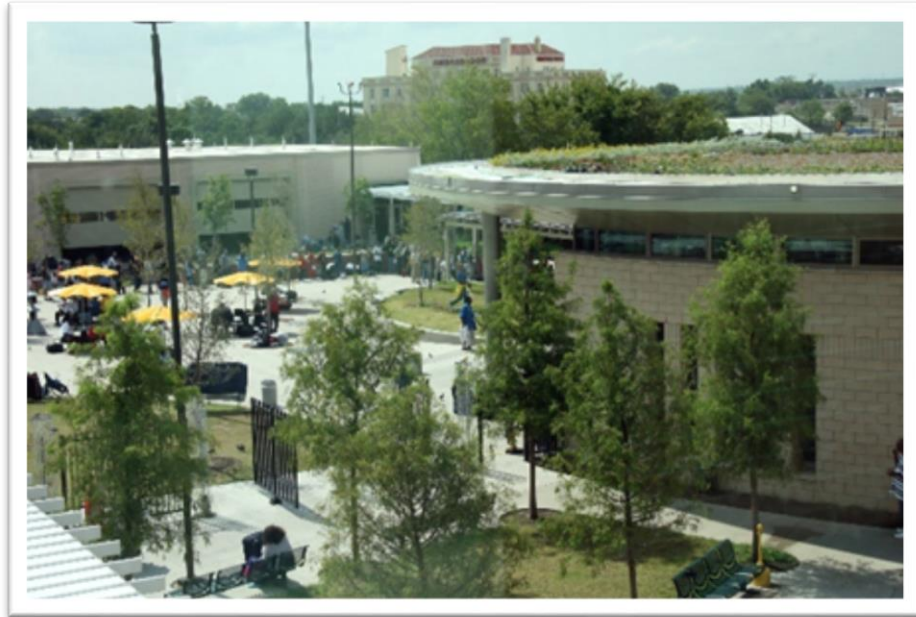
Tesiste, haftada 600 kişiye davranışsal sağlık hizmetleri, yönlendirme ve yeniden giriş hizmetleri, iş arama hizmetleri ve konut arama hizmetleri gibi bakım yönetimi sağlamaktadır. Kısa vadeli hizmetler uzun vadeli hizmetlerle birleştirilmekte ve barınma, yiyecek, kişisel bakım, sağlık hizmetleri, geçici barınma ve iş ve kalıcı konut arayışında yardım sağlanmaktadır. Tasarımda, özgün programlama, kampüs konsepti, hava, ışık ve cam kullanımı, bütçe ve estetik arasındaki dengeler, kentsel tasarım, imaj ve sürdürülebilirlik için tasarım konuları dikkate alınmıştır. Tasarımcıların, tüm bu konuları evsizlere karşı hoşgörü ve saygı tutumunu pekiştirecek şekilde çözmeye çalıştığı belirtilmektedir. Tasarımın ilk aşamalarında, ilk katılımcıların kompleksin aynı anda hem açık hem de korunaklı olması gerektiği yönündeki sezgilerini yansıtan bir kampüs konsepti ortaya çıkmıştır. Binaların özel organizasyonu ve bunun sonucunda ortaya çıkan bir dizi avlu, mimarlık ekibinin katma değerini temsil etmektedir. Avlular, topluluğun büyüyebileceği alanlar yaratmaktadır. Mekan kullanımı, doğal ve yapay aydınlatma ve pencereler, hem geceleri binadan ışık yansıtmak hem de iç mekanlara hatta uyku alanlarına ışık sağlamak için kullanılmıştır (Brooks 2016). Tasarımda, cam kapılara ve duvarlara kazınmış evsizlerin sözleriyle orijinal sanat eserleri binanın dokusuna dahil

edilmiştir. Sanatın etkisine, insanların çok çeşitli ruh sağlığı sorunları ve psikolojik sıkıntılarla başa çıkmalarının sağlanabilmesi açısından önem verilmiştir (Anonim, 2019d), (Şekil 2.35).

Şekil 2.35. Doğal ve yapay aydınlatma, sanatsal etkiler (Rosenberg 2011)

Bina aynı zamanda Leed gümüş sertifikası almıştır ve uzun bir sürdürülebilirlik stratejileri listesine sahiptir. Bu kapsamda tesiste, mevcut bir binanın yeniden kullanımı, yerli bitkiler (Şekil 2.36), gri su geri dönüşüm sistemi, enerji ve su tasarrufu önlemleri, geri dönüştürülmüş ve düşük emisyonlu malzemelerin kullanımı ve doğal ışık ve havalandırmanın kapsamlı kullanımı yer almaktadır (Brooks 2016).

Şekil 2.36. Peyzaj ve bitkiler (Anonim, 2021c)

Evsizler barınağında sağlanan mekansal olanaklar dikkate alındığında, evsiz bireylerin kendilerini psiko-sosyal açıdan daha iyi histemesine yönelik çözümler sağlanabildiği söylenebilmektedir. Bu bağlamda "The Bridge Homeless Assistance Center" evsizler barınağında sağlanan mekansal olanaklar Çizelge 2.4' te özetlenmekte ve bu olanakların destekleyebileceği psiko-sosyal gereksimler ifade edilmektedir.

Çizelge 2.4. "The Bridge Homeless Assistance Center", mekansal olanaklar ve psiko-sosyal gereksinimler ilişkisi

Barınakta sağlanan mekansal olanaklar	Mekansal olanakların desteklediği psiko-sosyal gereksinimler
Mutfak, çamaşırhane, postane, kreş, berber dükkânı, kütüphane, sınıflar, açık hava tuvaletleri duşlar ve evcil hayvan bakımı alanları	Aidiyet
Özel avlu ve özel odalar	Mahremiyet
Yeşil alan ve bahçe	Destekleyici ortam atmosferi
Tıbbi klinikler ve sağlık taraması bölümü	Rehabilitasyon
Açık avlu, uyku pavyonu ve yemek pavyonu	Sosyalleşme

2.4.3. Y:Cube

Y:Cube mimarlık ofisi Rogers Stirk Harbour + Partners tarafından tasarlanan, barınma ihtiyacı olan bekar insanlar için saha dışında üretilmiş bir konut projesidir (Şekil 2.37, 2.38). 36 dairelik Y:Cube projesi, evsizler yurdundan ve destekli konut programlarından ayrılan insanlar için taşınma konutu olarak tasarlanmıştır. Daireler, bölgedeki piyasa fiyatının yüzde 65'ine kiralanmaktadır (Valenzuela 2015).

Şekil 2.37. “Y:Cube”, genel görünüm (Smith 2015)

Merkezin açılışında İngiltere’de evsizler için yapılan yatırımların önemi, konut ve planlamadan sorumlu Devlet Bakanı Brandon Lewis tarafından *"Tek Uluslu bir Hükümet olarak toplumumuzdaki en savunmasız kişilerin ev diyebilecekleri güvenli bir yere sahip olmaları konusunda kararlıyız. Bu nedenle 2010 yılından bu yana evsizlikle mücadele için 500 milyon Sterlinden fazla yatırım yaptık ki 10 yıl önce İngiltere’de evsizliğin bugünkünün neredeyse iki katı olduğu karanlık günlere geri dönülmesin."* sözleriyle ifade edilmiştir.

Bu tasarım sayesinde, barınma ihtiyacı olan bekar insanlar için gerçekten uygun fiyatlı, istek uyandıran konutlar yaratmanın yeni bir yolunun sunulduğu düşünülmektedir. Tasarımda ve inşaat sisteminde yenilikçi düşünceyle, geleneksel konut inşaa yöntemlerine alternatif bir konut planı geliştirilmesinin sağlandığı belirtilmektedir. Tasarımda yeterli kullanım alanının, alan ve olağanüstü iyi düzeyde yalıtımın, gün ışığı alımının ve akustik koşulların sağlandığı ifade edilmektedir (Valenzuela 2015).

Şekil 2.38. “Y:Cube”, genel yerleşim düzeni (Smith 2015)

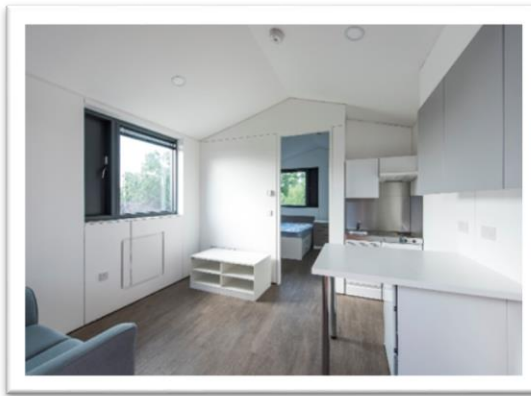
(a)

(b)

Şekil 2.39. “Y:Cube”, yapının saha dışında monte edilmesi (Smith 2015)

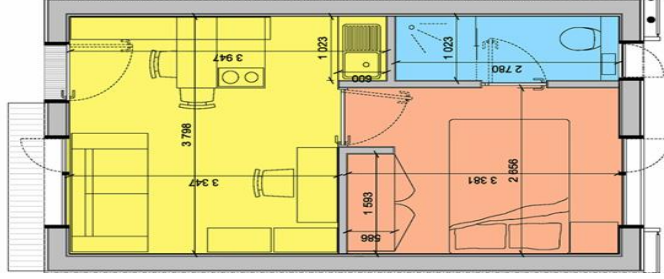
Eklenebilir şekilde tasarlanmış modüler sayesinde, sökülebilir bir daire sistemi elde edilmiştir. Gerekğinde ek birimler eklenebilir ve tüm gelişmeler parçalara ayrılabilir ve yeni yerlerde yeniden inşa edilebilir (Smith 2015a). Saha dışı inşaat yöntemiyle (Şekil 2.39) üç katlı yapı yaklaşık beş ay gibi kısa bir sürede tamamlanmıştır (Smith 2015b). Üniteler sahaya ulaştığında, nispeten düşük ağırlıkları sayesinde vinçle hızlı bir şekilde yerlerine yerleştirilmeleri sağlanmıştır. Binanın kısa sürede inşa edilmesi ve birimlerden oluşması, maliyeti geleneksel çok birimli konut projelerinden önemli ölçüde daha düşük hale getirmiştir. Her bir ünite için inşaat metodolojisi ve kurulum hızı, geleneksel olarak inşa edilen eşdeğerinden önemli ölçüde daha az maliyetlidir (Keskeys 2020).

Şekil 2.40. Ünite, nitelikli yaşam ortamı (Smith 2015)

Sürdürülebilirlik dikkate alınarak, her birim yüksek kaliteli, eko-verimli malzemelerden (öncelikle yenilenebilir ahşap) inşa edilmiş olup, kış aylarında bile çok az ısıtma gerektiren veya hiç gerektirmeyen iyi yalıtılmış konutlar sağlanmıştır. Bu da enerji

maliyetleri arttıkça daha da değerli tasarruflar sağlamaktadır (Stevens 2014). Odalar mahremiyet gereksinimlerini karşılayan olanaklarla donatılmıştır. Doğal ışığa erişim ve odada saygınlık hissi oluşturmaya önem verilmiştir (Şekil 2.40, 2.41 ve 2.42).

Şekil 2.41. “Y:Cube”, kat planı (Smith 2015)

Şekil 2.42. “Y:Cube”, kesit (Valenzuela 2015)

Şekil 2.43. “Y:Cube”, sıcak renk kullanımı (Smith 2015)

Mekânlara karakter kazandırmasının yanı sıra renk, insan davranışlarını, seçimlerini, sağlığını ve daha pek çok şeyi etkileme konusunda da değerlidir. Çarpıcı etkisiyle iddiasız bir teşvik unsuru olan rengin insan hayatını fiziksel, zihinsel, fizyolojik ve sosyolojik olarak her gün etkilediği artık genel kabul görmektedir. Renk, sadece doğal çevrenin canlı organizmalarında değil, aynı zamanda insan yapımı çeşitli ortamlarda da temsil edilen çevremizin ayrılmaz bir unsuru olarak kabul edilmektedir. Sıcak, ısıtıcı renklerle mekanlar rahat ve uyarıcı hale getirilmekte, ayrıca insanların canlı ve neşeli hissetmelerini sağlanabilmektedir. Sıcak renklerin olduğu ortamlarda yer almanın, zihinsel sağlık için iyi etkisi bulunduğu da ifade edilmektedir (Radwan 2015). Bu açıdan merkezin tasarımında, kırmızı, turuncu ve sarı gibi çeşitli uygun ısıtıcı renk kombinasyonlarına yer verilmiştir (Şekil 2.43).

Şekil 2.44. “Y:Cube”, eko-verimli ve yüksek kaliteli malzemeler ve mobilyalar (Smith 2015)

Şekil 2.45. “Y:Cube”, Avlu (Smith 2015)

Avlu (Şekil 2.45) sayesinde çevredeki binaya daha fazla doğal ışık girmesini sağlayarak bir açıklık hissi yaratılması ve doğal havalandırma sağlanması amaçlanmıştır. Topluluk

oyun alanı, çocukların sosyal, duygusal, bilişsel ve fiziksel gelişiminin desteklenmesi için düzenlenmiştir (Smith 2015).

Şekil 2.46. “Y:Cube”, topluluk oyun alanı (Smith 2015)

Evsizler barınağında sağlanan mekansal olanaklar dikkate alındığında, evsiz bireylerin kendilerini psiko-sosyal açıdan daha iyi hissetmesine yönelik çözümler sağlanabildiği söylenebilmektedir. Bu bağlamda "Y:Cube" evsizler barınağında sağlanan mekansal olanaklar Çizelge 2.5' te özetlenmekte ve bu olanakların destekleyebileceği psiko-sosyal gereksinimler ifade edilmektedir.

Çizelge 2.5. "Y:Cube", mekansal olanaklar ve psiko-sosyal gereksinimler ilişkisi

Barınakta sağlanan mekansal olanaklar	Mekansal olanakların desteklediği psiko-sosyal gereksinimler
Özel mutfak, tuvalet, banyo	Aidiyet
Özel odalar	Mahremiyet
Yeşil alan ve bahçe	Destekleyici ortam atmosferi
Açık hava bahçesi	Rehabilitasyon
Topluluk oyun alanı, açık avlu	Sosyalleşme

2.4.4. MLK1101 Supportive Housing

“MLK1101 Supportive Housing” (Şekil 2.47), Güney Los Angeles'taki boş, iyileştirilmemiş bir arazide, daha önce evsiz olan bireylerin gelişmesi için inşa edilen

canlandırıcı bir konut alanı olarak tanımlanabilmektedir. Tesiste, daha önce evsiz olan gazilere, kronik olarak evsiz olan bireylere ve düşük gelirli hanelere 26 birimlik kalıcı, uygun fiyatlı konut sağlanmaktadır (González 2020).

Şekil 2.47. MLK1101 Supportive Housing (Keegan 2017)

“MLK1101 Supportive Housing” tasarımında başarılı sosyal alanların çeşitli planlı ve organik stratejilerle ortaya çıktığını kabul edilerek, sağlık ve toplumu teşvik eden bir ortam yaratılması amaçlanmıştır. Bina, sokağa doğru açılmakta ve mahalle içinde bir topluluk duygusunu teşvik eden çeşitli özellikler içermektedir. Tasarımda, sosyal eşitliğe, sağlığa ve sakinlerin refahına izolasyondan daha fazla öncelik verildiği belirtilmektedir. Ancak çevreye duyarlı, yeşil tasarımdaki en son stratejiler de kullanılmaktadır. Her dairenin güneş ışığı ve çapraz havalandırma almasını sağlayan, ısıtma, soğutma ve yapay ışık ihtiyacını azaltan ve sakinlerin sokağın gürültüsünden uzakta dinlenmeleri ve sosyalleşmeleri için yükseltilmiş yeşil bir avlunun dahil edilmesine izin veren L şeklinde bir tipoloji (Şekil 2.48) tercih edilmiştir (González 2020).

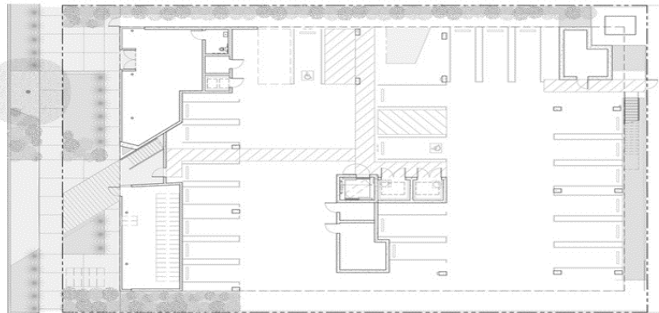
Şekil 2.48. “MLK1101 Supportive Housing”, genel yerleşim (Vu 2019)

LOHA tarafından tasarlanan konut alanında, cadde seviyesindeki otoparkın üstünde sakinler ve komşular için yükseltilmiş bir topluluk bahçesi ve sosyal merkez (Şekil 2.49) yer almaktadır.

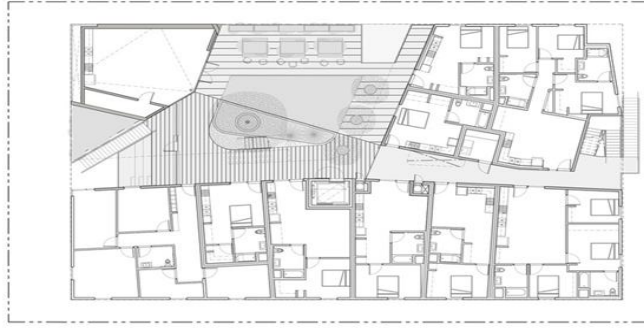

Şekil 2.49. “MLK1101 Supportive Housing”, topluluk bahçesi ve sosyal merkez (Keegan 2017)

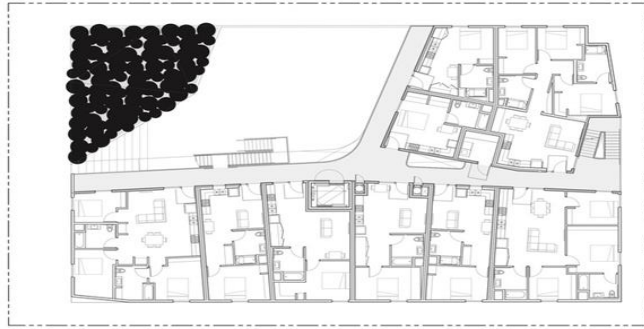
Sokakta bir varlık oluşturmak için, park yeri bir vitrin alanının ve sokağı bir kat yukarıdaki topluluk alanlarına bağlayan genişletilmiş bir merdivenin arkasına sıkıştırılmıştır. "Merdiven sahanlığı" bir toplanma alanı ve kamusal bir jest olarak işlev görerek, destekleyici konutlarda genellikle eksik olan konut sakini ve mahalle etkileşimi türlerini teşvik etmektedir. Sokak seviyesindeki iki perakende biriminin amacı, konutları sübvansetmeye yardımcı olacak birgelir elde ederken, konut sakinlerine topluma geri dönebilmeleri için işgücü eğitimi sağlamaktır.

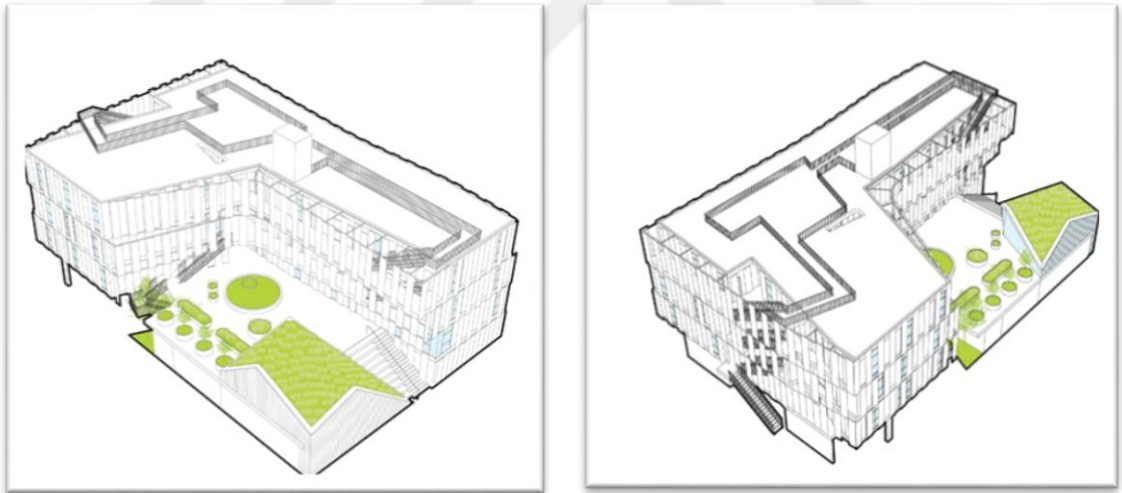
Şekil 2.50. “MLK1101 Supportive Housing”, zemin kat planı (Keegan 2017)

Şekil 2.51. “MLK1101 Supportive Housing”, ikinci kat planı (Keegan 2017)

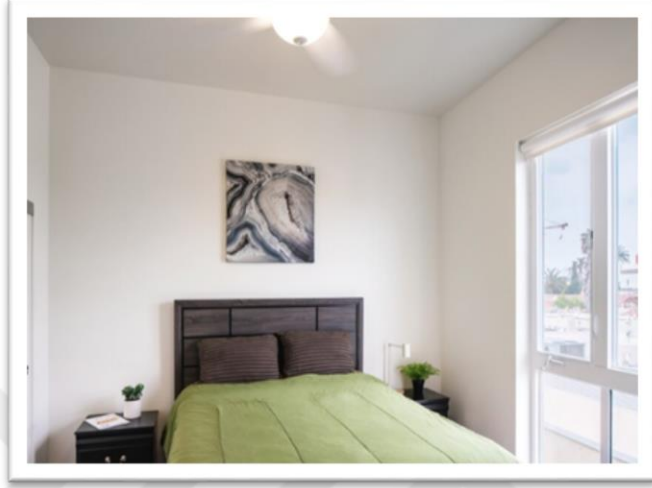
Şekil 2.52. “MLK1101 Supportive Housing”, üçüncü kat planı (Keegan 2017)

Şekil 2.53. “MLK1101 Supportive Housing”, aksonometrik (González 2020)

Topluluk oluşturmak ve sakinleri mahalleye bağlamak, evsiz bireyler açısından evsizlikten bir eve geçiş yaptıkları için önemlidir (Keegan 2017). Bu konut alanındaki birimler bireyler ve aileler için tasarlanmış olup, oda sayıları bir ila üç yatak odası (Şekil 2.54) arasında değişmekte, her birinin kendi banyosu, mutfak ve yaşam alanları bulunmaktadır. Odalarda, mahremiyet gereksinimlerinin karşılandığı olanaklar bulunmaktadır. Doğal ışığa erişim; stres seviyelerini ve kaygıyı azaltmaya yardımcı

olmaktadır. Kiracılar, ortak mutfak ve yemek alanlarına sahip topluluk odasındaki yemek pişirme dersleri, grup terapisi ve planlanan diğer ortak olanakları kullanmaya teşvik edilmektedir. Böylece kullanıcıların birbirleriyle ilişki kurması ve birlikte bir etkinliğe katılması için olanak sağlanmaktadır (Vu 2019; Keegan 2017).

Şekil 2.54. “MLK1101 Supportive Housing”, oda (Vu 2019)

Şekil 2.55. “MLK1101 Supportive Housing”, topluluk odası (Vu 2019; Keegan 2017)

Tesisteki açık hava bahçesinde, kuraklığa dayanıklı bitkiler ve yükseltilmiş yataklı yenilebilir bahçeler yer almaktadır (Şekil 2.56). Bu alan topluluk odasını yaşam alanlarına bağlayarak sakinlere dinlenebilecekleri ve sosyalleşebilecekleri bir yer sağlamaktadır. Açık havaya çıkmanın fiziksel ve zihinsel sağlığı olumlu etkilemesi, bir bahçeye sahip olmanın avantajının stres ve kaygı seviyelerini düşürmesi, bu alanın tasarlanmasında dikkate alınmıştır (Wimmer 2022).

Şekil 2.56. “MLK1101 Supportive Housing”, Açık hava bahçesi; (Vu 2019)

Tesisteki tüm birimlere dış yürüme yollarından erişilmektedir. Yürüyüş yolları sayesinde daha dinamik, kademeli bir düzende kotlar sağlamak ve daha gayri resmi toplanma alanlarıyla ve sakinlerin sosyalleşmesi için fırsatlar yaratmak amaçlararak, farklı genişliklere yer verilmiştir. Konut alanının, çeşitli grupları entegre etme, destekleyici hizmetleri kurum içine taşıma ve insanların gelişmesi için canlandırıcı yaşam ortamları yaratma konusunda başarılı olduğu belirtilmektedir (Şekil 2.57), (González 2020).

Şekil 2.57. “MLK1101 Supportive Housing”, stüdyo ortamı (Vu 2019; Keegan 2017)

Evsizler barınağında sağlanan mekansal olanaklar dikkate alındığında, evsiz bireylerin kendilerini psiko-sosyal açıdan daha iyi histemesine yönelik çözümler sağlanabildiği söylenebilmektedir. Bu bağlamda "MLK1101 Supportive Housing" evsizler barınağında

sağlanan mekansal olanaklar Çizelge 2.6' da özetlenmekte ve bu olanakların destekleyebileceği psiko-sosyal gereksimler ifade edilmektedir.

Çizelge 2.6. "MLK1101 Supportive Housing", mekansal olanaklar ve psiko-sosyal gereksinimler ilişkisi

Barınakta sağlanan mekansal olanaklar	Mekansal olanakların desteklediği psiko-sosyal gereksinimler
Mutfak, tuvalet, banyo	Aidiyet
Özel odalar	Mahremiyet
Yeşil veranda	Destekleyici ortam atmosferi
Açık hava bahçesi	Rehabilitasyon
Açık avlu, topluluk odası, stüdyo, ortak mutfak	Sosyalleşme

2.5. Evsizlerin Barınma Mekanlarındaki Psiko-sosyal Gereksinimleri

Bu bölümde, dünyadan örneklerde de mekansal olanaklarla desteklendiği öngörülen, evsizlerin barınma mekanlarındaki psiko-sosyal gereksinimleri üzerine literatürde yer verilen araştırmalar ele alınmaktadır. Psiko-sosyal, sosyal faktörlerin bir bireyin zihni veya davranışı üzerindeki etkisi ve davranışsal ve sosyal faktörlerin karşılıklı ilişkisi anlamına gelmektedir (Anonim, 2012). Amerikan Psikoloji Derneği'ne göre psiko-sosyal, zihin ve davranış üzerindeki sosyal, kültürel ve çevresel etkilerin kesişimini ve etkileşimini tanımlamaktadır. Bu arada psiko-sosyal teoriler, öz anlayışın doğasına, sosyal ilişkilere ve kişi ile sosyal dünyası arasındaki bağlantıları destekleyen zihinsel süreçlere odaklanmaktadır (Newman 2020).

'Psiko-sosyal' terimi aynı zamanda bir kişinin psikolojik boyutu ile sosyal boyutu arasındaki dinamik ilişkiyi ifade etmektedir. Psikolojik boyut, içsel, duygusal ve düşünce süreçlerini, duyguları ve tepkileri içerirken, sosyal boyut ilişkileri, aile ve toplum ağını, sosyal değerleri ve kültürel uygulamaları içerir (Chan 2009). 'Psikososyal uyum', kişi-çevre uyumunda iyi oluş hissetmek için yaşadığı bir süreç, psikososyal denge durumudur.

'Psikososyal destek', ise kişiye karşılaştığı sorunlarla başa çıkma becerisi vermek üzere psikolojik ve sosyal kaynakların sağlanmasıdır (Chan 2009). Psiko-sosyal desteğin, hem bireysel hem de toplumsal ihtiyaçlara yönelik sorunların üstesinden gelme ve iyileşme için planlanabilmesi gerekmektedir. Toplum temelli faaliyetler, bireylerin, ailelerin ve toplulukların sorunlarının üstesinden gelmelerine ve başa çıkma mekanizmalarını benimsemelerine yardımcı olmaktadır. Psiko-sosyal destek hizmetleri, toplumsal ölçekte nüfusun çoğunluğunun ihtiyaçlarını karşıladıkları için krizlere müdahalede çok önemli bir rol oynamaktadır. Destek hizmetleri, bireylerin iyileşme sürecine yardımcı olmakta ve ruh sağlığı sorunlarının gelişimini azaltmaktadır (Hansen 2009).

'Psikososyal gereksinimler' bireylerin, ailelerin ve toplumların hem psikolojik hem de sosyal ihtiyaçlarını ifade etmektedir. Başka bir deyişle, psiko-sosyal gereksinimler, insanların yaşamlarını kesintiye uğratan bir krizden sonra iyileşmelerine yardımcı olmaktadır (Hansen 2009). Psiko-sosyal gereksinimler, insanın sağlıklı büyümesi ve gelişmesi için gerekli olan duygusal, sosyal, yapısal ve kültürel değişkenler olarak da tanımlanabilmektedir (Saunders 2022).

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi, sağlık ve sosyal alanda mimarlıkta kullanıcı ihtiyaçlarını değerlendirmek için bir çerçeve olarak yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Maslow'un piramidinde beş seviye vardır. Hiyerarşinin en altından yukarıya doğru olmak üzere, fizyolojik, güvenlik, sevgi ve aidiyet ihtiyaçları, saygı ve kendini gerçekleştirme olarak tanımlanmaktadır. Evsizler açısından düşünüldüğünde evsizlikten kurtulmanın sadece bir iş ve kalıcı bir ev bulmayı değil, aynı zamanda kişinin öz saygısını yeniden inşa etmesini de içerebildiği ifade edilmektedir. Fiziksel mekanlar insanların ruh hallerini ve davranışlarını etkilemektedir. Evsiz barınaklarının da sakinlerinin dünyayı ve kendilerini nasıl gördüklerini etkileyebildiği düşünülmektedir. Steril koridorları ve parlayan ışıkları olan bir barınağın, sessizce "insanlar senin yaşamak için güzel bir yeri hak etmediğini düşünüyor" mesajını verebildiğine dikkat çekilmektedir. Ayrıca, çoğu evsiz barınağının sadece mümkün olduğunca çok insanı barındıracak şekilde tasarlanmış olması, bazılarının ise harap durumda, şiddet dolu ya da kirli olması nedeniyle insanların dışarıda uyumayı tercih etmesi çok önemli bir sorun olarak tanımlanmaktadır (Pable 2018).

Evsizliğin asgari düzeyde yeterli konuta erişim eksikliği olarak tanımlanabileceği ve yeterliliğin üç boyutta kavramsallaştırılabileceği ifade edilmektedir. Bu ölçütler “güvenlik, fiziksel çevre - sosyal koşullar ve mahremiyet”tir. Bir mekânda psikolojik ihtiyaçların sağlanabilmesi için “çevresel konfor, sosyal etkileşim, yapı ve anlamlılık, kontrol ve seçim” gibi unsurların bulunması gerektiği de belirtilmektedir (Lu ve ark. 2020). Evsiz insanlar açısından da belirtilen gereksinimlerin sağlanabilmesi gerekmektedir.

Mimari tasarımın, evsiz insanların ihtiyaçlarını karşılamak için yenilikçi ve pratik olması beklenmektedir. Barınmanın evsizlere yardım için gerekli olduğu, ancak tek başına yeterli olmadığı da belirtilmektedir. Tedavinin fiziksel ve psikolojik olarak düşünülmesi dışında, istihdam desteği ve sosyal ağ kurma gibi başka destekler de gerekmektedir. Yeniden evsizliği önlemek ve daha fazla sosyal entegrasyonu teşvik etmek için desteğin esnek ve kişisel olması önem taşımaktadır (Lu ve ark. 2020).

Önceki bölümlerde sunulan literatür taramasından hareketle, evsizlerin barınma mekanlarında aranan psiko-sosyal gereksinimler bu bölümde daha ayrıntılı olarak incelenmektedir. Psiko-sosyal gereksinimler “aidiyet, mahremiyet, destekleyici ortam atmosferi, rehabilitasyon ve sosyalleşme” olmak üzere 5 temel boyutta tanımlanmaktadır.

2.5.1. Aidiyet

Aidiyet duygusu, insanların kendilerini başka bir grup insanla ilişkilendirme ve onların kabulüne sahip olma ihtiyacı; Bir kişinin belirli bir grubun üyesi hissettiği destek duygusu; her insan için başkalarının bir parçası olma arzusu olarak tanımlanabilmektedir. Maslow (1943) çoğu birey için "sosyal aidiyet" ihtiyacının karşılanmasının öneminden bahsetmiştir. Aidiyet duygusu, mutluluğa, fiziksel sağlığa, yaşam memnuniyetine, ruh sağlığına ve hatta daha uzun bir yaşama yol açtığı için evsiz insanlar için önemlidir. Aidiyet duygusunun bu kişilere sağladığı faydalar arasında anksiyete, depresyon, umutsuzluk ve hatta intihar etme düşüncelerinde azalma yer almaktadır (Everingham 2019).

Bell ve ark. (2015), evsiz insanların yabancı olduklarını ve kamusal alanları kullanma, üyelerle ilişki kurma, iş ve konut arama da dahil olmak üzere daha büyük topluluk tarafından istenmediklerini hissettiklerini tespit etmiştir. Ayrıca, evsizlerin gördükleri

ilginin genellikle kamusal alanlara ve genel halka yakınlıklarını kontrol etmek amacıyla gözetim şeklinde olduğunu hissettikleri de bu çalışmada ifade edilmektedir.

Bir çalışmada, evsizlerin topluluk alanındaki deneyimlerinin, topluluk ortamında öz bilişlerini ve öz kimliklerini oluşturmalarına yardımcı olduğu ortaya konulmuştur. 'Ev', insanların kimliklerini ifade etmelerinin ve kendilerini anlamalarının bir yolu olarak tanımlanabilmektedir. Evdeki sakinlerin etkileşime girmesiyle farklı kimliklerinin oluştuğu ve bu karşılıklı bağlantıların bir 'ev' duygusu yaratabildiği ifade edilmektedir. Ayrıca, binalar arasındaki açık alan, sakinlerin toplulukta aidiyet duygusunu oluşturdukları yer olarak kabul edilmektedir. İnsanlar komşularıyla etkileşime girerler ve günlük ortak faaliyetlerde aidiyet duygusu oluştururlar. Bu süreçte çevrenin görünümünün de önemli bir rol oynadığı ve yer duygusu ile kimlik arasındaki bağlantıyı güçlendirmeyi destekleyebileceği belirtilmektedir (Lu ve ark. 2020).

Konutta aidiyet duygusu elde etmek için, yer kavramını, insanın yerle ilişkisini, kimliğini ve yerin duygusunu incelemek gerekmektedir (Yousefi ve ark. 2016). Konuttan daha fazla memnuniyet elde etmek ve aynı zamanda insanlarda aidiyet, mekâna bağlılık, güvenlik, kimlik ve özgünlük duygularını güçlendirmek için çevre psikolojisinin fiziksel perspektifi ve insanlar ile yer arasındaki duygusal etkileşim üzerinde çalışılması gerektiğine dikkat çekilmektedir (Haywood 2014'ten aktaran Yousefi ve ark. 2016).

Yousefi ve ark. (2016) da fiziksel unsurların bir yere aidiyet duygusu yaratabileceği sonucuna varmıştır. Böylece bir yere olan aidiyet duygusunun artacağı belirtilmektedir. Bu kapsamda, konut alanında tasarımcının avlu unsurunu göz önünde bulundurarak sakinler arasında etkileşim için bir alan yaratmasının, yeşil alan ve toplantı alanı gibi olanaklar sağlanmasının da önemli olduğu ifade edilmektedir. Avlunun, sakinlerin evlerine olan aidiyet duygularını artırmak için kullanılabilir olması gerektiği düşünülmektedir.

2.5.2. Mahremiyet

Hukuki yönde mahremiyet, hukuk profesörü Ruth Gavison tarafından başkalarına erişebilirliğimiz konusundaki endişelerimizle ilgili olan ve başkaları tarafından ne ölçüde bilindiğimiz, başkalarının bize ne ölçüde fiziksel açıdan erişebildiği, bizim başkalarına ne ölçüde konu olduğumuzla ilişkili bir kavram olarak tanımlanabilmektedir. Bu yönde

Daniel Solove tarafından mahremiyet, yalnız bırakılma hakkı, kendine sınırlı erişim, gizlilik, kişisel bilgilerin kontrolü, kişilik ve yakınlık olmak üzere altı kategoride tanımlanmaktadır (Lukács, t.y). Mahremiyetin bazı durumlarda çıkarları korumak insan hayatının ya da davranışlarının bazı yönlerini gizli tutmak için de gerekli olduğu belirtilmektedir. Mahremiyetin korunması, insan onurunun ve güvenliğinin sağlanmasında kilit öneme sahiptir. Mahremiyet, bireylerin kendi kişiliklerini özgürce geliştirmelerine olanak tanımaktadır (Rachels vd.,t.y).

Mahremiyet aynı zamanda literatürde evsizler için son derece önemli olduğu en sık belirtilen özelliklerden biridir (Berens 2015). Evsizlik, özel alanı olmayan insanlar anlamına gelmektedir (Quan 2013). Evsiz kişilerin medeni ve insani haklarını koruyan yasalarda (The Homeless Bill of Rights ya da Homeless Person's Bill of Rights and Acts of Living Bill) evsizlerin tıbbi bakım, ifade özgürlüğü, serbest dolaşım, oy kullanma, istihdam fırsatları ve mahremiyet konularında eşit haklara sahip olduğu tanımlanmaktadır (Rankin 2015). Pek çok evsiz bireyin evsiz barınaklarından hoşlanmamasının, evsiz barınaklarındaki deneyimlerinin rahatsız edici olması ve günlük faaliyetlerinin mahremiyetlerine, mallarına ve hatta bedenlerine yönelik her yerde mevcut bir tür tehdit oluşturması gibi nedenleri vardır (Taylor vd. 2018).

Berens (2015) tasarım açısından mahremiyetin bağımsızlık, özerklik, saygınlık ve kimlikle, aynı zamanda güvenlik, stres azaltma ve iyileşme ile de ilgili olduğunu belirtmiştir. Sınırlı alana ve yüksek yoğunluğa sahip oldukları için barınaklar çok az mahremiyet sunmaktadır. Tasarımdaki mahremiyetin insanlara fiziksel bir alanda güvenlik ve mahremiyet hissi verebileceği söylenebilir. Tasarımcı, tasarım için mimaride ne kadar mahremiyete ihtiyaç duyulduğunu daha iyi anlamalıdır. Bunun yanı sıra, uygun miktarda açıklık veya görsel erişimi korurken doğru miktarda mahremiyet sağlayan alanlar tasarlamak zor olabilir, ancak "HMC Architects" (2020) 'e göre entegre edilmesi önemli olan dört anahtar kavram vardır;

- Sezgisel yön bulma: Bina sakinleri için bina ve oda tabelalarının net olması önemlidir. Açık, ayırt edici, markaya uygun yön bulma, bina sakinlerinin bir alanda gezinmelerini ve nereye girip giremeyeceklerini bilmelerini kolaylaştırır.

- Özel odalar ile açık konseptler: Açık konsept tasarımlar estetik açıdan hoş ve modern olsa da, her alan veya her kuruluş için her zaman birincil çözüm değildir. Farklı derecelerde özel alanların dahil edilmesi, kullanıcılara özel konuşmalar yapabilecekleri veya konsantre olup odaklanabilecekleri seçenekler ve esneklik sağlar.
- Etkili bitişiklikler ve ses azaltma önlemleri: Özellikle sağlık hizmetlerinde, bekleme odaları ve giriş alanları daha az özel olma eğilimindedir. Görsel görüş hatlarını korurken mekansal ilişkileri ve işlevi hizalamak önemlidir. Ayrıca, alan ve amaçlanan işlevi için uygun akustik performansı sağlayan mimari özellikler, iç kaplamalar ve ses azaltma önlemleri sağlamak da önemlidir.
- Oranları göz önünde bulundurulması: Daha küçük alanlar ve odalar, doğası gereği, genellikle daha özel alanların göstergesidir. Bunun tersi de geçerlidir. Mahremiyeti korumak için bir alan tasarlanırken alan programı, oda oranı ve iç kaplamalar dikkatle değerlendirilmelidir.

Araştırmalar, müşterilerin konutlarının girişlerinin özel ancak erişilebilir olmasını, arkadaşlarının, ailelerinin veya diğer sakinlerin kolayca girebilmesini istediklerini ortaya koymuştur. Örneğin, pencere yerleşimlerinin komşuların meraklı gözleri için çok açık olmadan doğal ışığın alan için optimize edilmesini sağlayacak şekilde düzenlenmesi bu açıdan uygun uygulamadır. Balkonların eklenmesiyle, hem açık alan hem de mahremiyet istendiğinde çözüm sağlanabilmektedir. Bu açıdan tasarımda balkonların, yan duvarların veya kullanılan korkuluk türlerinin değerlendirilmesiyle de mahremiyet sağlanmasında önem taşımaktadır. İç mekanda mahremiyete sahip bir alana ihtiyaç duyulduğunda, koridorların, aydınlatmanın ve yarı saydam cam yüzeylerin kullanımıyla çeşitli olanaklar sağlanabilmektedir (Anonim 2022e). Bu açıdan bir örnek olarak, (Şekil 2.58) Perkins ve Will'in Los Angeles stüdyosunun, geçici barınma tesislerinde mahremiyet ve konaklama sorunlarını ele almak için özel olarak tasarlanmış istiflenebilir modüler bir mobilya sistemi olan DOME gösterilebilmektedir (Anonim 2019e).

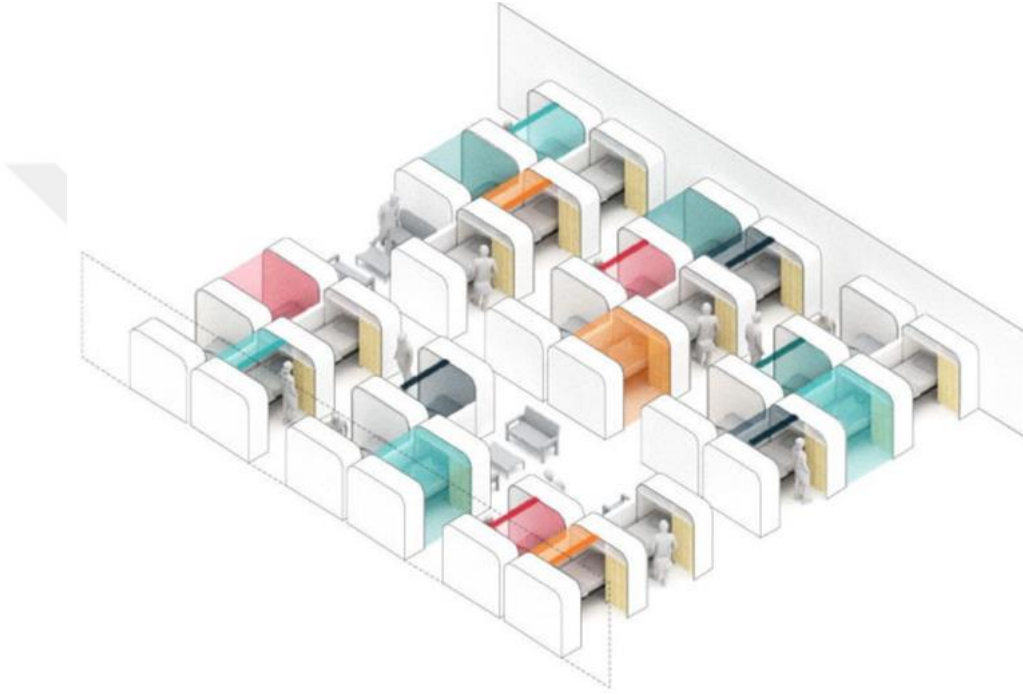

Şekil 2.58. DOME, istiflenebilir modüler mobilya sistemi (Perkins 2019)

Los Angeles'taki evsiz nüfusun 44.000'den fazlası barınak sisteminden vazgeçmekte ve daha fazla mahremiyet, sessizlik ve güvenlik sunduğu için genellikle açık havada çadırlarda bağımsız olarak yaşamayı tercih etmektedir. Herhangi bir gecede, yaklaşık 60.000 kişi yeterli barınağa ihtiyaç duyabilmektedir. Bu bağlamda DOME, insanların destekleyici konut programlarına girmesini engelleyen bariyerleri azaltan, onları kaynaklara yaklaştırmak ve kalıcı bir eve giden yola sokmak için bir hedef olarak görülmektedir. Tasarımın geçici ve acil barınma ortamlarında mahremiyet sorununu ele alarak sakinlere daha insani bir deneyim sunarken, barınak sağlayıcılarına da uzun vadeli işlevsellik ve operasyonel esneklik kazandırdığı belirtilmektedir. Mobilya sisteminin, düşük bir maliyetle hızla konuşlandırılabilir özel mobilyalara duyulan acil ihtiyaca yanıt verdiği ifade edilmektedir (Anonim 2019e).

DOME ünitesi, altında saklama alanı bulunan ekstra uzun bir ikiz yatak, kilitlenebilen bir gardirop, bölmeler, koridor ışığı, priz ve evcil hayvanlar için isteğe bağlı bir köpek kulübesi alanı dahil olmak üzere kendi temel mobilyalarıyla donatılmıştır (Şekil 2.59). Ünitenin tamamen açık kalabilmesi veya isteğe bağlı bir kumaş kanopi ile kapatılabilmesi, tesisten tesise esneklik sağlamaktadır. DOME'un dayanıklı malzemelerden üretilmesi düşünülerek, dış kabukta ve iç raflarda masif yüzey paneli,

dolap kapısında huş kontrplak kullanılmıştır. Masif yüzey az bakım gerektirmekte ve çizilmeye karşı dayanıklıdır. Ahşap sayesinde üniteye konut karakteri kazandırılması amaçlanmıştır. Tasarım aynı zamanda katlanabilir ve verimli depolama ve nakliyenin yanı sıra düşük kurulum maliyetleri bulunmaktadır. Ünitelerin, bireysel mahremiyet için kolayca yerleştirilebilir, yapılandırılabilir veya çiftleri barındırabilir, ayrıca sosyal alanlara izin vererek operatörlere ek üniteler ekleme veya çıkarma esnekliği sağlayabilir olduğu vurgulanmaktadır (Anonim 2019e).

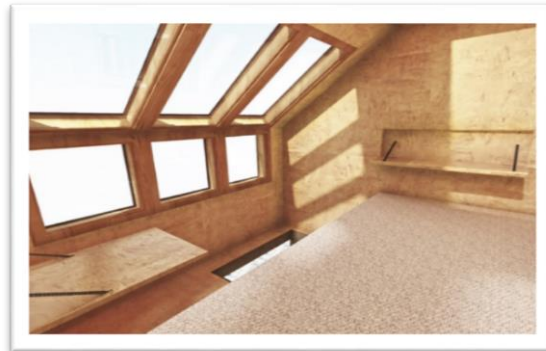
Şekil 2.59. DOME ünitesi kendi temel mobilyaları ile donatılmıştır (Perkins 2019)

2.5.3 Destekleyici ortam atmosferi

Evsiz barınaklarında ve geçici konutlarda yaşayanlara, tasarım yoluyla fiziksel çevre üzerinde bir miktar kontrol sahibi olmayı sağlayacak seçenekler sunularak, etkinlik duygularının yeniden kazanmalarına yardımcı olunabilmektedir. York ve ark. (t.y), bir kişinin yaşadığı veya çalıştığı fiziksel çevrenin, o kişinin sağlık düzeyi ve sağlığını iyileştirmek için değişiklik yapabilme becerisi üzerinde önemli bir etkisi olduğunu belirtmektedir. Literatürde yer alan çalışmalar, aileleri evsiz kalan birçok çocuğun evsiz olmayan akranları kadar veya onlardan daha çok başarılı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle, barınak ortamlarındaki destekleyici ortamlar gibi koruyucu faktörlerin en iyi

nasıl geliştirilebileceğinin göz önünde bulundurulması gerektiği ifade edilmektedir (Vrabic 2022). Bir başka araştırmada barınak ortamının tasarımının ölçek, oran, ritim, renk, ses, aydınlatma, yüzeyler, doku, alanların mimari tanımı, hacimler, kütle hacimsel analiz, katılar ve boşluklar, tasarımın kültürel yönleri, ekipman ve malzemeler ve yapıyı içerdiğini ortaya konulmuştur. Çevrenin tüm unsurları, sosyal ve duygusal öğrenme, toplulukların kalitesi ve sağlıklarının iyileştirilmesi açısından evsizlerin desteklenmesine katkıda bulunmaktadır (Anonim 2011).

İnsanlar doğal olarak gün ışığına ihtiyaç duyar. Doğal ışığın refah, üretkenlik ve genel sağlık üzerinde doğrudan etkisi bulunmaktadır. En önemlisi, doğal ışık fiziksel sağlığı iyileştirmektedir. Güneş ışığının vücutta D vitamini üretimini tetikleme, göz yorgunluğunu azaltma, diş sorunlarını azaltma, karbonhidratları, proteinleri ve yağları ayrıştırma, beyaz kan hücrelerinin gelişimini sağlama, sinir sistemi aktivitesini iyileştirme ve kan basıncını düzenleme gibi önemli etkileri bulunmaktadır. Doğal aydınlatma ruh halini iyileştirmekte, morali yükseltmekte, enerji seviyelerini arttırmakta, stres kaynaklı hastalıkların oranını düşürmekte, depresyonun önlenmesinde rol oynamakta ve kaliteli ve daha fazla uykuya olanak sağlamaktadır. Doğal aydınlatmanın mekana uygun şekilde entegre edilmesi alanın değerini artırır. Mekanlar daha geniş görünür ve geniş açıklıklar binanın içinde doğal yeşillik akışına izin verir. Açıklıklar aracılığıyla güneş ışığının uygun şekilde kontrol edilmesi de iç mekan kalitesini artırabilir (Şekil 2.60). Uygun doğal güneş ışığı almayan odalar mantar, küf ve böceklere ev sahipliği yapma eğilimindedir. Bu da odanın rahatsız ve kasvetli olmasına yol açar ve odadan kötü kokular gelebilir (Bhattacharjee, 2022).

Şekil 2.60. Yaşama mekanında doğal ışığın etkisi (James Furzer tarih yok aktaran Oh 2015)

Renkler kendi başlarına bir dildir. Kelimeler olmadan, her şey algı ve his etrafında döner. Bu nedenle renkler yalnızca yoğun, yumuşak, açık veya koyu olarak değil, aynı zamanda uyarıcı, sakinleştirici, yatıştırıcı veya nahoş olarak da tanımlanır. Renklerin yaydığı görsel bilgi bilinçsizce kişisel duygulara dönüştürülerek nesnelere, markalara ve hatta binalara daha derin anlamlar yüklenmesine neden olabilmektedir. Bu kavram renk psikolojisi olarak bilinir ve pazarlama ve iş dünyası, psikoloji, tasarım gibi farklı alanlarda müşterileri ve halkı stratejik, etkili ve gizli bir şekilde kontrol etmek için kullanılmıştır (Hanna 2022). Renk, çeşitli tıbbi uygulamalarla terapatik bir araç olarak yaygın bir şekilde kabul görmektedir. İbn-i Sina MS 980 yılında teşhis ve tedavide rengin hayati önemini açıkça ortaya koymuştur. Tedavide rengi kullanmıştır. Kırmızının kanı hareket ettirdiğini, mavi veya beyazın kanı soğuttuğunu, sarının ise ağrı ve iltihabı azalttığını vurgulamıştır. 1990 yılında bilim insanları, Amerikan Bilimin İlerlemesi Derneği'nin yıllık konferansında, bağımlılıklar, yeme bozuklukları, iktidarsızlık ve depresyon dahil olmak üzere çok çeşitli psikolojik sorunların tedavisinde mavi ışığın başarılı bir şekilde kullanıldığını bildirilmiştir (Lubos 2008). Mimari tasarımda renk kullanımının, kullanıcının duygu ve davranışlarını da etkileyerek estetik tercihlerin ötesinde farklı faktörleri bir araya getirdiği belirtilmektedir. Renk seçimine başlamadan önce, tasarım sürecinde, hangi mimari unsurların vurgulanacağı, renklerin kullanımında bir zonlama veya alanların bölünmesi olup olmadığı, odak noktalarının oluşturulması ve her rengin belirli bir ruh haliyle nasıl ilişkilendirildiğinin dikkate alınması gibi belirli kararların alınması gerekmektedir (Prieto 2023). Mimari düzenlerde belirli bileşenlere renk katılarak, ortamda oluşan etkinin algılanabilmesi açısından bir örnek olarak evsizler için Los Angeles'ın Kuzey Hollywood mahallesinde tasarlanan 103 küçük evden oluşan bir topluluk değerlendirilebilir (Şekil 2.61).

Şekil 2.61. Evsizler için 103 küçük evden oluşan bir topluluk (Lehrer Architects tarih yok aktaran Walker 2021)

Bazı çalışmalarda malzeme seçiminin önemine de değinilmektedir. Malzeme seçimi ve kaplamaların kullanıcı profiliyle uygunluğu, dayanıklılığı, bakım kolaylığını ve yerel bulunabilirliği yansıtması gerekmektedir. Malzeme seçimlerinin vandalizm veya suistimal fırsatını azaltabileceği belirtilmektedir. Boyut, konum ve stil belirlenirken güvenlik göz önünde bulundurulmalıdır. Ortak alan mobilyaları, barınak yatakları ve uyku alanlarındaki mobilyalar dayanıklı, tahtakurusu geçirmez, vandalizme karşı dayanıklı malzemelerden yapılmalı ve sağlam bağlantı noktaları ile sabitlenmelidir ("BC Housing", Anonim 2017a). Pable (2005'ten aktaran Berens 2016) da inşaat malzemelerine odaklanmaktadır. Yatak odası mobilyalarının ahşaptan yapılmaması gerektiğini, çünkü tahtakurularının ahşap damarlara girebileceğini ve yok edilmesinin imkansız hale gelebileceğini belirtmektedir.

Tasarım ve yerleşim sayesinde, hem barınak kullanıcıları hem de personel için dolaşım verimliliğini en üst düzeye çıkaran dinlenme ve destek hizmeti alanlarıyla mekansal olarak verimli bir bina sağlanabilmesi gerekmektedir. Mimari alan ancak uygun şekilde kullanıldığında anlamlı hale gelmektedir. Buna ek olarak, hareketli ses aracılığıyla yaratılan alan, kullanıcılar için mekansal bir deneyimdir. Farklı türden faaliyetler ve işlevler için bir çerçevedir. Yapı malzemesi seslerin soyut çizgisidir. Dolayısıyla, sesler mimariyi canlandıran ve büyüten bir varlık olarak hareket eder. Malzemeler, mekândaki maddi olmayanın kalitesini şekillendirir. Ses akustik anlamına gelir. Mimari akustik, yapı malzemeleri aracılığıyla mekândaki ses algısını etkiler (Khandelwal 2021).

Mekanın görsel niteliğini etkileyen unsurlardan biri de grafiklerdir. Örneğin, bir bekleme odası duvar kağıtlarında desen kullanıldığında, hakimiyet ve kontrol duygusunun güçlendirildiği, garsonların daha az stresli ve daha sakin hissetmelerinin sağlanabildiği, aynı zamanda beynin bilinçaltı düzeyde çalışmasına izin verildiği, böylelikle sağlık açısından yarar sağlanabildiği belirtilmektedir. Ancak, tam tersine bazı kombinasyonlarda aşırı desen kullanımı kullanıcılara baş ağrısı ve rahatsızlık hissi verebilmektedir (Hanna 2022).

Destekleyici bir ortamın evsizler açısından önemi Pable (2018) tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçlarında görülebilmektedir. Bu araştırma yatak odası tasarımının evsizlikten kalıcı konuta geçmeye çalışan iki aileyi nasıl destekleyebileceğini veya engelleyebileceğini anlamak için Florida'daki bir barınakta gerçekleştirilmiştir. Ailelerden biri üç ve dört yaşlarında iki kız çocuğa, diğeri ise üç ve on sekiz yaşlarında iki erkek çocuğa sahiptir. Her iki ebeveynin de çocuklarıyla genel olarak olumlu ilişkileri bulunduğu lise mezunu olduğu ve işlerini kaybettikleri için sığınma evinde yaşadıkları belirtilmektedir. Başlangıçta her iki aile de aynı yatak odalarında kalmaktadır. Her birinde iki metal ranza, bir şifonyer, soluk yeşil duvarlar, tek bir aydınlatma armatürü ve dört kişilik bir aile ile paylaşılan bir banyo vardır. Çok az depolama alanı olduğu için aileler eşyalarını kullanılmayan dördüncü ranzaya yığmıştır. Yatak odasının kapısında kilit yoktur, böylece personel gerektiğinde sakinleri kontrol edebilmiştir. Bu durum sığınma evlerinde yaygındır. Ardından bir ailenin 18 yeni özellikle yenilenen bir odaya taşınarak, çevreleri üzerinde kontrol sağlayarak desteklenmesi amaçlanmıştır. Eklenen olanaklar arasında eşyaları için çekmece ve çöp kutuları, kucak masaları, yatakların etrafında mahremiyet perdeleri, ilan panoları ve raflar yer almıştır. Ayrıca duvarlar açık maviye boyanmıştır. Daha sonra annelerle deneyimlerinin başında ve sonunda görüşmeler yapılmıştır.

Araştırmada iyileştirilen odaya taşınan anne ilk mekanda "sinirli ve hüsrana uğramış" hissettiğini ifade etmiştir. Üç ay boyunca o odada kalan anne ise odayı "kalabalık", "klostrofobik" ve "gaddar" olarak tanımlamış, odadaki metal yatakların ve sert, soğuk zeminlerin kendisine hapisaneyi hatırlattığını belirtmiştir. Mekanın olumsuz etkileri anne tarafından "Burada ne kadar çok zaman geçirirseniz, duvarların üzerinize kapandığını o kadar çok hissediyorsunuz" sözleriyle vurgulanmış, bu odadaki sıkışık duruma gelmemek için sık sık geç saatlere kadar dışarıda kaldığı, oğlunun da barınağın

bilgisayar laboratuvarında bütün geceyi geçirebildiği belirtilmiştir. Araştırmada ailenin barınma durumlarından kurtulmak istediği ve tedirgin oldukları görülmüştür. Çalışmanın sonunda iyileştirilmiş alanda yaşayan anneye, ailesi değiştirilmemiş yatak odasında kalsaydı nasıl hissedeceğini sorulmuştur. Annenin cevabı, konutun bir aileyi 'mutlu ve sağlıklı' tutmada oynadığı rolü yansıtmıştır (Pable 2018).

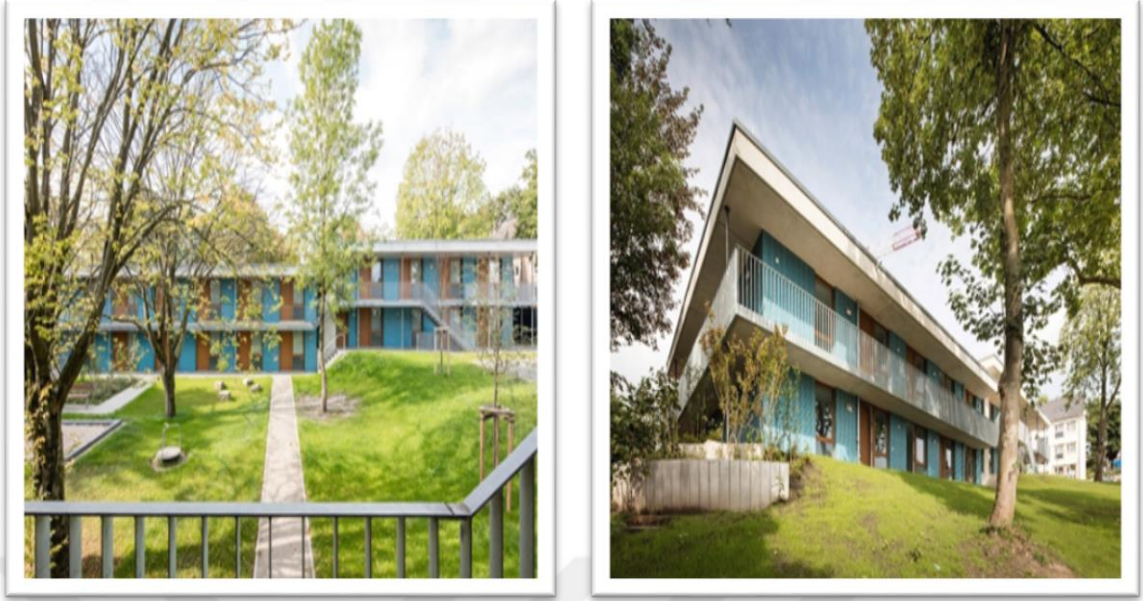
2.5.4 Rehabilitasyon

Rehabilitasyon, "sağlık sorunları olan bireylerin çevreleriyle etkileşim içinde işlevselliğini optimize etmek ve engellilik durumunu azaltmak için tasarlanmış bir dizi müdahale" olarak tanımlanmaktadır. Dünya çapında rehabilitasyon ihtiyacının, nüfusun sağlık ve özelliklerindeki değişiklikler nedeniyle artacağı tahmin edilmektedir. Örneğin, insanlar daha uzun yaşamakta, ancak daha fazla kronik hastalık ve engellilikle karşı karşıya kalmaktadır. Rehabilitasyon, bir kişinin evdeki güvenliğini ve bağımsızlığını artırmak ve düşme riskini azaltmak için ev ortamının değiştirilmesini, duygusal sıkıntıları olan bir kişi için psikolojik terapiler sağlanması gibi yöntemleri de içerebilmektedir. Rehabilitasyon, yatarak veya ayakta tedavi edilen hastane ortamlarında, fizyo veya mesleki terapi uygulamalarında ve bireyin evi, okulu veya işyeri gibi toplum ortamlarında, birçok farklı yerde sağlanabilmektedir. Dünya genelinde rehabilitasyon ihtiyaçları, önceliklendirme eksikliği, mevcut rehabilitasyon hizmetlerinin eksikliği, yardımcı teknoloji ve ekipman dahil olmak üzere kaynak eksikliği gibi birçok faktör nedeniyle karşılanmamaya devam etmektedir (Anonim, 2021d).

Evsizler bağlamında, Western Governors University tarafından hazırlanan rapora göre, sokaklarda yaşayanlar genellikle yeterli sağlık hizmetlerini karşılayamamakta, bu da onları uygun tedavi olmaksızın sahip olabilecekleri herhangi bir durumla acı çekmeye bırakmakta ve muhtemelen evsiz kaldıkları süreyi uzatmaktadır. Barınaklardaki sağlık hizmetleriyle ilgili temel sorun, sunabildikleri hizmet düzeyinin çok sınırlı ve yetersiz olmasıdır. Barınakları etkileyen bazı sağlık sorunları arasında, bunlarla sınırlı olmamak üzere, astım, hepatit, açlık ve beslenme sorunları, enfeksiyonlar, mevsimsel grip, travma, tüberküloz yer almaktadır. Adams (2019), bireylerin tedaviden sonra hayata uyum sağlamalarına yardımcı olan ve tedaviden günlük hayata geçişe yardımcı olabilecek grup danışmanlığını içeren rehabilitasyonun faydalarını belirtmektedir. Ayrıca, danışmanlar evsizlerin iş bulmalarına, konut bulmalarına yardımcı olmakta, tedavi sonrası yaşamın

çeşitli aşamalarından geçmekte ve yolculukları boyunca destek ve rehberlik sağlamaktadır. Travmatik stres bozukluğu teşhisi konulan kişiler için iyileşme, travma nedeniyle kaybedilen veya zarar gören güvenlik, kontrol, bağlantı ve anlam duygusunu yeniden kazanma süreci olarak görülmektedir (Gillis ve ark. 2010). Lu ve ark. (2020), 'Housing First' projeleri üzerine yaptıkları bir araştırmada, evsizlerin 'ev' tercihlerine saygı gösterilerek yeniden yerleştirilmelerinin ve rehabilitasyon odaklı tıbbi hizmetlerin sağlanmasının istikrarlı bir barınma sağlayacağını ve toplumla bütünleşmeyi etkili bir şekilde teşvik edeceğini ifade etmektedir.

Tasarımda doğaya yer verilerek rehabilitasyon sağlanabilir. İnsanoğlunun çok eski zamanlardan beri doğa ile güçlü bir bağ geliştirdiği bilinmektedir. İnsan her zaman sığınağını ve barınağını doğada bulmuştur. Günümüzde mimarlık sadece beton, cam ve çelikten güvenli bir ev inşa etmek değil, yeşil alanlar da dahil olmak üzere doğayı günlük yaşamın her alanına entegre etmektir (Hanna 2022). Yeşil alanlar, ormanlık alanlardan arka bahçeler ve hatta sokak ağaçları gibi bazı doğal unsurları içeren peyzajlara kadar birçok şekilde tanımlanabilir. Genel olarak yeşil alan; parklar, yeşil alanlar, bahçeler ve ormanların yanı sıra özel bahçeler ve diğer doğal alanlar gibi doğal ekosistemlerin ve yapıları çevrenin temel bileşenlerini kapsayan bir terimdir. Yeşil alanlar tipik olarak geleneksel sağlığı geliştirme stratejilerine uygun maliyetli bir alternatif veya tamamlayıcıdır. Bu alanlar özellikle fiziksel sağlık için önemlidir. Yaşam tarzlarını destekleyen ve iyileştiren ortamlar yaratırlar. Bazı durumlarda parklar, hava kalitesini iyileştirerek, sıcaklığı düzenleyerek ve şiddetli hava koşullarının etkilerini azaltarak çeşitli ekosistem hizmetleri de sağlayabilir ve bunların hepsi sağlığımızı etkiler. Dolayısıyla, parklar ve yeşil alanların sağladığı faydalardan hem parklarda ve yeşil alanlarda yaşayan insanlar hem de bu alanların yakınında yaşayan toplumlar faydalanır. Parklar ve yeşil alanlar ruh sağlığı açısından da önemli avantajlar sunmaktadır. Araştırmalar, doğada daha fazla zaman geçirenlerin daha iyi bilişsel işlevsellik, dikkat ve daha düşük stres seviyeleri yaşadıklarını göstermektedir. Sonuç olarak, bu bireylerin anksiyete ve depresyona daha az eğilimli olduğu ve yüksek düzeyde memnuniyet ve refah hissettiği belirtilmektedir. Araştırmalar, doğa ve yeşil alanlarla bağ kurmanın evsiz bireyler için faydalı olduğunu göstermektedir. Parklar (Şekil 2.62) aynı zamanda evsiz bireylerin etkileşime girmesi için buluşma yerleri yaratmakta, böylece sosyal uyum duygusu oluşturmakta ve topluluklarda sosyal sermayeyi teşvik etmektedir (Web 2020).

Şekil 2.62. RKW Architektur'dan evsizler için barınakta yeşil alan (Marcus Pietrek'ten aktaran Castro 2018).

Sanatın yardım etmede, refahı teşvik etmede ve evsizlerin sosyal bağlantıları için alanlar yaratmada önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Sanat terapisi alanındaki araştırmalar devam etmektedir ve birçok kişi sanat terapisine katılmanın stresi azalttığını düşünmektedir. Sanat, rahatlama, yansıtıcı durumlar, odaklanma ve keyif alma dahil olmak üzere çeşitli ağlarda daha aktif olmalarına yardımcı olabilmektedir. Sanatla bağlantı kurmak, herkesin kaygıyı azaltmasına ve başa çıkma becerilerini geliştirmesine yardımcı olabilir. Sanat, evsizlerin duygularını ve anılarını kelimelerden başka yollarla ifade etmelerini sağlayabilmektedir. Sanat ayrıca topluluk düzeyinde de yardımcı olmaktadır. Yaşlandıkça, arkadaşlar, aile ve iş gibi sosyal bağlantılarını kaybederek izole olabilirler ve azalan fiziksel sağlık gibi diğer sınırlamalarla karşı karşıya kalabilirler. Bu yönde sanat toplumsal ilişkiler için neden oluşturabilmektedir (Anonim, 2017b). Sanat çalışmalarına evsizlerin barınma mekanlarında yer verilmesine ilişkin bir örnek olarak Maud Morgan Arts'taki gönüllü sanatçılar tarafından tamamlanan, Harvard Meydanı'nda 18-24 yaş arası evsizlere yönelik bir barınak olan Y2Y'ye asılacak bir duvar resmi gösterilebilir (Yerel 2016).

Şekil 2.63. Evsiz barınağı için gönüllü sanatçılar tarafından yapılan bir duvar resmi (Yerel 2016).

Müzik terapisinin fizyolojik olguları etkilediği ve rehabilitasyonun bir parçası olduğu görülmektedir. Çalışmalar, müziğin zevk duygularıyla ilişkili olan dopamin ve "aşk hormonu" olarak adlandırılan oksitosin gibi beyin kimyasalları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabileceğini göstermektedir. Ayrıca müziğin stres hormonu kortizol seviyelerini düşürmeye yardımcı olabileceğine dair bazı çalışmalar bulunmaktadır (Adler 2022). Frost (2022), müziğin insanları ruh sağlığı sorunlarının semptomlarından geçici olarak uzaklaştırabileceğini belirtmektedir. Araştırmalar, müziğin depresyon ve anksiyetenin etkilerini azaltabileceğini göstermektedir. 2019 yılında yapılan bir araştırma, iki ay boyunca her gün klasik müzik dinleyen üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerinin önemli ölçüde düşük olduğunu ortaya koymuştur. Müzik, insanların kötü bir ruh halindeyken veya dünyanın mevcut durumu hakkında zor duygularla uğraşırken hissettiklerini hissetmelerine de yardımcı olabilir. New Jersey'deki Montclair Eyalet Üniversitesi'nde müzik terapisi profesörü olan Dr. Michael Viega, müziği keşfetmenin, gençlerin ve genç yetişkinlerin kim olduklarını ve kim olmak istediklerini tanımlamak için kullandıkları önemli bir yol olduğunu ifade etmektedir. Müzik zevklerine ilgi göstererek bir gencin kim olduğuna ya da kim olacağını anlayabilmek mümkün olabilmektedir. Müzik aynı zamanda insanları ortak ilgi alanlarına sahip bir toplulukla bir araya getirerek ve bir aidiyet duygusu yaratarak ruh sağlığını da iyileştirebilmektedir. Müzikle ilgilenen ancak kendilerine müzik odası ya da topluluk odası gibi müzik aleti

çalabilecekleri uygun bir yer sağlanmayan evsizler için bu durum bir sorun olarak tanımlanmaktadır (Frost 2022).

Şekil 2.64. Evsiz sokak çalgıcısı (Ahearn 2013).

Genellikle evsiz insanların evcil hayvanlarına bakacak uygun bir evleri olmadığı için nadiren evcil hayvan sahibi oldukları düşünülse de durum genellikle böyle değildir. Aslında, birçok insan evcil hayvanlarıyla birlikte evsiz kalmayı tercih etmektedir. Bu evcil hayvan sahiplerinin çoğu, evcil hayvanlarını terk etmektense evsiz kalmayı tercih edebilmektedir. Daby (2023) tarafından evcil hayvan sahibi olan evsizlerin tanımlanmakta, verdiği detaylar şaşırtıcıdır ve daha da şaşırtıcı olanı, bu evcil hayvanların sevgi dolu sahipleriyle ne kadar mutlu ve memnun oldukları ifade edilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki 5,8 milyon evsiz Amerikalının yaklaşık %5 ila %10'u evcil hayvan sahibidir. Bu oran küçük gibi görünse de, nüfusun büyük bir yüzdesini temsil etmektedir. Çoğu durumda, öngörülemeyen ve talihsiz koşullar, sadık evcil hayvan sahiplerini evcil hayvanlarını terk etmeye zorlamaktadır. Ancak birçok evsiz insan tarafından, evcil hayvanlarının onlara yaşamak için bir neden verdiğini ifade edilmektedir. Bu nedenle, çok sayıda evsiz insana evcil hayvanlarını yanlarında getirmeleri için her türlü fırsatı vermek veya onlara geçici barınma sağlamak çok önem taşımaktadır (Daby 2023).

2.5.5. Sosyalleşme

Sosyalleşme genel olarak bir kişinin kendi grubunun kültürünü ya da alt kültürünü edindiği ve bu kültürel öğeleri edinirken bireyin benliğinin ve kişiliğinin şekillendiği sosyal etki süreci olarak tanımlanabilmektedir. Dolayısıyla sosyalleşme, toplumsal devamlılık ve bireysel gelişim üzerinde etkilidir (Gecas, 2001). Sosyolojide sosyalleşme, toplumun norm ve ideolojilerinin içselleştirilmesi sürecidir (Clausen 1968). Stretch'a (2007) göre, sosyalleşme gelişim psikolojisiyle güçlü bir şekilde bağlantılıdır. İnsanlar kültürlerini öğrenmek ve hayatta kalmak için sosyal deneyimlere ihtiyaç duymaktadır. Araştırmalarda sosyalleşmenin önemi, toplumların ve kültürlerin korunmasına yardımcı olması, ve aynı zamanda bireysel gelişimin kilit bir parçası olmasıyla ilişkili olarak açıklanmaktadır. Sosyalleşmenin üç temel amacı, dürtü kontrolünü öğretmek ve bir vicdan geliştirmek, insanları belirli sosyal rolleri yerine getirmeye hazırlamak ve ortak anlam ve değer kaynakları geliştirmek olarak ifade edilmektedir. İnsanın sosyalleşmesi doğumla başlar ve tüm yaşamı boyunca devam eder. Genç bir kişi, farklı sosyal rolleri yerine getirmesine izin veren farklı yaşam alanlarında sosyal deneyim kazanır. Dolayısıyla sosyalleşme, evsiz insanlar için bir kişiliğin sosyal oluşumunun bir süreci, koşulu ve nihai sonucu olarak algılanmaktadır (Kocai, 2014).

Çeşitli çalışmalarda evsiz insanlara yardım etmenin, sosyal katılımı geliştirilebilecek olduğu, bu yolla onların refahlarının iyileştirilmeye odaklanması gerektiğini ileri sürülmektedir (Lu ve ark. 2020). Örneğin Bristol'deki evsiz hizmetlilerin kendi kurdukları topluluk ve Galler'deki Valleys Scheme projelerinde, katılımcılar iyi komşuluk ilişkileri kazanmış ve bu onların fiziksel ve zihinsel sağlıklarını iyileştirmiştir (Hutson 2002).

Sosyal alanlar, olumlu bir atmosfer yaratmak, işbirliğini teşvik etmek ve sosyal katılımı geliştirmek için giderek daha önemli hale gelmektedir. Bu nedenle, sosyal alanlar olan kafeler, oyun alanları ve verandalar gibi ortak alanların yaşamda refahı ve üretkenliği teşvik edebilmektedir. Dayanışmayı teşvik eden ortak alanlar, insanların hayata yaklaşımlarının daha iyi anlaşılmasını sağlayabilmektedir. Bu kapsamda, yeni bir sosyal entegrasyon yaratmak için konforu artıran rahatlatıcı ortamlar yaratmaya yönelik olarak, çok işlevli ve konforlu kullanım olanakları sunabilen sosyal alan mobilyaları tasarımları da gelişmektedir. Örneğin Silikon Valley'deki evsiz sakinlere Hope Cafe programında,

kaliteli bir yemek deneyimi sunularak sosyalleşmenin desteklenmesi amaçlanmaktadır (Woudenberg 2020).

Şekil 2.65. Evsizler için Hope Café programında yemek deneyimi (Woudenberg, 2020).

2.6. Bölüm Sonucu

Evsizlere yönelik barınakların tasarımında kullanıcıların psiko-sosyal ihtiyaçları açısından destekleyici bir ortam yaratmak için tasarım kriterlerinin nasıl tanımlanacağı sorusuna cevap verebilmek için çalışmanın altyapısını oluşturan kuramsal çerçeveye ilişkin literatür taramalarına yer verilmiştir. Bu doğrultuda evsizler için barınak tasarımının psiko-sosyal ihtiyaçlar açısından gelişimsel özellikleri incelenerek kullanıcı-mekân ilişkisinin anlaşılması ve tez çalışmasının kuramsal temellerinin sağlanması amaçlanmıştır.

Çalışmanın 2.1 bölümünde, evsizliğin farklı bakış açılarına dayanan birçok sınıflandırması ve tanımı olduğu için geniş literatürdeki mevcut çok sayıda çalışmanın evsizliği farklı şekilde tanımlamak ve ölçmek için incelendiği tespit edilmiştir. Evsizliği tanımlamak kolay değildir. Bu konu literatürde çok sayıda yazar tarafından tartışılmıştır. Evsizlik kavramı ülkeden ülkeye değişir ve genellikle siyasi iklimi yansıtır. Bazı hükümetler için evsiz kişi sadece sokaklarda yaşayan ve uyuyan kişidir. Diğerleri içinse bu tanım, barınaklarda ve huzurevlerinde uyuyan insanları da kapsamaktadır. Tipple ve

diğerleri (2005) tarafından ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, evsizliğin tanımı, bir ülkedeki yaşam tarzları, konum, işgalin kalıcılığı veya kira güvencesi, refah hakkı ve kalite gibi birçok kritere bağlı olarak değişmektedir.

Çalışmanın 2.2 bölümünde, literatür taraması, evsizliğin ve temel nedenlerinin sayısız edebiyatçı tarafından araştırıldığını göstermektedir. Dünya genelinde sayısız birey ev diyebilecekleri bir yer bulamamaktadır, ancak bu konuda güvenilir istatistikler azdır ve bu da sayısallaştırmayı göz korkutucu bir görev haline getirmektedir. Doğal afetler ve sosyal eşitsizlikler de rol oynamakla birlikte, uygun fiyatlı konut şüphesiz birincil sorundur. İpotek ödemelerinin aksatılması ve kira borçlarının ödenmemesi gibi finansal istikrarsızlık durumları sıklıkla tahliye ve konut kaybıyla sonuçlanmaktadır. Yoksulluk, eğitimsizlik, ırksal, sosyal ve kültürel ayrımcılık ve eşitsizlik evsizliğe yol açarak karmaşık ve birbiriyle ilişkili bir olgu yaratabilir. Depresyon, bipolar bozukluk, şizofreni, anksiyete bozuklukları ve travma sonrası stres bozukluğu gibi çeşitli ruhsal hastalıklar evsizliğe yol açabilir. Alkol, reçeteli ilaçlar ve yasadışı uyuşturucular gibi maddeleri kötüye kullanan bazı evsiz bireylerin, bir dizi nedenden dolayı evsizliği deneyimleme olasılığı daha yüksek olabilir. Fiziksel ve cinsel şiddet ile fiziksel, duygusal, cinsel veya mali istismar dahil olmak üzere aile içi şiddet, evsizliğin önde gelen nedenlerindendir. Bir kişinin evsiz kalmasına neden olabilecek ekonomik ve yapısal faktörler.

Çalışmanın 2.3 bölümünde, literatür araştırması sonucunda, " Housing First" in evsizliği ele almak için kalıcı, istikrarlı konuta erişimi önceliklendiren ve gerektiğinde gönüllülüğe bağlayan kanıtlanmış bir model olduğu ve geleneksel yaklaşımlardan daha iyi olduğu bulunmuştur. Housing First, istikrarlı barınmanın akıl hastalığı ve madde bağımlılığının etkili tedavisi ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için bir ön koşul olduğunu kabul etmektedir. İstikrar sağlandıktan sonra bireyler, konut istikrarı, istihdam ve iyileşmeyi destekleyen tüm hizmetlerden daha iyi yararlanabilmektedir. İstikrarlı bir barınma olmadan bu hedeflere ulaşmak daha zor hale gelir. Evsizliği ele almak için devlet kaynakları kısıtlı olduğundan, toplumlar bu kaynakları mümkün olduğunca çok insana yardım etmek için etkin bir şekilde kullanılmalı ve insanları sokaklardan kurtarıp evlerine döndürmede en başarılı olduğu kanıtlanmış olan Housing First gibi yaklaşımlara yatırım yapmalıdır. Literatür taraması ayrıca akıllı tasarımın, yaşam alanlarının işlevselliğini, enerji verimliliğini ve estetiğini artırabileceğinden, evsiz barınakları için önemli bir kriter olduğunu göstermektedir. Bir ev seçerken, barınaklarını sadece yaşanacak bir yer değil,

aynı zamanda rahat ve işlevsel bir alan haline getiren tasarım unsurlarını göz önünde bulundurmak önemlidir. Ayrıca literatürde COVID-19 salgınının patlak vermesiyle birlikte insan sağlığı ve yapıları çevre arasındaki ilişkinin giderek daha net hale geldiği bildirilmiştir. Bu virüsü anlamak önemli olmakla birlikte, tasarımcıların enfeksiyon riskini sınırlamak için alabilecekleri bazı acil durum önlemleri vardır.

Çalışmanın 2.4 bölümünde evsizlere yönelik barınak örnekleri incelenmiştir. Barınakların güvenlik, kişisel emniyet ve dış etkenlerden korunmanın yanı sıra hastalıklardan da korunma sağladığı sonucuna varılmıştır. Barınaklar ayrıca insanlara normal bir hayat sürme şansı vermekte ve kırılganlığın azaltılması ve dayanıklılığın artırılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Çalışmanın 2.5 bölümünde, önceki çalışmalar tasarımcıların evsiz insanlara barınma sağlanmasında oynayacağı bir rol olduğunu ve herhangi bir yardımın sadece barınmalarını değil aynı zamanda refahlarını da dikkate alması gerektiğini vurgulamıştır. Günümüzde, tasarımcının dahil olduğu tasarım uygulamaları, toplum katılımı yoluyla etkileyici sonuçlar vermiştir. Tasarımcıların evsizlerin ihtiyaçlarını karşılamak için daha yaratıcı, yenilikçi, pratik ve becerikli olmaları gerektiği ve ayrıca binanın kalitesini garanti altına almak, evsizlerin toplumla ve diğer sosyal gruplarla bağlantılarını geliştirmek, özgüvenlerini, öz saygılarını ve refahlarını artırmak için katılımcı tasarım stratejisi gibi projelerde kritik roller oynayabilecekleri sonucuna varılmıştır. Literatür araştırması sonucunda, kullanıcıların sosyal ve psikolojik yaşamlarını destekleyecek işlevlere ve mekânsal düzenlemelere yer verildiği; evsizlere yönelik bir mekânda psikolojik ihtiyaçların karşılanması “aidiyet, mahremiyet, destekleyici ortam atmosferi, rehabilitasyon ve sosyalleşme” olarak tanımlanan kavramları içermesi gerektiği tespit edilmiştir. Evsiz ve kullanıcı-mekân ilişkisi çerçevesinde gerçekleştirilen literatür araştırması ile ulaşılan bu değerlendirmeler kapsamında, kullanıcıların psiko-sosyal ihtiyaçları bağlamında sağlanan kazanımlar ve evsizler için iyileştirici ortamın kalitesini etkileyen mekânsal kriterler aşağıdaki yönleriyle tanımlanmıştır:

Çizelge 2.7. Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri ve iyileştiren ortam niteliğini etkileyen mekânsal kriterler

Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri	Psiko-sosyal gereksinimlerin karşılanmasına yönelik mekânsal kriterler
Aidiyet	• İç mekân ve dış mekân kullanımında bağımsız hareketi ve yön bulmayı destekleyen mekânsal unsurlar sağlanması • Bireysel kullanıma gerek duyulan mekânlarda kişiselleştirmeye/kullanım alanını özelleştirmeye olanak tanıyan seçenekler sağlanması • Kullanım alanlarında kişisel tercihlere göre değiştirme olanağı sunan esneklik seçenekleri sağlanması • Dış mekanda aidiyet hissedilebilen özel alanlar sağlanması
Mahremiyet	• Ortak kullanım alanlarında bireysel kullanım olanağı sağlayan özel bölümler sağlanması • Yatma bölümlerinde çoklu kullanımda kişisel ayrıma olanak veren mekânsal düzenlemeler sağlanması • Islak hacimlerde özel kullanıma olanak veren mekânsal düzenlemeler sağlanması
Destekleyici ortam atmosferi	• Ortamda kurumsal bir yer algısının dışında çekici bir etki sağlanması • Renklerin etkileri düşünülerek iç ve dış mekânda olumlu bir etki yaratılması sağlanması • İç mekâna doğal ışığın yeterli düzeyde alınmasıyla memnun edici bir etki sağlanması • Yapay aydınlatma sayesinde gün ışığına yakın sıcak ışık sayesinde rahatlatıcı, olumlu etkiler sağlanması • Yapay aydınlatma sayesinde kullanıcılara farklı düzeyde aydınlık seçenekleri verecek çeşitlilikte çözümlerle rahatlatıcı, olumlu etkiler sağlanması

Çizelge 2.7. Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri ve iyileştiren ortam niteliğini etkileyen mekânsal kriterler (Devam)

Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri	Psiko-sosyal gereksinimlerin karşılanmasına yönelik mekânsal kriterler
Destekleyici ortam atmosferi	- Dış mekânda peyzajdan yararlanılması yoluyla davet edici, olumlu bir ortam algısı sağlanması - Dış mekânda gölgeli, gün ışığı alan kısımlar gibi farklı tür kullanım olanakları düzenlenerek memnun edici bir etki sağlanması - Dış ve iç mekânda gürültüden uzak bir ortam atmosferi sayesinde olumlu bir etki sağlanması
Rehabilitasyon	- Dış mekâna erişim olanağının desteklendiği mekânsal çözümler sağlanması - İç mekândan dış ortama bakış olanağıyla memnun edici bir görsel etki sağlanması - Dış ve iç mekânda müzik ya da doğal çevreye ilişkin sesler algılanarak iyi hissetmeyi destekleyen bir ortam sağlanması
Rehabilitasyon	- Etkinlik alanlarında ilham veren, motivasyon sağlayan bir çalışma ortamı algısı sağlanması - Kişilerin evcil hayvanlarıyla özel olarak ilgilenebilecekleri alanlar sağlanması - Dış mekânda rehabilitasyon desteği sağlamaya yönelik (bitki yetiştirme, meditasyon vb.) özel işlevsel alanlar sağlanması - Peyzaj sayesinde suyun kullanımı, yeşil alanlar oluşturma ve ağaçlardan yararlanarak rahatlatıcı bir ortam etkisi sağlanması
Sosyalleşme	- Dış ve iç mekânda sosyalleşmeye olanak tanıyan, esnek ve farklı kullanım olanaklarına sahip mobilyalar sağlanması - Sosyalleşmenin desteklenmesi için dış ve iç mekânda (sınıf, atölye vb.) işlevsel çeşitlilik sağlanması

Çizelge 2.7. Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri ve iyileştiren ortam niteliğini etkileyen mekânsal kriterler (Devam)

Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri	Psiko-sosyal gereksinimlerin karşılanmasına yönelik mekânsal kriterler
Sosyalleşme	• Yakın çevre toplumuyla ilişki kurulabilen ortak kullanım alanları sağlanması • Dış mekânda yakın çevre toplumunu da davet edebilecek kurumsal olmayan bir ortak kullanım alanı algısı sağlanması • Dış mekânda çevreden izole olma duygusu oluşturmeyen bir sınır tasarımı sağlanması

3. MATERYAL ve YÖNTEM

Evsizler, gelişimlerinin desteklenmesi ve toplumun aktif üyeleri olarak hayata hazırlanmaları için psiko-sosyal gereksinimleri göz önünde bulundurularak tasarlanmış uygun barınaklara sahip olabilmelidir. Bu bağlamda, evsizlere uygun barınakların ve desteğin sağlanması, evsizlerin gereksinimlerinin karşılanmasında daha geniş anlamda evsizliğe yardımcı olmak açısından özel bir önem taşımaktadır. Tezin ikinci bölümünde, kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimlerinin ve evsizler için iyileştirici çevrenin kalitesini etkileyen mekânsal kriterlerin önemi ifade edilmekte; evsizlerin psiko-sosyal gereksinimlerinin karşılanmasının ancak ortamın niteliğinin değerlendirilmesiyle sağlanabileceğine dair bir inceleme sunulmaktadır. Evsizler için tasarlanan barınaklar incelendiğinde, barınaklardaki mekansal olanakların psiko-sosyal gereksinimlerinin karşılanmasında önemli rol oynadığı görülmektedir. Bu bölümde, tezin alan çalışmasının kapsamının belirlenmesine etki eden nedenler, çalışma alanının genel özellikleri ve literatür araştırmasına dayalı olarak 2. Bölüm’de tanımlanan psiko-sosyal gereksinimlere yönelik belirlenen tasarım kriterleri ifade edilmektedir.

3.1. Çalışma Alanının Belirlenmesi

Malezya’da henüz evsizliğin doğru ve yeterli bir tanımı bulunmamaktadır. Kuala Lumpur’da ya da Malezya’da evsizlik konusuna değinen çok fazla akademik yazı bulunmamaktadır, bunun nedeni belki de evsizliğin hala kamusal görüşten nispeten saklı olmasıdır. Tanımdaki farklılık, birçok ülkede evsizliği tanımlamak için kullanılabilecek ilgili noktaları içermektedir. Örneğin, Kuala Lumpur’daki evsizler bağlamında, evsizliği ifade etmek üzere belirlenen beş tanımdan üçü Malezya’yı tanımlayan evsizler için uygun görünmektedir. İlk tanım evsizlerin marjinal gruplar olduğunu vurgulamaktadır. Bu özellik Kuala Lumpur’daki evsizlerin davranışlarıyla örtüşmektedir. İkinci tanım, insanların evsiz ve yurtsuz kalmasına neden olan yaşam alanına girememeyi ifade etmektedir. Birçok insan düzgün bir oda bile kiralayamadıklarını söylemektedir. Onlar için sokakta kalmaktan başka çare yoktur. Dördüncü tanım, yoksulluk nedeniyle oluşan kötü konutlarla ilişkilidir. İnsanların ucuz kiralık ev bulamaması ev sahibi olmayı engellemektedir (Alhabshi 2012). Malezya’daki evsizlik, yeni bir sorun olmadığı için küresel evsizlik trendlerine benzemektedir, onlarca yıldır var olduğu için küresel trendle aynıdır. Bu evsiz insanların varlığı sadece Malezya ve Endonezya gibi Güneydoğu

Asya'da görülmemekte, komşu ülkelerde de çok daha fazlası bulunmaktadır. Malezya'da evsizlik Sosyal Refah Dairesi (JKM) tarafından düzenlenmektedir. Bununla birlikte, PERTIWI Soup Kitchen, Kechara Soup Kitchen (KSK), Dapur Jalanan, Need to Feed the Need (NFN) ve Kaseh4U gibi bu konuya yardımcı olan ve destekleyen birçok kurum ve sivil toplum kuruluşu (STK) evsizlere yardım etmektedir. Bu kuruluşlar hükümet ile evsizler arasında aracı görevi görmektedir.

Sosyal Refah Dairesi tarafından (veya Jabatan Kebajikan Masyarakat (JKM)) 2017 yılında 4.240, 2018 yılında 3.472 ve 2019 yılında 3.221 evsiz insan olduğunu belirtilmektedir. Malezya'daki tüm eyaletler arasında Kuala Lumpur Federal Bölgesi, 2017'de 1973, 2018'de 1132 ve 2019'da toplam 669 evsiz kişi (kadın ve erkek vatandaşlar dahil) ile en yüksek sayıyı kaydetmiştir (Jasni vd. 2023). Kuala Lumpur çevresindeki evsizlerin toplam sayısı bir azalma gösterse de, gerçekte evsizler rahatsız edici bir durumda bulunmaktadır. Bununla birlikte, bu evsiz nüfus üzerinde yapılan araştırmaların eksikliği açıktır. Malezya İstatistik Dairesi de evsizlerin sayılarını sunmanın zorluğunu belirtmiştir. Kadın, Aile ve Toplumsal Kalkınma Bakanlığı (Ministry of Women, Family and Community Development, MWFCDD veya Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat, KPWKMM) evsizler için sosyal yardım evlerinin kurulması ve yönetiminden sorumludur. Bu kapsamda 18-59 yaş arası kişiler için Desa Bina Diri (DBD), 60 yaş ve üzeri kişiler için Rumah Seri Kenangan ve Rumah Ehsan olarak adlandırılan bakım merkezleri hizmet etmektedir. Sosyal Refah Departmanı (veya Jabatan Kebajikan Masyarakat, JKM), çocuklar, engelliler ve yoksullar gibi ihtiyaç sahibi hedef gruplara refah sağlayan MWFCDD'nin yetkisi altındaki bir departmandır. JKM görevlileri, 1977 tarihli Muhtaç Kişiler Yasası (Destitute Persons Act 1977, DPA) ile muhtaç bir kişiyi bir sosyal yardım evine yerleştirme yetkisine sahiptir.

Malezya genelinde evsizler için birkaç ana barınak bulunmaktadır. Bu barınakların bir kısmı geçici barınaklardan oluşmaktadır. Ayrıca, Kuala Lumpur'da bugün hala faaliyet gösteren iki ana evsiz merkezi bulunmaktadır. Bunlar Anjung Singgah YKN Kuala Lumpur ve Kuala Lumpur Evsiz Transit Merkezi, PTGKL'dir. Çalışma alanı belirlenirken öncelikle Malezya'nın büyük ve gelişmiş bir şehri olduğu göz önünde bulundurularak Kuala Lumpur kenti seçilmiş, kentteki en kapsamlı evsiz barınağı olan Kuala Lumpur Evsiz Transit Merkezi'nin alan çalışmasında incelenmesi uygun bulunmuştur. Kuala Lumpur, Malezya'daki en yüksek nüfus yoğunluğuna sahip olan ve

evsizlerin en yoğun olduğu bölgedir. Alan çalışmasının bu kentte gerçekleştirilmesi, öncelikle kentteki sorunlara yardımcı olmak için daha fazla iyileştirme yapılmasına gereksinim olduğu düşünülerek tercih edilmiştir. Bu bölümde öncelikle Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi (Pusat Transit Gelandangan Kuala Lumpur, PTGKL) hakkında kentteki konumu ve genel özellikleri kapsamında bilgi verilmektedir.

3.2. Çalışma Alanının Tanıtımı

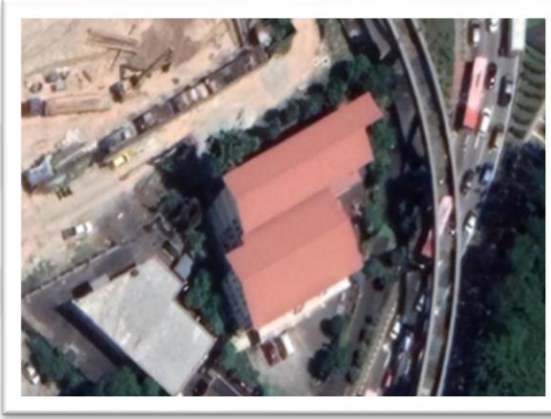
Çalışma alanı Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi, PTGKL'dir. Jalan Pahang üzerinde yer alan üç katlı bir binadır. Malezya Başbakanı Datuk Seri Najib Razak tarafından 27 Şubat 2016 tarihinde açılmıştır. Bu Transit Merkezi, Kuala Lumpur Şehir Konseyi (Dewan Bandaraya Kuala Lumpur, DBKL) ve Malaysian Resources Corporation Bhd (MRCB) ile birlikte Federal Bölgeler Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen bir sosyal sorumluluk girişiminin sonucudur. KSS (Kurumsal sosyal sorumluluk) olarak kurulan bu bina, başkent Kuala Lumpur'daki evsizler için “tek durak merkezi” niteliğindedir. Malezya hükümeti daha önce de Lorong Medan Tuanku 2, Jalan Sultan Ismail adresinde bir Evsizler Geçici Hizmet Merkezi kurmuş ve burada sadece tuvalet ve banyo olanakları, ibadet odaları ve gruba ücretsiz gıda dağıtımı için tesisler sağlamıştır. Malezya, Malaylar, Çinliler ve Hintliler olmak üzere 3 ana etnik gruptan oluşan bir ülkedir. Dolayısıyla genellikle bu evsizler barınağı çoğunlukla bu 3 ana ırk tarafından kullanılmaktadır. Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi (PTGKL) en fazla 180 kişiyi barındırabilmektedir.

Şekil 3.1. Kuala Lumpur'un Malezya'daki konumu

Şekil 3.2. Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi'nin (PTGKL) Kuala Lumpur'daki konumu

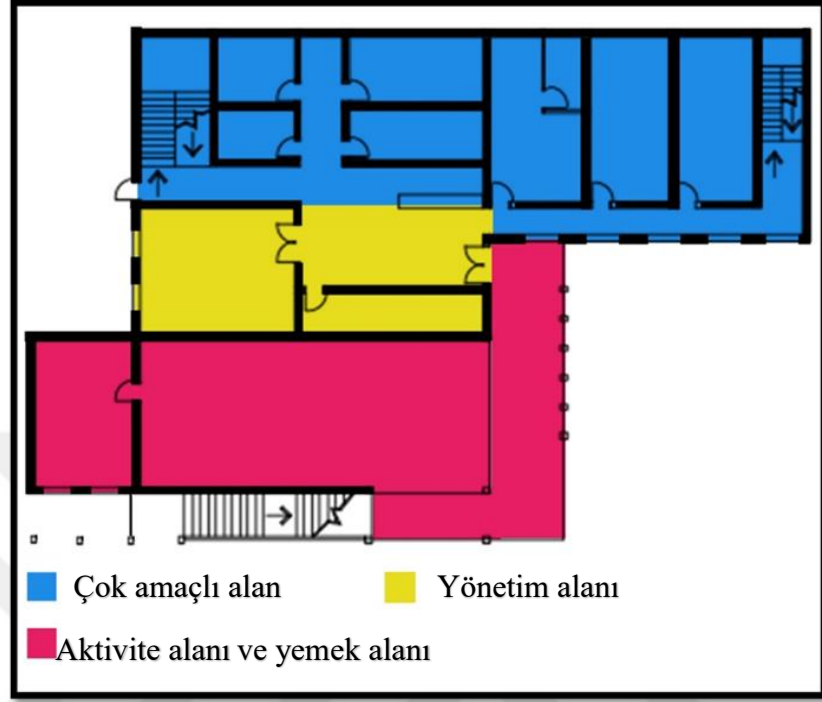
Şekil 3.3. Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi, PTGKL yerleşimi ve çevresi

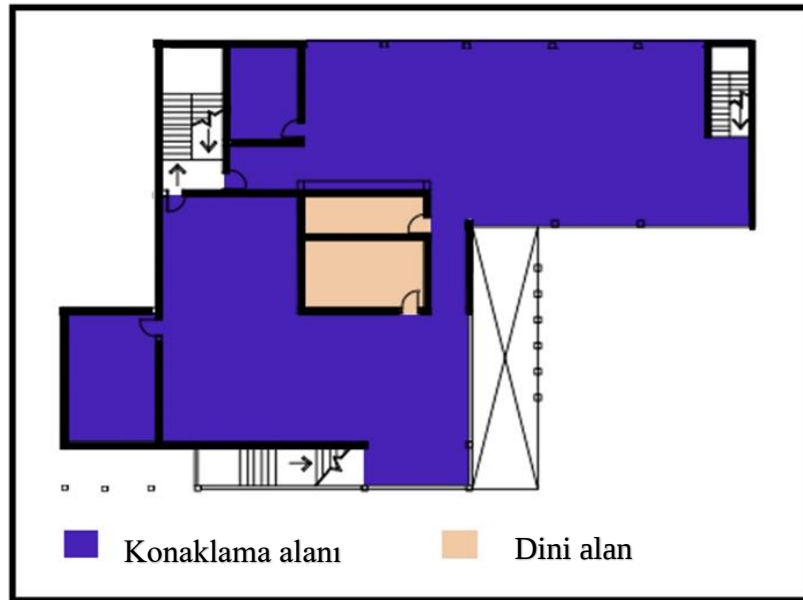
Şekil 3.4. Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi'nin genel görünümü, PTGKL

PTGKL genel olarak etkinlik alanları ve yemek alanları, yönetim alanları, çok amaçlı alanlar, konaklama alanları ve dini alanlar gibi birkaç farklı bölümden oluşan bir yapıya

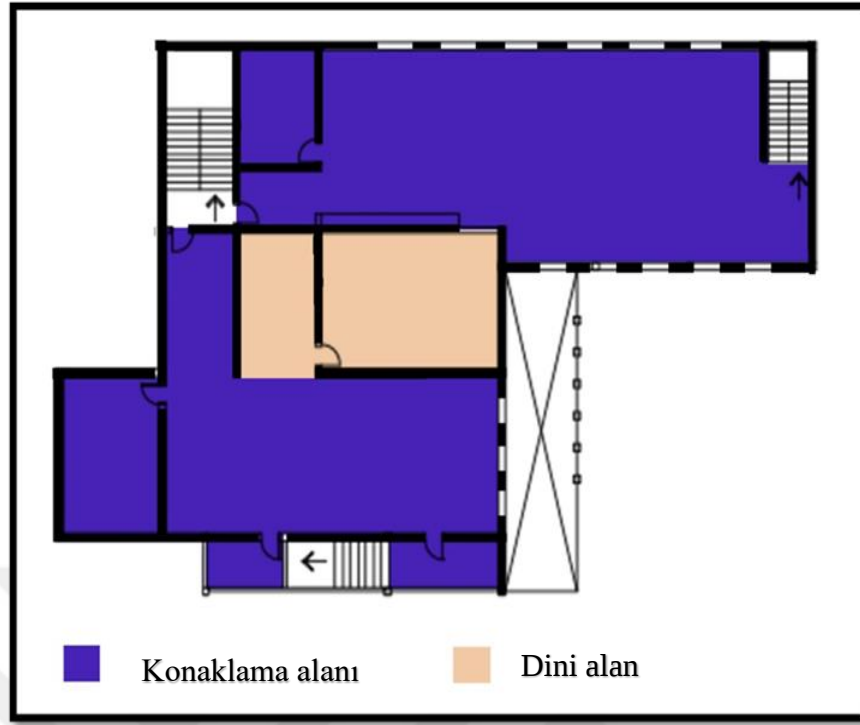
sahiptir. Ayrıca bu binanın çevresinde park alanı ve küçük bir açık alan/küçük bir park gibi başka alanlar da bulunmaktadır.

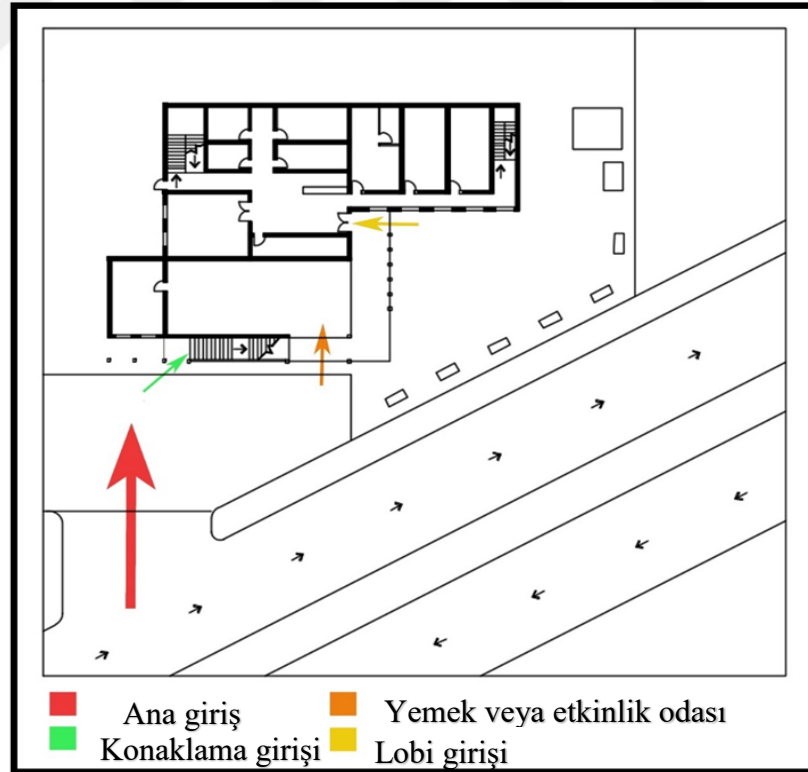
Şekil 3.5. Plan şeması: Aktivite alanı ve yemek alanı, yönetim alanları, çok amaçlı alandan oluşan zemin kat planı

Şekil 3.6. Plan şeması: Konaklama alanı ve dini alandan oluşan birinci kat planı

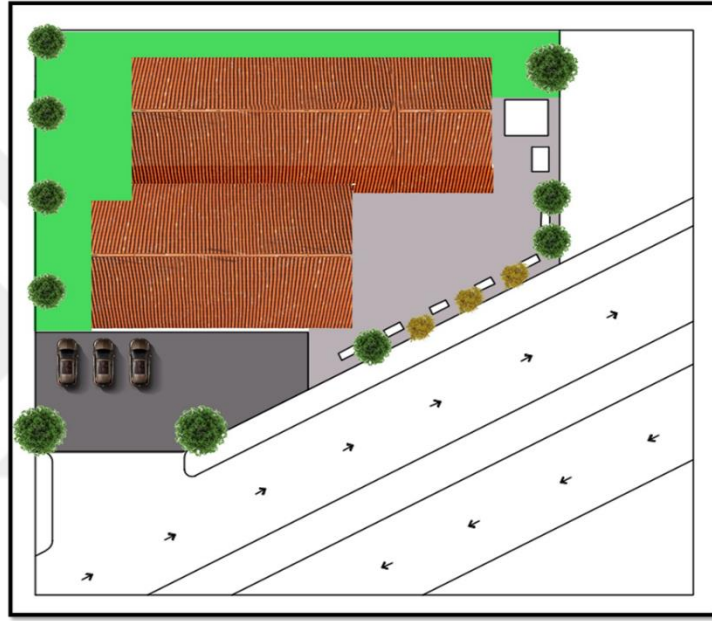

Şekil 3.7. Plan şeması: Konaklama alanı ve dini alandan oluşan ikinci kat planı.

Şekil 3.8. Plan şeması: Dış mekandan iç mekana erişim

Evsizler barınağının açık alanlarına genel girişten erişilebilir. Bu bölüme dışarıdan erişim, ana yoldan otoparka veya olarak ya da özel veya servis aracıyla erişim olarak tanımlanabilecek bir erişim rotası kullanılarak sağlanabilir. Ana erişimden (Şekil 3.8) konaklama odasına, yemek veya etkinlik odasına ve lobi odasına giden üç erişim vardır. Ancak barınaktaki dağıtım alanı ve çevresindeki düzenleme, evsizlerin güvenliğini yeterince garanti edebilecek bir güvenliğe sahip değildir. Bunun nedeni, açık ev gibi, evsizlerle ilgili bir konu olduğunda, herkesin içeri girmesine izin veren bir konsept uyguluyor olmalarıdır.

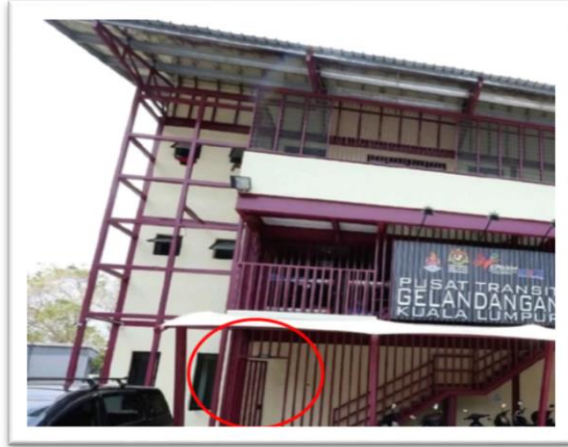

Şekil 3.9. Plan şeması: Kuala Lumpur Evsiz Transit Merkezi, PTGKL, genel yerleşim düzeni

Sahada yapılan gözlemler sonucunda, binanın bulunduğu alanın çevresinde geniş bir açık alan ve yeterli park yeri bulunmadığı söylenebilir. Bu durum, bu mekanda program uygulamak için gelen ziyaretçilerin veya kurumların araçlarını PTGKL alanının dışına park etmek zorunda kalmalarına neden olmaktadır. Ancak Kuala Lumpur'daki diğer evsiz barınaklarının da aynı duruma sahip olduğu söylenebilir. Bu durum programın yerinde uygulanması açısından zorluk yaşanmasına neden olmaktadır. Saha çalışması süresince alanda çok fazla yeşil alan ya da bitki bulunmadığı görülmüştür. Bunun nedeni alanın büyüklük olarak yetersiz ve sınırlı olmasıyla açıklanabilir. Bu bağlamda çalışmada Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi'nin çevresi, iç ve dış kullanım alanları kapsamında

değerlendirilmiştir. Ancak saha çalışması tamamlandıktan sonraki süreçte alanda özellikle evsizlerin psiko-sosyal ihtiyaçlarına yönelik yeni düzenlemeler yapılabileceği görülmüştür. Tezde bu hususu açıklayan bilgilere tezin sonundaki sonuç ve öneriler bölümünde yer verilmiştir.

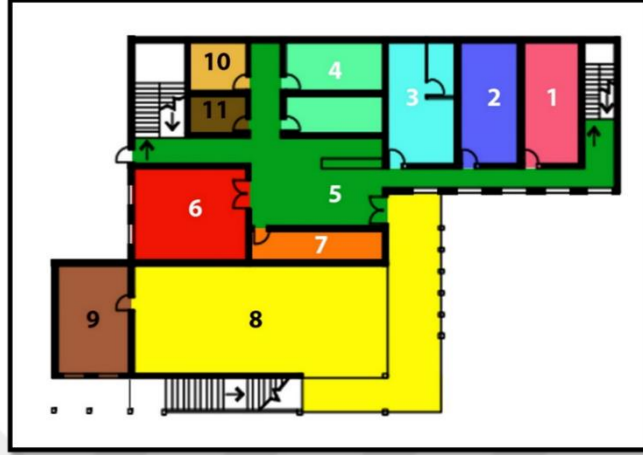
Araştırma sürecinde görüldüğü üzere, evsiz insanlar genellikle geceleri bu merkezde kalmakta uyumak, dinlenmek, yemek yemek ve duş almak gibi olanaklardan yararlanmaktadır. Ancak, merkezde yapılan bazı programlar varsa, ya gündüz yada gece katılmaları gerekmektedir. Günlük program kısaca, sabah veya gün içinde çalışmak ve kendi işlerini yapmak için dışarı çıkmaları ve yemek yemek, dinlenmek, yıkanmak, dua etmek ve dini programlar (mekanda uygulanan programlar hariç) için geri dönmeleri olarak açıklanabilmektedir. Ortamda yemek sabah, öğleden sonra ve gece olmak üzere her zaman mevcuttur. Hazırlanan yemekler genellikle PTGKL'den birkaç çalışan tarafından veya hazırlanan programa göre kendileri tarafından pişirilir. Ancak, Kechara Soup Kitchen gibi belirli bir günde belirli bir saatte yemek hazırlayarak onlara yardımcı olan harici taraflar / kurumlar da vardır. Şimdiye kadar yemek yetersizliğinden kaynaklanan herhangi bir sorun yaşanmadığı belirtilmektedir. Mutfak ve yemek alanı binanın ana erişim bölümünde olduğu için yemek almak veya yemek pişirmek kolaylıkla sağlanabilmektedir.

Şekil 3.10. Yatma bölümüne odasına açılan ana kapılardan biri

Evsiz merkezindeki her odaya genel olarak evsizler tarafından serbestçe erişilebilmektedir. Bu bağlamda, bu binadaki her ana kapıdan tüm bölümlere doğrudan erişim sağlanabilmektedir; özellikle de yatak odasına erişim kolaydır. Park alanına yakın olan ana kapılardan birinin (Şekil 3.10), özellikle evsiz erkekler için yatak odalarına

doğrudan erişilebilen kapı olduğu söylenebilir. Binanın sağ tarafındaki kapı ise doğrudan lobiye açılmaktadır ve bu kapı evsiz kadınlar için daha uygundur çünkü bu kapı yatak odalarına daha yakın ve daha özeldir.

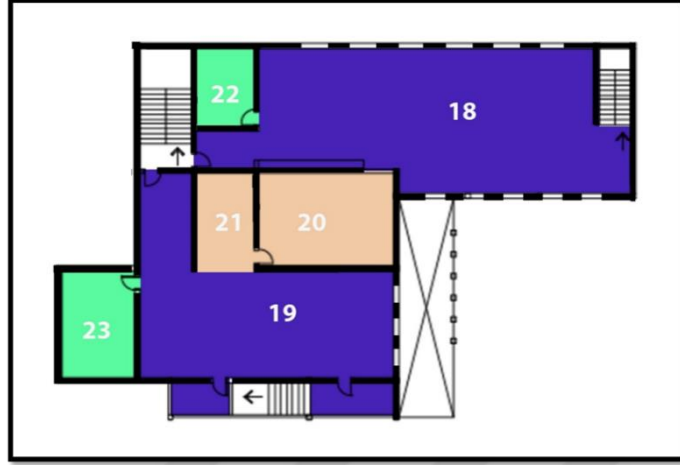
Şekil 3.11. Plan şeması: Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi, PTGKL'nin zemin kat planındaki mekanlar

(1) Engelli odası, (2) tedavi odası, (3) ofis, (4) tuvaletler, (5) lobi / resepsiyon alanı / sorgu bankosu, (6) çok amaçlı oda/ danışma odası, (7) giyinme odası, (8) kantin / yemek odası / etkinlik odası, (9) mutfak, (10) mağazalar, ve (11) elektrik odası.

Şekil 3.12. Plan şeması: Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi, PTGKL'nin birinci kat planındaki mekanlar

(12) Açık uyku alanı, (13) açık uyku alanı, (14) mescit, (15) abdest alma yeri, (16) tuvaletler, ve (17) tuvaletler

Şekil 3.13. Plan şeması: Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi'nin ikinci kat planındaki mekanlar, PTGKL ikinci kat planı mekanlardan oluşmaktadır: (18) Kapalı uyku alanları, (19) kapalı uyku alanları, (20) mescit, (21) abdest alma yeri, (22) tuvaletler ve (23) tuvaletler.

PTGKL'nin ana işlevi olan bir transit merkezi olmasının yanı sıra, birçok okul ve kolej ile sosyal kurum, özellikle evsizler ve dilencilerle ilgili sosyal sorunlar hakkında merkezde araştırma yapmak için ziyaretler yapmaktadır.

3.3. Alan Çalışması: Kapsam ve Yöntem

Alan çalışmasında, tezde evsizler için tasarlanacak barınma mekanlarında psiko-sosyal gereksinimlere yönelik olarak sağlanması gerektiği belirlenen mekansal kriterler açısından, Kuala Lumpur kentindeki Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi'nin niteliği incelenmektedir. Alan çalışması sürecinde, Kuala Lumpur'daki evsiz mekanları hakkında bilgi edinmek için çalışma süreçlerini engelleyen bazı önemli kısıtlamalarla karşılaşmıştır. Bu kısıtlamaların başında, evsizler programını uygulayan yetkililerin bu çalışmada ihtiyaç duyulan önemli bilgileri yeterince sağlamaması gelmektedir. Çalışmanın sınırlılığı, çalışmanın covid 19 pandemisi sürecinde yürütülmüş olmasıdır. Bu durum merkezdeki bazı alanlara erişimin çok zor olmasına neden olmuştur. Ayrıca kadınların uyku alanının, sağlık tedavi odaları, engelli odaları ve soyunma odalarının incelenmesine izin verilmemiştir. Elde edilemeyen bilgiler arasında barınağın resmi kat

planı, Kuala Lumpur'daki en son evsiz istatistikleri ve ayrıca evsiz barınağının evsizlere karşı etkinlik düzeyi bulunmaktadır.

Tezin alan çalışmasında, Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi'nde (PTGKL) bulunan mekanların incelenmesine yönelik kriterler, psiko-sosyal gereksinimler kapsamında tezde ifade edilen "aidiyet, mahremiyet, destekleyici ortam atmosferi, rehabilitasyon ve sosyalleşme" olmak üzere 5 temel kavram çerçevesinde tanımlanmıştır. Tezin 2. Bölümü'nde, literatür araştırmasına dayalı olarak evsiz barınaklarının tasarımında psiko-sosyal gereksinimlerin sağlanmasında rol oynayan mekân ve tasarım ilişkisi üzerine yapılan araştırmalar, dünyadan örnekler incelenmiş ve bu yönde barınakların evsizlere sağladığı katkılar belirtilmiştir. Tezin ikinci bölümünün sonunda ifade edilen bulgular çerçevesinde, evsizlere yönelik barınma mekânlarında sağlanan işlevlerin ve mekânsal düzenlemelerin psiko-sosyal gereksinimleri destekleyebileceği ifade edilmiştir.

Alan çalışmasında Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi incelenmekle birlikte, tezde tanımlanan değerlendirme kriterlerine dayalı analiz sisteminin her evsiz barınma mekânına uygulanabilir olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle, kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri ve evsizler için iyileştirici ortamın kalitesini etkileyen mekânsal kriterler için bir değerlendirme tablosu oluşturularak her bir mekânın niteliğini incelemeye olanak tanıyan analiz tabloları düzenlenmiştir. Çalışma alanı olarak belirlenen evsiz barınağının mekân ve alanlarının psiko-sosyal gereksinimler açısından mevcut durumu bu çerçevede değerlendirilmiştir. Alan çalışmasında analizler, gözleme dayalı olarak yerinde tespit yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Yerinde tespit çalışmaları, covid 19 pandemi döneminde gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı her odayı ve işlevini incelemek için PTGKL'de sabah ve öğleden sonra olmak üzere toplam 5 gün geçirmiştir. Gözlemsel incelemeyle yerinde tespit yapılırken, evsizler barınağının yöneticisiyle, merkezin genel işleyişi ve kapasitesi hakkında ek bilgi alınması yönünde görüşülmüştür. Görüşmede sadece evsizler barınağı ile ilgili ek bilgilerin alınmasına odaklanılmıştır. Covid 19 pandemisi döneminde çok sıkı düzenlemeler nedeniyle evsiz barınağı sakinleriyle görüşmeler gerçekleştirilememiştir. Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi PTGKL'nin yöneticisi Bahrin Tugiman tarafından bu transit merkezinin genel olarak evsizlere barınma sağlamak ve iş bulmalarına yardımcı olmak amacıyla inşa edildiği ifade edilmiştir. Tesiste her biri 50 yataklı 4 yatakhane ve toplam 200 yatak ve her yurt odasında banyo ve tuvalet bulunmakta, ayrıca ibadet ve abdest alma yerleri, bilgisayar odaları, engelliler için odalar,

çok amaçlı odalar ve yemekhane gibi mekanlar yer almaktadır. Merkezin yöneticisi tarafından PTGKL'nin bir seferde en fazla 180 kişiyi barındırabileceği ifade edilmiştir. Ancak Covid 19 gerçekleştiğinde, sosyal yardım programları ve sağlık programları gibi yürütülmek istenen birçok programın kesintiye uğradığı belirtilmiştir. Burada yaşayanlar genellikle STK'lardan ve neredeyse her gün gıda yardımı almaktadır. Merkezin açık bir bina konseptiyle kurgulandığı, tasarımcının evsizlerin istediği gibi bir açık hava atmosferini yaratmak istediği ifade edilmiştir. Merkeze yönelik genel bilgilerin alındığı yönetici ile yapılan görüşme dışında, ek olarak, araştırmacı çevrimiçi gazeteler, dergiler, televizyon web siteleri, dergiler, web sayfaları ve bloglar gibi elektronik kaynakları da incelemiştir. Mekâna yönelik değerlendirme, belirlenen yöntem kullanılarak elde edilen bulguların yorumlanmasıyla oluşturulmuştur. Evsizlere yönelik barınma merkezlerinde oluşturulan evsizlerin psiko-sosyal gereksinimlerini destekleyen iyileştirici ortamın kalitesini etkileyen mekânsal kriterler; çalışmanın teorik temelini oluşturan literatür taraması sonucunda belirlenmiştir.

Mekânın kullanım sürecine ilişkin değerlendirmeler, mimari tasarıma katkı sağlayacak geri bildirimlerin elde edildiği önemli bir öğrenme kaynağıdır. Kullanıcı ve mekân arasındaki ilişkinin sistematik bir yapıda incelenmesi ile evsizlerin psiko-sosyal gereksinimleri destekleyen iyileştirici çevrenin kalitesini etkileyen mekânsal kriterler, elde edilen veriler tasarım için kullanılabilir bilgi haline gelebilir. Bu doğrultuda tez çalışmasında, evsizlere yönelik barınakların tasarımında, kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri göz önünde bulundurularak destekleyici bir ortam yaratılması için tasarım kriterlerinin tanımlanması amaçlanmıştır. Alan çalışmasında, evsiz barınak mekânlarının iyileştirici ortam sağlanabilmesine yönelik mekânsal kriterler psiko-sosyal gereksinimler dahilinde tanımlanmıştır (Çizelge.3.1. ve 3.2.).

Çizelge 3.1. Evsizler için barınma ortamlarında iç mekan niteliğinin psiko-sosyal gereksinimler kapsamında değerlendirilmesi

Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri	İyileştiren ortam niteliğini etkileyen mekansal kriterler	Değerlendirme		
		Evet	Hayır	Kısmen
Aidiyet	İç mekân kullanımında bağımsız hareketi ve yön bulmayı destekleyen mekânsal unsurlar bulunuyor mu?			
	Bireysel kullanıma gerek duyulan mekânlarda kişiselleştirmeye/kullanım alanını özelleştirmeye olanak tanıyan seçenekler sağlanıyor mu?			
	Kullanım alanlarında kişisel tercihlere göre değiştirme olanağı sunan esneklik seçenekleri sağlanıyor mu?			
Mahremiyet	Ortak kullanım alanlarında bireysel kullanım olanağı sağlayan özel bölümler sağlanıyor mu?			
	Yatma bölümlerinde çoklu kullanımda kişisel ayrıma olanak veren mekânsal düzenlemeler sağlanıyor mu?			
	Islak hacimlerde özel kullanıma olanak veren mekânsal düzenlemeler sağlanıyor mu?			
Destekleyici ortam atmosferi	Ortamda kurumsal bir yer algısının dışında çekici bir etki sağlanıyor mu?			
	Renklerin etkileri düşünülerek iç olumlu bir etki yaratılması sağlanıyor mu?			
	İç mekâna doğal ışığın yeterli düzeyde alınmasıyla memnun edici bir etki sağlanıyor mu?			
	Yapay aydınlatma sayesinde gün ışığına yakın sıcak ışık sayesinde rahatlatıcı, olumlu etkiler sağlanıyor mu?			
	Yapay aydınlatma sayesinde kullanıcılara farklı düzeyde aydınlık seçenekleri verecek çeşitlilikte çözümlerle rahatlatıcı, olumlu etkiler sağlanıyor mu?			
	Mekânda gürültüden uzak bir ortam atmosferi sayesinde olumlu bir etki sağlanıyor mu?			
Rehabilitasyon	Dış mekâna erişim olanağının desteklendiği mekânsal çözümler sağlanıyor mu?			
	İç mekândan dış ortama bakış olanağıyla memnun edici bir görsel etki sağlanıyor mu?			
	Mekânda müzik ya da doğal çevreye ilişkin sesler algılanarak iyi hissetmeyi destekleyen bir ortam sağlanıyor mu?			
	Etkinlik alanlarında ilham veren, motivasyon sağlayan bir çalışma ortamı algısı sağlanıyor mu?			
	Kişilerin evcil hayvanlarıyla özel olarak ilgilenebilecekleri alanlar sağlanıyor mu?			
Sosyalleşme	Ortak kullanım alanlarında sosyalleşmeye olanak tanıyan, esnek ve farklı kullanım olanaklarına sahip mobilyalar sağlanıyor mu?			
	Sosyalleşmenin desteklenmesi için ortak kullanım alanlarında (sınıf, atölye vb.) işlevsel çeşitlilik sağlanıyor mu?			
	Yakın çevre toplumuyla ilişki kurulabilen ortak kullanım alanları sağlanıyor mu?			

Çizelge 3.2. Evsizler için barınma ortamlarında dış mekan niteliğinin psiko-sosyal gereksinimler kapsamında değerlendirilmesi

Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri	İyileştiren ortam niteliğini etkileyen mekansal kriterler	Değerlendirme		
		Evet	Hayır	Kısmen
Aidiyet	Dış mekân kullanımında bağımsız hareketi ve yön bulmayı destekleyen mekânsal unsurlar bulunuyor mu?			
	Bireysel kullanıma yönelik alanlarda kişisel tercihlere göre değiştirme olanağı sunan esneklik seçenekleri sağlıyor mu?			
	Dış mekânda aidiyet hissedilebilen özel alanlar sağlıyor mu?			
Mahremiyet	Ortak kullanım alanlarının dışında bireysel kullanım olanağı sağlayan özel bölümler sağlıyor mu?			
Destekleyici ortam atmosferi	Dış mekânda peyzajdan yararlanılması yoluyla davet edici, olumlu bir ortam algısı sağlıyor mu?			
	Ortamda kurumsal bir yer algısının dışında çekici bir etki sağlıyor mu?			
	Renkler sayesinde dış mekânda olumlu etki oluşması destekleniyor mu?			
	Dış mekânda gölgeli, gün ışığı alan kısımlar gibi farklı tür kullanım olanakları düzenlenerek memnun edici bir etki sağlıyor mu?			
	Dış mekânda gürültüden uzak bir ortam atmosferi sayesinde olumlu bir etki sağlıyor mu?			
Rehabilitasyon	Dış mekânda rehabilitasyon desteği sağlamaya yönelik (bitki yetiştirme, meditasyon vb.) özel işlevsel alanlar sağlıyor mu?			
	Peyzaj sayesinde suyun kullanımı, yeşil alanlar oluşturma ve ağaçlardan yararlanarak rahatlatıcı bir ortam etkisi sağlıyor mu?			
	Kişilerin evcil hayvanlarıyla özel olarak ilgilenebilecekleri alanlar sağlıyor mu?			
	Dış mekânda müzik ya da doğal çevreye ilişkin sesler algılanarak iyi hissetmeyi destekleyen bir ortam sağlıyor mu?			
Sosyalleşme	Dış mekânda sosyalleşmeye olanak tanıyan, esnek ve farklı kullanım olanaklarına sahip mobilyalar sağlıyor mu?			
	Sosyalleşmenin desteklenmesi için dış mekânda (açık sınıf, açık atölye vb.) işlevsel çeşitlilik sağlıyor mu?			
	Dış mekânda yakın çevre toplumunu da davet edebilecek kurumsal olmayan bir ortak kullanım alanı algısı sağlıyor mu?			
	Dış mekânda çevreden izole olma duygusu oluşturmeyen bir sınır tasarımı sağlıyor mu?			

Yukarıdaki iki çizelgede (Çizelge 3.1 ve Çizelge 3.2) gösterilen kriterler kapsamında, Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi'ndeki mekansal olanakların kullanıcıların psiko-sosyal ihtiyaçlarını karşılama düzeyi analiz edilecek ve evsizler barınağındaki iyileştirici ortamının kalitesi değerlendirilecektir.

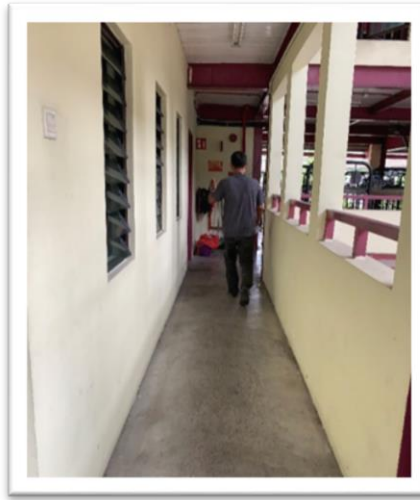
4. BULGULAR ve TARTIŞMA

Tezin alan çalışması kapsamında çalışma alanı olarak belirlenen Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi'nde iyileştirici ortam kalitesini etkileyen mekânsal kriterler bağlamında psiko-sosyal gereksinimler olarak tanımlanan "aidiyet, mahremiyet, destekleyici ortam atmosferi, rehabilitasyon ve sosyalleşme" açısından sorgulanmıştır. Bu bölümde çalışmada elde edilen bulgular sunulmaktadır.

4.1. Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi'nde İç Mekan Niteliğinin Psiko-sosyal Gereksinimler Kapsamında Değerlendirilmesi

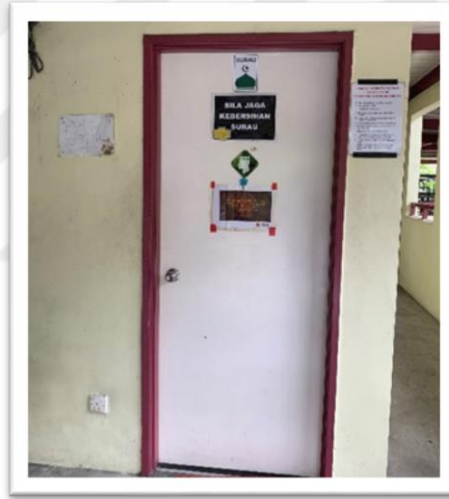
4.1.1. Aidiyet kapsamında mekansal analizler

Yön bulma, evsizlere yönelik tesislerin tasarımında önemli bir unsurdur. Bazı çalışmalar sıcak renklerin yön bulmada etkili olduğunu ortaya koymuştur. Sonuçlar, insanların renk hatırlamasına dayalı olarak yol bulmak için sıcak renklerle ilişkili yerleri hatırlama olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Evsiz bireyler ve aileler mekanlarla psikolojik ve duygusal bir bağdan yoksundur. Bu durumda, sıcak renkler aidiyet duygusu yaratma açısından yön bulmada etkilidir. Evsizler barınağı iç mekânları, mekânsal düzenlemelerle bağımsız hareket ve yön bulmayı destekleme açısından incelendiğinde, hareket ve yön bulmayı kısmen destekleyen mekânlar olduğu görülmektedir (Değerlendirme A.1). Şekil 4.1'de gösterilen örnekte olduğu gibi, bina iç mekanında kullanılan renk sıcak ve olumlu bir etkiye sahip olan açık sarı bir renktir.

Şekil 4.1. Binanın iç mekanında sıcak, sarı renk kullanımı

Renk, güvenlik ve can güvenliğini sağlayan mekan planlarının ve tesis yönetim programlarının ayrılmaz bir parçasıdır. Mimari ortamlarda, renkli malzemeler ve yüzeyler bilgilendirici tasarım unsurları olarak kullanılabilir. Tesislerde yön bulma ve navigasyona yardımcı olmak için renkli kapılar kullanılabilir (Değerlendirme A.1). Bu barınakta kullanılan ana oda için kapı renklerinin çoğu beyaz seçilmiştir (Şekil 4.2). Böylece evsizler, beyaz kapılı odanın herkesin serbestçe girebileceği (kapıya asılan her işarete dayanarak) ve herhangi bir acil durum olduğunda kolayca görülebilecek bir oda olduğunu bileceklerdir. Psikoloji açısından bakıldığında, ana odanın her kapısında beyaz renk kullanılarak temizliğe ve umuda vurgu yapılmaktadır. Ayrıca, evsizlerin girmeden önce her odayı ayırt edebilmeleri için her kapının metinsel işaretlerle tanımlandığı da söylenebilir. Yatak odaları, ibadet alanları, banyolar ve tuvaletler gibi ana odalardaki kapılar uygun metinsel açıklamalarla işaretlenmiştir.

Şekil 4.2. Evsiz barınağındaki beyaz kapılar

Ana geçiş alanına, her odanın durumunu ve hangi alana gidileceğini gösteren metinsel işaretler de yerleştirilmiştir (Değerlendirme A.1). Sigara içmek ve yemek yemek gibi belirli odalarda yapılamayacak faaliyetleri (Şekil 4.3) yasaklayan tabelalar da bulunmaktadır. Ayrıca, covid-19 salgınının o mekanda yayılmasını önlemek için evsizlerin daha dikkatli olmaları ve uygun prosedürü izlemeleri konusunda uyarıcı olan tabelalar bulunmaktadır. Evsizlerin oradaki her yatağın sahibini bilmesi ve aidiyet duygusu yaratması açısından başkalarının yataklarında yatmamaları için her yatak işaretlenmiştir.

Şekil 4.3. Belirli odalarda yapılamayacak bazı faaliyetleri yasaklayan metinsel işaretler

Söz konusu evsiz barınağında, evsizlerin bireysel kullanım için sağlanan kullanım alanını kişiselleştirmelerine/özelleştirmelerine izin verilmemektedir (Değerlendirme A.2). Sağlanan her odadaki alanların sınırlı olduğu ve kullanılan alanın barınaktaki mevcut koşullara göre (yönetici tarafından) değiştirileceği söylenebilir. Örneğin, bu barınaklarda her ay yeni ve eski evsizler girip çıktığı için mevcut yatakların sahipleri de sıklıkla değişmektedir. Ancak, boş bir yatak varsa yatağı değiştirme esnekliğine sahipler. Ayrıca odalarına yerleştirmek üzere dışarıdan ayakkabılık veya küçük dolap gibi mobilyalar getirmelerine de izin verilmemektedir. Kullanım alanlarının kişisel tercihlere göre değiştirilmesine olanak tanıyan esneklik seçenekleri bulunmamaktadır (Değerlendirme A.3). Bu şekilde, yöneticiden izin almadıkları sürece mevcut her alan kendi başına düzenlenemeyeceği için sağlanan her alanda resim yapmalarına veya tasarımı değiştirmelerine izin verilmemektedir. Gözlemlere dayanarak, evsizlerin yatak ve uyku alanının (Şekil 4.4) her bir bölümü düzenleme, boyut, mesafe ve fiziksel şekil açısından aynıdır.

Şekil 4.4. Evsizlerin yatağı ve uyku yatağı alanı düzenleme, boyut, mesafe ve fiziksel şekil açısından aynıdır

Aidiyet kavramıyla ilişki olarak iç mekanda gerçekleştirilen mekansal analizler kapsamında ulaşılan değerlendirme Çizelge 4.1’de de belirtilmektedir.

Çizelge 4.1. Aidiyet kapsamında mekansal kriterlerin değerlendirilmesi

Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri	İyileştiren ortam niteliğini etkileyen mekansal kriterler	Değerlendirme		
		Evet	Hayır	Kısmen
Aidiyet	A.1.İç mekân kullanımında bağımsız hareketi ve yön bulmayı destekleyen mekânsal unsurlar bulunuyor mu?			/
	A.2. Bireysel kullanıma gerek duyulan mekânlarda kişiselleştirmeye/kullanım alanını özelleştirmeye olanak tanıyan seçenekler sağlanıyor mu?		/	
	A.3. Kullanım alanlarında kişisel tercihlere göre değiştirme olanağı sunan esneklik seçenekleri sağlanıyor mu?		/	

4.1.2. Mahremiyet kapsamında mekansal analizler

Evsiz barınağının iç mekanları incelendiğinde, ortak alanlarda sadece bireysel kullanıma izin veren bazı özel bölümler bulunduğu görülmektedir (Değerlendirme B.1). Kıyafetlerini değiştirmek isteyen evsizler için halka açık kapalı bir soyunma odası sağlandığı görülmektedir (Şekil 4.5). Kıyafetlerini değiştirmek veya doğrudan yeni kıyafetler denemek istiyorlarsa evsizler için sağlanan mahremiyet daha iyidir. Çünkü bu bölümün yakınında kullanılmış giysilerin bağışlanabileceği bir alan bulunmaktadır (Şekil 4.6) ve evsizler giysilerini ücret ödmeden buradan alabilmektedir. Erkek kıyafetleri ve kadın kıyafetleri, lobinin girişine ve kayıt bankosu alanına yakın bir yerde aynı yere yerleştirilmiştir. Bunun nedeni bağışlanan kıyafetleri görmelerinin kolaylaştırılmasının istenmesidir.

Şekil 4.5. Kıyafetlerini değiştirmek isteyen evsizler için halka açık soyunma odası

Şekil 4.6. Kullanılmış giysilerin bağışlanması için bir alan

Ayrıca, yatak odasının yakınında, değerli eşyalarını ve ihtiyaçlarını koyabilmeleri veya saklayabilmeleri için kilitli bir dolap da sağlanmıştır (Şekil 4.7) (Değerlendirme B.1). Bu sayede saklayacak değerli eşyaları varsa endişelenmelerine gerek olmamaktadır. Her dolabın numarası, karıştırılmaması ve herhangi bir soruna yol açmaması için yatak numarasıyla eşleştirilmiştir. Dolapların demirden yapılmış olması ve her dolabın üzerinde bir anahtar bulunması hırsızlık vakalarını azaltmaya ve özellikle uyurken kendilerini daha güvende hissetmelerine olanak tanıyabilmektedir. Araştırmada, dolabın oldukça küçük olduğu ve büyük eşyaları alamadığını görülmüştür. Yönetim, dolabın kirlenmesini istemediği için bu bölüme ayakkabı koyulmasına izin verilmemekte ve yönetim tarafından ayakkabılar için özel bir yer hazırlanmaktadır.

Şekil 4.7. Yatak odasına yakın konumda sağlanan kilitli dolaplar

Uyku alanında, kişisel izolasyona izin veren mekansal düzenlemeler sağlanmamaktadır (Değerlendirme B.2). Erkek yatakları ve kadın yatakları aynı şekilde düzenlenmiş olup, bölücü elemanlar , panolar, sineklik veya herhangi bir duvar gibi ayırıcı elemanlar aracılığıyla gibi kişisel izolasyon yapmalarına izin verilmemektedir. Yatak her zaman açık olmalıdır, böylece bir şey olursa yönetici veya güvenlik görevlisi onları daha kolay denetleyebilir (Şekil 4.8). Bu barınakta çift katlı yataklar bulunmaktadır, bu nedenle yataklarda kendi kendilerini izole etmeye uygun değildir. Araştırmada, sınırlı alan nedeniyle yataklar arasındaki mesafenin çok yakın olduğu, bu nedenle bir bölme elemanı yerleştirilirse, bu durumun diğer evsizlerin geceleri yeterince ışık alamaması ve vantilatörden serin bir esinti alamaması gibi rahatsızlıklara neden olacağı tespit edilmiştir.

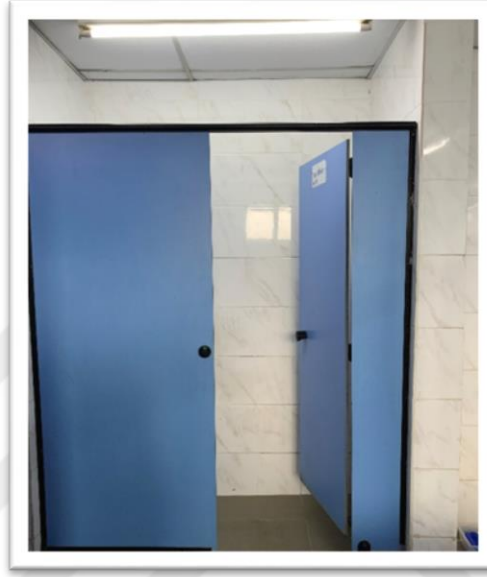
Merkezde kalan evsizlerin bulaşıcı hastalıklar konusunda endişelenmelerine gerek olmadığı görülmüştür. Evsizler merkezi bulaşıcı hastalıkları olan evsizleri, Hepatit B, tüberküloz, cilt hastalıkları, kronik ruhsal bozukluklar ve alkol ve uyuşturucu etkisi altındaki kişileri kabul etmemektedir. Bununla birlikte, bağımlı kişi uyuşturucu bağımlılığını bırakmışsa merkez eski uyuşturucu bağımlılarını kabul edebilmekte ve barındaki diğer insanları rahatsız etmemeleri için her zaman gözetim altında tutmaktadır.

Şekil 4.8. Yatma alanında açık düzen

Merkezdeki ıslak hacimlerde/duş ve tuvalette kısmen özel kullanıma izin veren mekânsal düzenlemelere rastlanmıştır (Değerlendirme B.3). Binanın birinci katındaki tuvalette engelliler için özel bir oda bulunmaktadır (Şekil 4.9). Bu çözümün onlar için kolaylık

sağlayacağı ve refahlarını destekleyeceği söylenebilir. Ancak bu bina hala, evrensel tasarım ilkelerinin gözetilmediği, engelli dostu olmayan bir bina olarak kategorize edilmektedir. Duş aldıktan sonra banyoda tuvalet malzemelerini koyabilecekleri özel bir yer sağlanmamaktadır. Sağlanan tuvaletler ve banyoların yeterli ve temiz olduğu görülmekte, bu nedenle bununla ilgili herhangi bir sorunları olmadığı ifade edilebilmektedir.

Şekil 4.9. Binanın birinci katındaki tuvalette bulunan engelliler için özel bir oda

Mahremiyet kavramıyla ilişki olarak iç mekanda gerçekleştirilen mekansal analizler kapsamında ulaşılan değerlendirme Çizelge 4.2’de de belirtilmektedir.

Çizelge 4.2. Mahremiyet kapsamında mekânsal kriterlerin değerlendirilmesi

Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri	İyileştiren ortam niteliğini etkileyen mekansal kriterler	Değerlendirme		
		Evet	Hayır	Kısmen
Mahremiyet	B.1. Ortak kullanım alanlarında bireysel kullanım olanağı sağlayan özel bölümler sağlanıyor mu?	/		
	B.2. Yatma bölümlerinde çoklu kullanımda kişisel ayrıma olanak veren mekânsal düzenlemeler sağlanıyor mu?		/	
	B.3. Islak hacimlerde özel kullanıma olanak veren mekânsal düzenlemeler sağlanıyor mu?			/

4.1.3. Destekleyici ortam atmosferi kapsamında mekansal analizler

Evsizler barınağının iç mekânları incelendiğinde, özellikle binanın birinci katında ortamın çekici bir etki sağladığı görülmektedir (Değerlendirme C.1). Bina birinci katında, yani uyuma alanında açık planlı, dış mekanla ilişkili bir mimari tasarım konsepti kullanılmaktadır (Şekil 4.10). Bu konseptin olumlu bir etkisinin evsizlerin kendilerini davetli misafirler gibi hissedebilmesi olduğu söylenebilir. Ayrıca bu konsept, evsizlere hala dışarıda ya da kamuya açık bir yerde uyuyormuş gibi bir his de verebilir, ancak bu çözümle kendilerini güvende ve rahat hissedebilmeleri mümkündür. Bunun nedeni, hala kamuya açık yerlerde uyumak isteyen ve çok bağımsız olmadıkları için rahat edememek gibi bazı özel nedenlerle evsiz barınaklarına taşınmak istemeyen evsizlerin olmasıdır. Dolayısıyla bu konseptin, bu barınağa transfer edildikten sonra evsizlerin bir çok hissetmemeleri için iyi bir yol olduğu ifade edilebilir. Aynı zamanda, bu araştırmada, açık plan konseptinin, binanın birinci katının etrafında çapraz havalandırma sağlayan geniş açıklıklar olmasının temiz ve yeterli havalandırma sağlanmasına olanak tanıdığı da görülmüştür. Ayrıca, bu düzende evsizler dışarıdaki ortamı görebilmekte ve kuş cıvıltılarını doğrudan duyabilmektedir.

Şekil 4.10. Evsizler barınağının birinci katındaki, dış mekanla ilişkili uyuma alanı

Evsizlerin zihinlerini sakinleştirebilecek olumlu bir etki algılayabilmeleri için renklere yönelik mekânsal düzenlemeler yapılmıştır (Değerlendirme C.2). Kantin/yemekhane bölümünde, yeşil ve mavi gibi doğal renklerin kullanımını içeren ve onları doğaya yaklaştıran sahildeki sakin atmosferi tasvir eden bazı duvar sanatı resimleri (Şekil 4.11) bulunmaktadır; yeşil ve mavi, ferahlatıcı bir kombinasyon oluşturan soğuk renklerdir. Ayrıca, can sıkıntısı ve streslerinden kurtulabilmeleri için çizim yapma yeteneği ve ilgisi

olan herkese duvara (duvarın izin verilen kısmına) çizim yapma fırsatı verilmektedir. Böylece kantin/yemekhane alanında yemek yerken veya program yaparken olumlu ve huzurlu hissetmeleri olanaklıdır. Buna ek olarak, araştırmalar rengin odaklanma, öğrenme, iyileşme ve mimari bir ortamda davranma yeteneğimizi geliştirebileceğini veya bozabileceğini göstermiştir. Çok amaçlı odada mavi kanepe, açık gri kanepe, sarı sandalye, açık kahverengi masa; kantin/yemek salonunda sarı sandalyeler ve açık gri masa gibi birkaç mobilya parçası olduğunda mobilyaların rengi de önemli bir rol oynamaktadır. Mobilya renklerinin bu şekilde kullanılması, temizlik, tazelik ve hatta hafiflik hissi veren çözümler olarak yorumlanabilmektedir. Dolayısıyla evsizlerin kendilerini rahat hissetmelerinin sağlayabilecek ve mekana neşeli bir duygu kazandırabilecek düzenlemelere yer verildiği söylenebilmektedir.

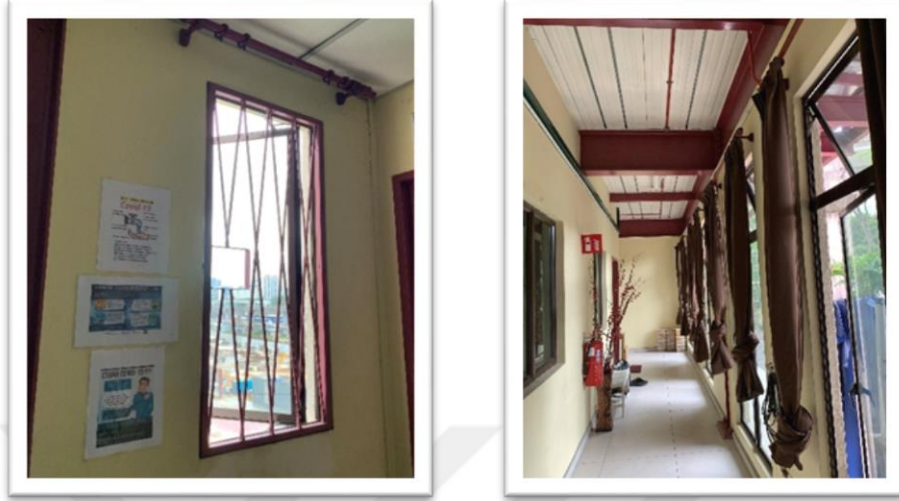

Şekil 4.11. Yemekhane alanındaki duvar resimlerinden bir örnek

Merkezin iç mekanlarındaki rengin neredeyse tamamı açık sarı ve kırmızının birleşiminden oluşmaktadır (Değerlendirme C.2). Bu kombinasyon, zemin kattan başlayarak binanın en üst katına kadar, lobi, yatak odası, ibadet alanı ve merdiven alanı gibi tüm ana odalar dahil olmak üzere binanın her katını kapsamaktadır. Renk çarkında sıcak renkler olarak sınıflandırılan kombinasyonun, mutluluk ve yaşama sevincini temsil ettiği için algıyı olumlu yönde destekleyici bir uyum sağladığı söylenebilir.

İç mekanda yeterli doğal ışığın sağladığı tatmin edici etkiler bulunmaktadır (Değerlendirme C.3). Evsizler barınağı iç mekanı doğal ışık açısından incelendiğinde, alüminyum çerçeveli kanatlı pencerelerin kullanıldığı her odanın yeterli açıklığa sahip olduğu ifade edilebilir (Şekil 4.12). Kanatlı pencereler, maksimum havalandırma sağlar, temizlenmesi kolaydır ve enerji tasarrufludur. Gün boyunca, yapay ışık kullanılmadan

doğal ışık binaya girebilir, böylece kullanıcılar üzerinde olumlu bir etkiye sahip olmanın yanı sıra elektrik tüketiminden de tasarruf edilir.

Şekil 4.12. Kanatlı pencereler, maksimum havalandırma sağlar, temizlenmesi kolaydır ve enerji tasarrufludur.

Merdiven boşluğu ve tuvalet/duş alanında ise tente pencereler (Şekil 4.13) yer almaktadır. (Değerlendirme C.3). Yüksek pencere yerleşimi, doğal ışık ve havalandırmayı desteklerken aynı zamanda duvar alanını en üst düzeye çıkarmak ve mahremiyeti korumak için kullanışlıdır. Vasistas pencereler, özellikle tuvalet/duş alanı için diğer açılabilir pencerelere göre daha üstün mahremiyet seçenekleri sunar. Araştırmada ayrıca, çok daha fazla ışık yansıtacak seramik zeminler kullanıldığında döşeme malzemesinin de ışık dostu yansıtıcılara dönüştürülebileceği görülmüştür.

Şekil 4.13. Tente pencerelerin kullanıldığı merdiven boşluğu ve tuvalet/duş alanı

Binanın birinci katındaki açık plan alan (Şekil 4.14) doğal ışığa en çok maruz kalan alandır ve evsizlerin çoğu doğal ışığın tadını çıkarmanın yanı sıra arkadaşlarıyla vakit geçirmek için genellikle sabah ve akşam saatlerinde bu alanda yoğunlaşmaktadır (Değerlendirme C.3). Doğal ışığın sadece ruh sağlığı üzerinde değil, aynı zamanda fiziksel sağlık ve genel refah üzerinde de güçlü ve genellikle olumlu bir etkisi vardır.

Şekil 4.14. Bina'nın birinci katındaki açık plan alan

Gözlemlere göre yapay aydınlatma, gün ışığına yakın sıcak ışık yoluyla rahatlatıcı ve olumlu etkiler sağlamıştır (Değerlendirme C.4). Bina'nın neredeyse tamamında (Şekil 4.15) uzun floresan lambalar kullanıldığı söylenebilir. Bu lamba doğal beyaz ışık sağlar ve 4000 - 4500 kelvin renk sıcaklığına sahiptir. Yeşil, beyaz ve mavi tonları ile dekore edilmiş ortamlarda "doğal beyaz ışık" tercih edilir. İnsanlarda enerjik ve ferahlatıcı bir ruh hali yarattığı için evsiz barınaklarında tercih edilir. Aynı zamanda 4000 - 4500 Kelvin renk sıcaklığına sahip ışık, özellikle gece yapılan herhangi bir aktivite için detayları görmelerini destekler ve objelerdeki kusurları görmeyi kolaylaştırır. Bunun için doğal beyaz ışık renkleri yatak odaları ve yaşam alanları için de uygundur, özellikle evsiz barınakları (yatakhane tipleri) gibi geniş alanlar için iyi bir görüş ve rahat bir atmosfer sağlar.

Şekil 4.15. Binada kullanılan uzun floresan ışıklar

Ancak yapay aydınlatma, kullanıcılara farklı seviyelerde aydınlatma seçenekleri sunması açısından kullanıcılara sadece kısmen çeşitli çözümler sunmaktadır (Değerlendirme C.5). Bunun nedeni, "sıcak ışıkla" daha rahat ettikleri için doğal beyaz ışıkla daha az rahat eden az sayıda evsiz insanın da bulunmasıdır. 2500 - 3300 kelvin renk sıcaklıkları sıcak ışık olarak kabul edilir; sıcak ışık genellikle parlak soğuk ışıktan daha yumuşaktır. Bu durum, evsizlerin küçük bir kısmının evsiz barınağına gelmeden önce karanlık ve kasvetli bir yerde yaşamayı sevmeleri, dolayısıyla geceleri ışığın çok parlak olması durumunda kendilerini biraz rahatsız hissetmeleri nedeniyle ortaya çıkmaktadır.

Araştırmaya dayanarak, evsizler barınağının ana yola (Pahang Yolu) çok yakın olduğu söylenebilir. Araçların yoğun ve sıkışık olduğu yollar mekanda gürültü rahatsızlığına neden olmaktadır (Değerlendirme C.3). Buna ek olarak, mekâna yakın bir yerde sabah saat 6:00'dan gece 23:50'ye kadar çalışan bir monoray sistemi (tek raylı monoray üzerinde çalışan demiryolu; yolun üzerindedir ve trafikle etkileşime girmez) (Şekil 4.16) de bulunmaktadır. Bunun bir sonucu olarak, evsizler barınağındaki atmosfer olumsuz bir etkiye sahip olmakta ve özellikle geceleri rahatsız edici olabilmektedir. Sınırlı alan nedeniyle çok yakın olan yataklar arasındaki mesafenin de uyumak isteyen evsizleri rahatsız ettiği söylenebilir. Bu rahatsızlık, bazı evsizlerin uyurken konuşmayı sevmesi, horlaması gibi nedenlerle açıklanabilir.

Şekil 4.16. Saat 6:00 ile 23:50 arasında çalışan merkeze yakın monoray sistemi

Bazı mobilya ve aksesuarlarla dolu odalar yankıyı azaltmaya yardımcı olur. Örneğin kanepeler ve dolgun koltuklar ses yansımalarını emer. Kitaplar ve dekoratif eşyalarla dolu kitap rafları gibi öğeler bile yankıyı azaltabilir. Yatak odasındaki mobilya eksikliğinin de o mekanda yaşarken kullanıcıların huzurlarını bozabilecek güçlü bir yankıya neden olduğu yorumu yapılabilmektedir.

Destekleyici ortam atmosferi kavramıyla ilişki olarak iç mekanda gerçekleştirilen mekansal analizler kapsamında ulaşılan değerlendirme Çizelge 4.3’de de belirtilmektedir.

Çizelge 4.3. Destekleyici ortam atmosferi kapsamında mekânsal kriterlerin değerlendirilmesi

Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri	İyileştiren ortam niteliğini etkileyen mekansal kriterler	Değerlendirme		
		Evet	Hayır	Kısmen
Destekleyici ortam atmosferi	C.1. Ortamda kurumsal bir yer algısının dışında çekici bir etki sağlanıyor mu?	/		
	C.2. Renklerin etkileri düşünülerek iç olumlu bir etki yaratılması sağlanıyor mu?	/		
	C.3. İç mekâna doğal ışığın yeterli düzeyde alınmasıyla memnun edici bir etki sağlanıyor mu?	/		
	C.4. Yapay aydınlatma sayesinde gün ışığına yakın sıcak ışık sayesinde rahatlatıcı, olumlu etkiler sağlanıyor mu?	/		
	C.5. Yapay aydınlatma sayesinde kullanıcılara farklı düzeyde aydınlık seçenekleri verecek çeşitlilikte çözümlerle rahatlatıcı, olumlu etkiler sağlanıyor mu?			/
	C.6. Mekânda gürültüden uzak bir ortam atmosferi sayesinde olumlu bir etki sağlanıyor mu?		/	

4.1.4 Rehabilitasyon kapsamında mekansal analizler

Dış mekâna erişimi destekleyen mekânsal çözümler kısmen sağlanmıştır (Değerlendirme D.1). Binada herhangi bir acil durumda kullanılabilir merdivenler ve kapılar sağlandığı söylenebilir. Kapıya ve merdivenlere, herhangi bir zamanda acil bir durum meydana gelmesi halinde evsizlerin yollarını bulmalarına yardımcı olabilecek metinsel acil durum tabelaları da yerleştirilmiştir.

Binada iç mekandan dış mekana bakmak için görsel bir etki yaratan kanatlı pencerelerin kullanımı gibi birçok açıklık vardır (Değerlendirme D.2). Kanatlı pencereler tam olarak açılabilen (Şekil 4.17) ve açıklıkların fazla olması iç dış ilişkisini artırarak aynı zamanda dışarıdan bina cephesinin etkisini olumlu yönde desteklemekte ve ayrıca serin dış havanın barınağa alınmasını sağlayabilmektedir. Kanatlı pencerelerde evsizler ile dış dünya manzarasını birbirinden ayıran tek şey camdır. Görüşü engelleyecek cam bölümleri olmadığından, kanatlı pencereler onlar için en iyi izleme deneyimini sağlar. Yeşil alan ve

dışarıdaki tüm aktiviteler görülebilmektedir. Doğrudan iç ve dış mekan arasındaki ilişki ayrılmaz gibi görünmekte ve bu durumun sağlıkları üzerinde iyi bir etki yaratabildiği söylenebilmektedir. Ayrıca, daha önce belirtildiği gibi, binanın birinci katındaki açık plan da iç mekandan dış mekana bakmak için doğrudan bir görsel etki sağlamaktadır.

Şekil 4.17. Kanatlı pencereler, iç ve dış mekan ilişkisi

Doğa seslerinin ve seslerin öznel ve nesnel olarak ruh halinin ve bilişsel performansın iyileşmesine yol açarak; psikolojik restorasyonun yanı sıra daha geniş anlamda esenliğe yardımcı olabilecek unsurlar olarak giderek daha fazla önemi tanınlanmaktadır. Mekânın sadece bir kısmının müzik ya da doğal çevreye ilişkin sesleri algılayarak iyi oluşu destekleyen bir ortam sağladığı söylenebilir (Değerlendirme D.3). Mekânı inceledikten sonra pencerenin açılmasının doğaya dair akustik bir deneyim yarattığı algılanmıştır. Evsizlerin barındığı alanda duyulan kuş cıvıltıları, rüzgar ve yağmur sularının sesi, Malezya'nın tropikal bir iklime sahip olması nedeniyle görsel yollarla sunulan doğal çevrenin olumlu algısını artırmıştır. Yağış miktarı da yıl boyunca yüksek kalmaktadır. Kuala Lumpur yılda ortalama 2366,2 mm (93,2 inç) veya ayda 197,2 mm (7,8 inç) yağış almaktadır. Sadece dışarıdan gelen kuşlar değil, -evsizler barınağında binanın dışındaki özel kafeslere yerleştirilmiş çeşitli kuş türleri de bulunmaktadır.

Ayrıca, faaliyet alanlarında evsizlerin olumlu psiko-sosyal gelişimine yardımcı olabilecek ilham verici ve motive edici bir ortam algısı olduğu söylenebilir

(Değerlendirme D.4). Bu konu, evsizlerle birlikte yürütülebilecek çeşitli programlar ve faaliyetler aracılığıyla çalışılabilir ve dış taraflardan çok fazla destek almıştır. Çok amaçlı oda/danışmanlık odası/endüstriyel eğitim odası (Şekil 4.18), dini ve motivasyonel konuşmalar için bir cami ve kantin alanı çok geniş ve çeşitli programlar için uygun olduğundan kimlik geliştirme programları için bir yer olarak da kullanılan bir kantin gibi sağlanan çeşitli alanlara dayalı olarak faaliyet alanları için mekansal düzenlemeler yapılmaktadır. Böyle bir alanın varlığı, ilham verici ve motive edici bir ortam elde etmelerine yardımcı olabilir.

Şekil 4.18. Çok amaçlı oda/danışmanlık odası/endüstriyel eğitim odası

Evcil hayvan sahibi olmanın egzersiz yapma, sosyalleşme ve özellikle rehabilitasyon fırsatlarını artırma gibi birçok sağlık yararı vardır. Söz konusu barınakta, insanların evcil hayvanlarına özel olarak bakabilecekleri alanların bulunmadığı görülmüştür (Değerlendirme D.5). Ayrıca, bu evsiz barınağı, yerin güvenliği ve temizliği konusunda endişe duyulması sebebiyle evsizlerin evcil hayvanlarını, özellikle de köpeklerini getirmelerine izin vermemektedir. Rehabilitasyon kavramıyla ilişki olarak iç mekanda gerçekleştirilen mekansal analizler kapsamında ulaşılan değerlendirme Çizelge 4.4’de de belirtilmektedir.

Çizelge 4.4. Rehabilitasyon kavramı kapsamında mekânsal kriterlerin değerlendirilmesi

Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri	İyileştiren ortam niteliğini etkileyen mekânsal kriterler	Değerlendirme		
		Evet	Hayır	Kısmen
Rehabilitasyon	D.1.Dış mekâna erişim olanağının desteklendiği mekânsal çözümler sağlanıyor mu?			/
	D.2. İç mekândan dış ortama bakış olanağıyla memnun edici bir görsel etki sağlanıyor mu?	/		
	D.3. Mekânda müzik ya da doğal çevreye ilişkin sesler algılanarak iyi hissetmeyi destekleyen bir ortam sağlanıyor mu?			/
	D.4. Etkinlik alanlarında ilham veren, motivasyon sağlayan bir çalışma ortamı algısı sağlanıyor mu?	/		
	D.5 Kişilerin evcil hayvanlarıyla özel olarak ilgilenebilecekleri alanlar sağlanıyor mu?		/	

4.1.5. Sosyalleşme kapsamında mekânsal analizler

Merkezdeki mekânların neredeyse tamamının kullanıcının ihtiyacına göre uygun mobilyalarla döşendiği söylenebilir. Ortak alanlarda sosyalleşmeye olanak tanıyan, esnek ve farklı şekillerde kullanılabilen mobilyalara yer verilmiştir (Değerlendirme E.1). En alt kattaki kantin/yemek odasında yemek ve çeşitli sosyal aktiviteler için uygun birkaç uzun masa ve sandalyenin birbiriyle etkileşime girdiği görülebilir. Kantin/yemek salonundaki yemek saatleri (bağışlardan veya mekanda temin edilen yiyecekler) genellikle sabah, öğleden sonra ve akşam olmak üzere günde 3 kezdir (belirli günlerde ek yemek saatleri olmadığı sürece). Mekânı temiz tutmak için yatak odasına yiyecek getirmelerine de izin verilmemektedir. Akşamları evsizlerin genellikle yemek odasında birbirleriyle konuşarak vakit geçirmeyi sevdikleri ve bazılarının orada gazete de okuduğu görülmüştür. Ancak, uyku odasında sadece yataklar olduğu için, yemek odasına gitmedikleri sürece bu odada birbirleriyle iletişim kurmakta daha az rahat davranabildikleri çünkü dinlenen veya uyuyan diğer sakinleri rahatsız etmek istemedikleri söylenebilir. Gözlemlere göre, çok amaçlı oda gibi bir oda sosyal faaliyetler, toplantılar, danışmanlık ve bazı ilgili programlarda kullanılmak üzere eksiksiz masa ve sandalyeler sağlamaktadır (Şekil 4.19). Buna ek olarak, çok amaçlı odada mavi ve gri olmak üzere farklı renklerde kumaşlara sahip iki tip koltuk takımı da bulunmaktadır.

Şekil 4.19. Çok amaçlı odada sosyal faaliyetler, toplantılar, danışmanlık ve bazı ilgili programlarda kullanılmak üzere sağlanan masa ve sandalyeler

Araştırmalarda sosyal etkileşimin, emniyet, aidiyet ve güvenlik duygusunu desteklediği için beyin sağlığı için iyi olduğu tanımlanmaktadır. Merkezdeki mobilyaların düzeni de aralarında sosyal etkileşim yaratmada önemli bir rol oynamaktadır. (Değerlendirme E.1). Örneğin, yemekhanede sandalye ve masaların birbirine bakacak şekilde düzenlenmesi ve masalar arasındaki mesafenin yakın olması, yemek zamanlarında bile her zaman etkileşimde bulunmalarını sağlayabilmektedir. Aynı zamanda bunun birbirlerini daha iyi tanıyabilmeleri ve ruh sağlıklarının daha iyi olmasını sağlayabilmesi için destekleyici olacağı söylenebilir.

Evsiz barınağında yapılan incelemede endüstriyel eğitim için bir oda/atölye olduğu da tespit edilmiştir (Şekil 4.20). Dikiş dikmek, saç kesmek, yemek pişirmek gibi ilgi alanları olanlar için öğrenme olanakları sağlanmaktadır. Onlara rehberlik edilmekte ve hoşlandıkları her alanı geliştirmeleri için yollar gösterilmektedir. Merkezin sakinleri atölyede ilgilendikleri alana ve yönetici tarafından belirlenen eğitim saatlerine göre gruplandırılmaktadır. Dini bilgileri öğrenme arzusu olanlar dini derslere katılabilir veya sağlanan ibadet alanında (Şekil 4.21) Kur'an-ı Kerim okuyabilir/ezberleyebilirler. Ayrıca seccade ve odada eksiksiz bir Kur'an-ı Kerim gibi olanaklar da sağlanmaktadır. Endüstriyel eğitim odaları ve ibadet yerleri gibi odaların varlığının, merkezdeki kişilerin tümünü barındıracak kadar büyük olmasa bile evsizler arasında sosyalleşmeyi

(Değerlendirme E.2) destekleyebileceği söylenebilir. İnternet için bilgisayar olanakları ve sadece bilgisayar kullanmak için ofisten yardım alamadıkları sürece iş yapma olanakları sağlanmamaktadır.

Şekil 4.20. Endüstriyel eğitim için oda/atölye

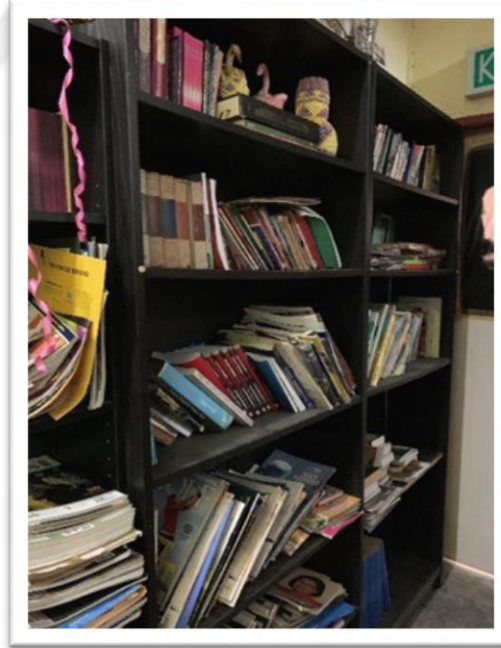
Şekil 4.21. Namaz alanı/ mescit

Buna ek olarak, herhangi bir program yapmak isteyenler için sadece kantin/yemekhane (Şekil 4.22) herhangi bir program ve faaliyet gerçekleştirmek için tercih edilen tek yerdir çünkü bu alan aynı anda daha fazla evsizi barındırabilmektedir (Değerlendirme E.3). Ancak kantin/yemekhane bir seferde sadece 100 kişiyi ağırlayabilmektedir ve burada genellikle kadın ve erkek olmak üzere en fazla 180 evsiz bulunmaktadır. Ayrıca, çeşitli kitaplar, gazeteler, dergiler ve onlar için uygun olan diğer okuma materyallerini sağlayan bir kitaplık odası (Şekil 4.23) bulunmaktadır. Böylece doğru zamanda okumak için bu

mekana kitap götürülebilmektedir. Ödünç alınan kitaplar genellikle yatak odasında, yemekhanede ya da başka uygun bir alanda okunmaktadır. Okumak için özel bir alanları olmadığı söylenebilir, ancak her zaman ve her yerde okumak için kitap ödünç alabilirler.

Şekil 4.22. Kantin/yemekhane

Şekil 4.23. Çeşitli kitaplar, gazeteler, dergiler ve diğer okuma materyallerini sağlayan kitap rafları için oda/alanlar.

Sosyalleşme kavramıyla ilişki olarak iç mekanda gerçekleştirilen mekansal analizler kapsamında ulaşılan değerlendirme Çizelge 4.5’de de belirtilmektedir.

Çizelge 4.5. Sosyalleşme kavramı kapsamında mekânsal kriterlerin değerlendirilmesi

Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri	İyileştiren ortam niteliğini etkileyen mekansal kriterler	Değerlendirme		
		Evet	Hayır	Kısmen
Sosyalleşme	E.1. Ortak kullanım alanlarında sosyalleşmeye olanak tanıyan, esnek ve farklı kullanım olanaklarına sahip mobilyalar sağlanıyor mu?	/		
	E.2. Sosyalleşmenin desteklenmesi için ortak kullanım alanlarında (sınıf, atölye vb.) işlevsel çeşitlilik sağlanıyor mu?			/
	E.3. Yakın çevre toplumuyla ilişki kurulabilen ortak kullanım alanları sağlanıyor mu?			/

4.2. Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi'nde dış mekan niteliğinin psiko-sosyal gereksinimler kapsamında değerlendirilmesi

4.2.1. Aidiyet kapsamında mekansal analizler

Evsizler barınağında yapılan araştırma ve gözlemlere dayanarak, dış mekân kullanımında bağımsız hareket ve yönlendirmeyi destekleyen sadece bazı mekânsal unsurların bulunduğu söylenebilir (Değerlendirme F.1). Ana erişim bölümünde/ana çitte, bir seferde 4-5 arabanın sığabileceği bir otopark alanı bulunmaktadır. Araba park yerinden, yemek yemek veya herhangi bir aktivite yapmak için doğrudan yemek odasına ulaşılabilir. Ayrıca otoparkın yanındaki merdivenlerden doğrudan birinci kattaki ve ikinci kattaki yatak odalarına da erişim sağlanmaktadır. Bu bir aidiyet duygusu yaratabilir çünkü kendi evlerindeymiş gibi özgürce hareket edebildiklerini hissedebilirler. Binanın sağ tarafındaki kantin yolu ile küçük bahçe arasında kalan lobiye/ana odaya giden doğrudan bir yol bulunmaktadır. Binanın dışında, sığınma evinin adını açıklayan ve uzak mesafeden bile okunabilen, böylece evsizlerin ve ziyaretçilerin mekana gelmesini kolaylaştıran büyük bir metin tabelası bulunmaktadır (Şekil 4.24). Binanın önündeki duvarda, özel referans için bina sakinlerinin güncel isim listesini gösteren bir duyuru panosu da hazırlanmıştır (Şekil 4.25). Mekânın bahçesinde kuşlar ve dekoratif bitkilerle dolu kafeslerin yanı sıra birkaç bank da bulunmaktadır. Küçük bahçeyi herkes istediği zaman ziyaret edebilmektedir.

Şekil 4.24. Barınağın adını açıklayan ve uzak mesafeden bile okunabilen yazılı tabela

Şekil 4.25. Bina sakinlerinin güncel isim listesini gösteren duyuru panosu

Bireysel kullanım alanlarında kişisel tercihlere göre değişiklik yapılmasına olanak tanıyan kısmen esneklik seçenekleri bulunmaktadır (Değerlendirme F.2). Bina alanı dışında yıkanan giysileri hareketli bir giysi kurutma rafı kullanarak kurutabildikleri gözlenmiştir. Bu çözümle Malezya'nın sık sık yağmur yağın havası nedeniyle giysilerinin daha hızlı kuruması için hareketli bir giysi kurutma rafı kullanarak doğrudan güneş ışığına maruz kalan bir alana taşınabilmeleri sağlanabilmektedir. Ayrıca, binanın avlusunda/bahçesinde (genellikle izin verilen belirli günlerde) müzik aletleri çalmalarına veya açık bir şekilde karaoke yapmalarına izin verilmektedir. Alan oldukça sınırlı olduğu için müzik aleti çalmaları için özel bir oda sağlanamamaktadır. Burada barınaktaki avlu/bahçe alanının özellikle bireysel kullanım için herhangi bir faaliyetin yapılabileceği bir yer olarak kullanılabileceği söylenebilir (Şekil 4.26). Sadece izin verilen amaçlar için bölümdeki bankların düzenini değiştirmek için esneklik seçeneklerine sahip oldukları ifade edilebilir, ancak faaliyetleri tamamlandıktan sonra orijinal düzenlemeye geri dönülmesi gerekmektedir.

Şekil 4.26. Barınaktaki avlu/bahçe, özellikle bireysel kullanım için uygun kullanım alanı

Ayrıca, dış mekânda aidiyet duygusunun hissedilebileceği özel alanlar veya unsurlar bulunmaktadır (Değerlendirme F.3). Binanın dış cephesinde açık sarı ve kırmızı gibi sıcak renklerin kullanılmasının (Şekil 4.27) davetkar ve rahatlatıcı bir his yaratarak, ısı ve sıcaklık yanılsaması sağlamada etkili olduğu söylenebilir. Bu renkler geniş alanlarda rahat ve güvenli hissettirmek için etkili ve uyarıcı olabilir. Ayrıca genellikle güçlü duygular uyandırdığı düşünülebilecek sıcak renk tonlarının ve o bölgedeki evsiz insanlar için aktiviteyi teşvik edebileceği ifade edilebilir. Açık bahçe avlusu ve bu alanın bazı dekoratif bitkilerle donatılmış olması da evsizlerin kendilerini davet edilmiş hissetmelerini ve kendi ev alanlarıymış gibi özgür hissetmelerini sağlayabilecek unsurlar olarak yorumlanabilir.

Şekil 4.27. Binanın dış cephesinde açık sarı ve kırmızı gibi sıcak renklerin kullanılması

Aidiyet kavramıyla ilişki olarak dış mekanda gerçekleştirilen mekansal analizler kapsamında ulaşılan değerlendirme Çizelge 4.6'da da belirtilmektedir.

Çizelge 4.6. Aidiyet kavramı kapsamında mekansal kriterlerin değerlendirilmesi

Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri	İyileştiren ortam niteliğini etkileyen mekânsal kriterler	Değerlendirme		
		Evet	Hayır	Kısmen
Aidiyet	F.1. Dış mekân kullanımında bağımsız hareketi ve yön bulmayı destekleyen mekânsal unsurlar bulunuyor mu?			/
	F.2. Bireysel kullanıma yönelik alanlarda kişisel tercihlere göre değiştirme olanağı sunan esneklik seçenekleri sağlıyor mu?			/
	F.3. Dış mekanda aidiyet hissedilebilen özel alanlar sağlıyor mu?	/		

4.2.2. Mahremiyet kapsamında mekansal analizler

Dış mekanda bulunan ortak alanlar dışında bireysel kullanım için herhangi bir özel bölüm alanı sağlanmamaktadır (Değerlendirme G.1). Dış mekanda yapılan gözlemde, binanın dışındaki alanın neredeyse tamamının kamusal alan olduğu ve bireysel kullanım için özel alanlar bulunmadığı tespit edilmiştir. Binanın dışı mahremiyet açısından binanın içinden oldukça farklıdır çünkü bireysel kullanım için özel bölümler sağlayan bazı iç mekânlar bulunmaktadır. Bina alanından çit dışında kalan (özellikle yol bölgesinden) kişiler dahi evsiz barınağı alanında yürütülen faaliyetleri görebilmektedir çünkü mekanın avlu alanını kapatabilecek kapalı bir çit ve bitkiler bulunmamaktadır. Binaya yakın apartmanlarda yaşayan insanlar da o yerde gerçekleştirilen herhangi bir açık hava faaliyetini doğrudan ve açıkça görebilmektedir (Şekil 4.28).

Şekil 4.28. Dış mekanın çevredeki binalarla ilişkisi

Mahremiyet kavramıyla ilişki olarak dış mekanda gerçekleştirilen mekansal analizler kapsamında ulaşılan değerlendirme Çizelge 4.7’de de belirtilmektedir.

Çizelge 4.7. Mahremiyet kavramı kapsamında mekânsal kriterlerin değerlendirilmesi

Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri	İyileştiren ortam niteliğini etkileyen mekansal kriterler	Değerlendirme		
		Evet	Hayır	Kısmen
Mahremiyet	G.1. Ortak kullanım alanlarının dışında bireysel kullanım olanağı sağlayan özel bölümler sağlanıyor mu?		/	

4.2.3 Destekleyici ortam atmosferi kapsamında mekansal analizler

Gözleme dayalı olarak, dış alanda peyzajın sağladığı ortamın bazı olumlu etkileri olduğunu söylemek olanaklıdır (Değerlendirme H.1). Binanın önüne papaya ağaçları da dahil olmak üzere çeşitli türlerde süs bitkileri ve ağaçlar dikilmiştir. Ancak, evsizlerin çiçek toplamasına veya orada hazırlanmış olan süs bitkilerinin konumunu değiştirmesine izin verilmemektedir. Buna ek olarak, yakınlarda bir çardak ve kafesler içinde kuşlar da bulunmakta olup, bu kuşlar hem çevreyi daha çekici kılmakta hem de peyzaj atmosferini güzelleştirmektedir.

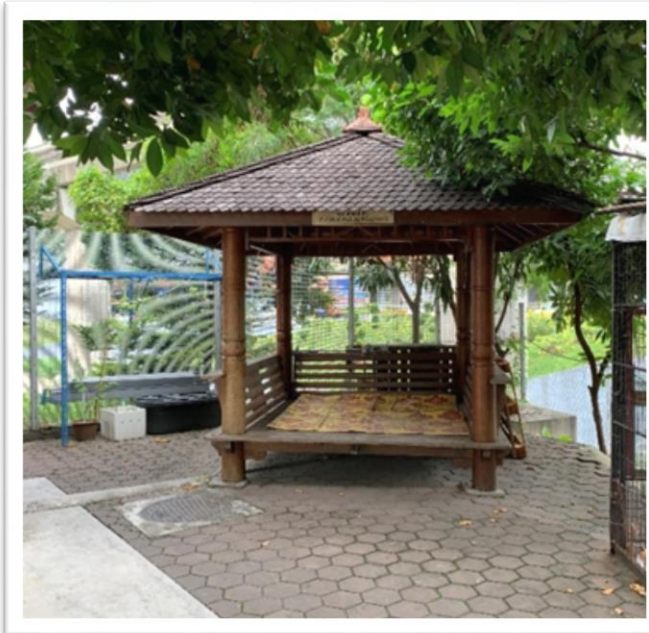
Binanın daha önce belirtilen sıcak renklerin kullanıldığı dış cephe dış tasarımının da evsizlerin orada yaşaması için başlıca çekici etkilerden biri olduğu söylenebilir (Değerlendirme H.2). Bina dış cephesinde evsizlerin yaşadığı yerin adını gösteren tabelaların kullanılması da onlar açısından olumlu bir etki olarak yorumlanabilir. Genel olarak, binada evsizlere yönelik destekleyici bir ortam atmosferi olarak çekici bir etki yaratabilecek çok fazla unsur bulunmamaktadır.

Dış mekândan gelen renkler de evsizler için olumlu bir etkiyi desteklemektedir (Değerlendirme H.3). Yapılan gözlemlerde, "Hand to Help" sloganıyla birlikte birbirlerine yardım eden "ellerin" resmedildiği bir duvar resmi (Şekil 4.29) olduğu tespit edilmiştir. "Hand to Help", evsizlerin toplumdan dışlanmaması için onlara yardım etmek isteyen insanlar olduğu anlamına gelmektedir. Ayrıca, el resmiyle birlikte uçuşan çiçek ve kelebek motifleri de bulunmaktadır. Yeşil, mavi, kırmızı ve sarı gibi çeşitli renklerin kullanılmasıyla ortaya çıkan tablodan da görülebilmektedir. Her renk kendi anlamını taşır ve renkler genellikle olumlu etkiler yaratmaya yardımcı olabilir; örneğin kırmızı enerji vermek için, mavi depresyon ve ağrıyı tedavi etmek için, yeşil stresi azaltmak ve

rahatlamak için, sarı ise ruh halini iyileştirmek için kullanılabilir. Ayrıca dış alanda dekoratif bitkilerin ve yeşil bitkilerin stresli veya endişeli kişiler üzerinde yatıştırıcı etkileri olduğu düşünülmektedir. Ayrıca binalarda açık sarı ve kırmızı gibi sıcak renklerin kullanılmasının da bu kişiler üzerinde olumlu etki yarattığı ve çevrelerini doğrudan desteklediği araştırmalarda da belirtilmiştir.

Şekil 4.29. "Hand to Help" sloganıyla birlikte birbirine yardım eden "ellerin" resmedildiği duvar resmi

Şekil 4.30. Çardak

Dış mekanda gölgeli ve gün ışığı alan alanlarla gibi kısmen hoş giden etkiler sağlanabilmektedir (Değerlendirme H.4). Araştırmalarda gölgelik alanlar bulabilme durumunda insanların daha az psikolojik stres yaşadıkları belirtilmektedir. Merkezde kalan kişiler, genellikle akşamları birbirleriyle iletişim kurarken çardakta (Şekil 4.30) dinlenmekte veya vakit geçirebilmektedir. Bazıları da sık sık içeriden kitap getirerek çardakta temiz hava alarak kitap okumaktadır. Binanın avlusunun etrafına dikilen ağaçlar da gün boyunca iyi bir gölge sağlayabilmektedir. Aynı zamanda, binanın avlusundaki küçük bahçede bulunan bank da ağacın gölgesi altında yer almakta ve bu sayede sıcak günde bile otururken rahat hissedildiği gözlenmiştir.

Evsiz barınağı, inşaatı halen devam etmekte olan birkaç inşaat alanına yakındır (Şekil 4.31). Bu yüzden inşaat alanından gelen inşaat makinelerinin gürültüsü sık sık duyulmaktadır (Değerlendirme H.5). Bunun dışında, bu barınağın konumu, özellikle araçların en yoğun olduğu akşam saatlerinde araçlardan kaynaklanan gürültü rahatsızlığına neden olabilecek birkaç büyük şehri birbirine bağlayan ana yola da yakındır. Ayrıca, sabahtan akşama kadar yaklaşık sabah 6:00'dan akşam 23:50'ye kadar çalışan bir monoray sistemi (tek raylı monoray üzerinde çalışan demiryolu; yolun üzerindedir ve trafikle etkileşime girmez) (Şekil 4.32) bulunmaktadır. Bu durumun, açık alanda bulunduklarında huzurlarını bozabileceği gibi stres duygularını da artırabileceği düşünülmektedir.

Şekil 4.31. Barınak yakınlarında inşaatı devam eden şantiyeler

Şekil 4.32. Barınağa yakın monoray sistemi

Destekleyici ortam atmosferi kavramıyla ilişki olarak dış mekanda gerçekleştirilen mekansal analizler kapsamında ulaşılan değerlendirme Çizelge 4.8’de de belirtilmektedir.

Çizelge 4.8. Destekleyici ortam atmosferi kavramı kapsamında mekânsal kriterlerin değerlendirilmesi

Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri	İyileştiren ortam niteliğini etkileyen mekansal kriterler	Değerlendirme		
		Evet	Hayır	Kısmen
Destekleyici ortam atmosferi	H.1. Dış mekânda peyzajdan yararlanılması yoluyla davet edici, olumlu bir ortam algısı sağlanıyor mu?			/
	H.2. Ortamda kurumsal bir yer algısının dışında çekici bir etki sağlanıyor mu?			/
	H.3. Renkler sayesinde dış mekânda olumlu etki oluşması destekleniyor mu?	/		
	H.4. Dış mekânda gölgeli, gün ışığı alan kısımlar gibi farklı tür kullanım olanakları düzenlenerek memnun edici bir etki sağlanıyor mu?			/
	H.5. Dış mekânda gürültüden uzak bir ortam atmosferi sayesinde olumlu bir etki sağlanıyor mu?		/	

4.2.4. Rehabilitasyon kapsamında mekansal analizler

Açık havada sağlanan rehabilitasyon desteği için bazı özel işlevsel alanlar bulunmaktadır (Değerlendirme I.1). Araştırmada, çeşitli bitki ve süs bitkilerinin bulunduğu bir alan sağlanmasına rağmen, burada bitki yetiştirme fırsatı verilmediği görülmüştür. Genellikle

bitki dikimi gibi programlar barınak alanının dışında yapılmakta ve bu tür programlar nadiren düzenlenmektedir. Dolayısıyla, alan dışında yapılan bitki dikme programı günü dışında merkezde bitki dikme fırsatı sağlanmamaktadır. Meditasyon aynı zamanda anksiyete, kronik ağrı, depresyon, kalp hastalığı ve yüksek tansiyon gibi durumları da azaltabilmektedir. Bu nedenle, binanın avlusundaki alanda yönetici tarafından özellikle hafta sonları sabahları egzersiz gibi meditasyon için çeşitli programlar da düzenlenmektedir (Şekil 4.33). Sağlıklarının daha iyi korunması ve mekândaki sosyalleşme sürecinin teşvik edilmesi için herkes bu tür programlara katılmaya teşvik edilmektedir.

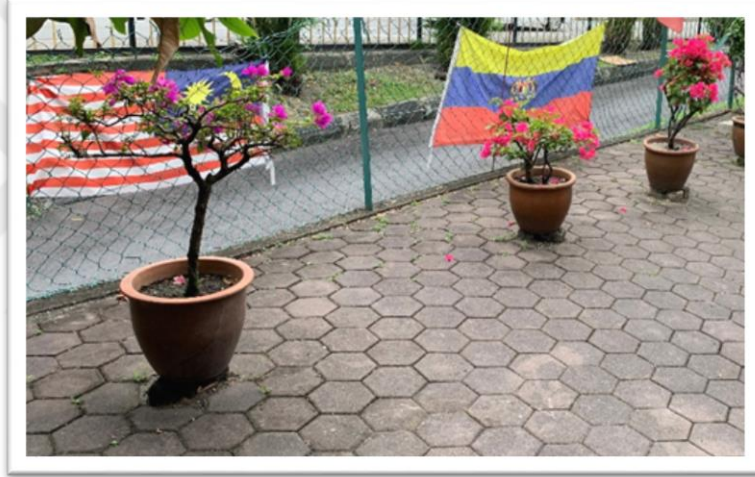

Şekil 4.33. Binaın avlusundaki alanda düzenlenen egzersiz gibi meditasyon amaçlı çeşitli programlar

Dış mekanda evsizler için rahatlatıcı bir ortam etkisi sağlayabilecek, bitkiler ve dekoratif bitkiler dikildiği de görülmüştür. (Değerlendirme I.2). Örneğin, dikilen bitkilerden birinin bilimsel adı “Eugenia Oleana”dır (Şekil 4.34). Bu ağaç gölgeleme alanı olarak işlev görmesinin yanı sıra alanı güzelleştirmekte ve evsiz insanların zihnini destekleyen bir ortam yaratmaktadır. Ayrıca “Cerbera Odollam”, “Cassia Fistula” ve “Amherstia Nobilis” gibi başka ağaçlar da alanda ilgi çekici unsurlar olarak yer almaktadır. Bunun dışında Malezya’da arka bahçelerde yaygın olarak dikilen “Begonvil” (Şekil 4.35) ve “Caladium” bitkileri gibi dekoratif bitkiler de evsiz barınağında rahatlatıcı bir ortam etkisi sağlamaktadır. Bununla birlikte, mekan sadece yeşil alanların oluşturulması yoluyla rahatlatıcı bir ortam etkisi yaratmakta, ancak alanın etrafında küçük akan su hendekleri veya su çeşmeleri gibi, su kullanımı yoluyla sağlanabilecek herhangi bir etkiden yararlanılmamaktadır.

Şekil 4.34. “Eugenia Oleana”

Şekil 4.35. “Begonvil”

Dış mekanda insanların evcil hayvanlarına özel olarak bakabilecekleri alanlar bulunmamaktadır (Değerlendirme I.3). Bunun nedeni, yöneticilerin mekândaki yolcuların temizliği ve sağlığı konusunda endişe duydukları için evcil hayvanlar için bir yer sağlamamalarıdır. Öte yandan, binanın yakınında büyük kafeslere yerleştirilmiş farklı türde kuşlar görülebilmektedir (Şekil 4.36). Böylece kuşları beslemelerine ve onlara bakmalarına izin verilmektedir. Genellikle merkezde kalanların akşamları bazıları çardakta kuşları izlerken ve yakındaki kuşların cıvıltılarını dinlerken memnun oldukları gözlenmiştir. Bunun dışında, kantin alanının ve mekanın ana kapısının yakınında sergilenen küçük balıklarla dolu bir akvaryum da bulunmaktadır (Şekil 4.37). Belirlenen zamana göre balıkları beslemelerine de izin verilmektedir.

Şekil 4.36. Binanın yakınındaki büyük kafeslere yerleştirilmiş farklı türde kuşlar

Şekil 4.37. Kantin alanı ve mekanın ana kapısının yakınında sergilenen küçük balıklarla dolu akvaryum

Dış mekan, kısmen müzik veya doğal çevreyle ilgili sesler aracılığıyla iyi oluşu teşvik eden bir ortam sağlayabilmektedir (Değerlendirme I.4). Bilindiği gibi yağmur sesleri daha meditatif ve sakin bir ortam yaratmaya yardımcı olur. Malezya'nın sık sık yağmur yağın havası da bu kişiler için esenliği teşvik eden bir ortam sağlamak üzere olumlu bir unsur olarak yorumlanabilir. Ayrıca kuş kafesinden gelen kuş cıvıltıları da sakin bir atmosfer yaratabilen ve onları doğaya yaklaştıran doğal çevreyle ilgili seslerden biri olarak düşünülebilir.

Rehabilitasyon kavramıyla ilişki olarak dış mekanda gerçekleştirilen mekansal analizler kapsamında ulaşılan değerlendirme Çizelge 4.9'da da belirtilmektedir.

Çizelge 4.9. Rehabilitasyon kavramı kapsamında mekansal kriterlerin değerlendirilmesi

Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri	İyileştiren ortam niteliğini etkileyen mekansal kriterler	Değerlendirme		
		Evet	Hayır	Kısmen
Rehabilitasyon	I.1. Dış mekanda rehabilitasyon desteği sağlamaya yönelik (bitki yetiştirme, meditasyon vb.) özel işlevsel alanlar sağlanıyor mu?	/		
	I.2. Peyzaj sayesinde suyun kullanımı, yeşil alanlar oluşturma ve ağaçlardan yararlanarak rahatlatıcı bir ortam etkisi sağlanıyor mu?			/
	I.3. Kişilerin evcil hayvanlarıyla özel olarak ilgilenebilecekleri alanlar sağlanıyor mu?		/	
	I.4. Dış mekânda müzik ya da doğal çevreye ilişkin sesler algılanarak iyi hissetmeyi destekleyen bir ortam sağlanıyor mu?			/

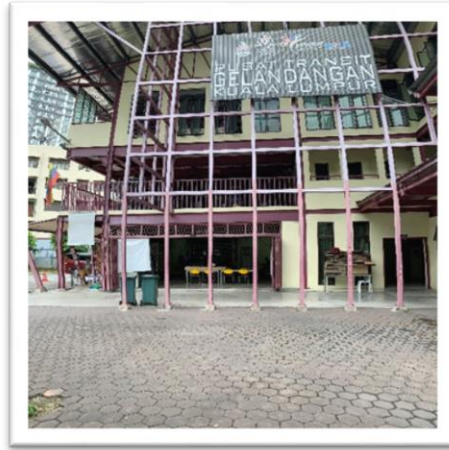
4.2.5. Sosyalleşme kapsamında mekansal analizler

Dış mekanda sosyalleşmeye kısmen olanak tanıyan esnek ve çok yönlü mobilyalarla bir açık alan sağlandığı görülmüştür. (Değerlendirme J.1). Dışarıda sağlanan bank (Şekil 4.38), dinlenme ve birbirleriyle etkileşimde bulunarak zaman geçirme için alan sağlamıştır. Aynı zamanda, özellikle gündüzleri havanın ve esintinin tadını çıkarırken çardakta oturup dinlenmeyi tercih edenler de bulunmaktadır. Ancak, dışarıda bank olmaması nedeniyle bazen binanın dışında oturmak ve dinlenmek için yemek salonundan sandalyeler alıp getirilmektedir. Dışarıda sadece bir masa yer almaktadır. Alan oldukça sınırlı olmasına rağmen dışarıdaki mobilyaların düzenlenmesinin olumlu olduğu, mobilyaların oldukça rahat kullanılabildiği ve merkezde kalanların birlikte oturup dinlenmek için kendilerini rahat hissettikleri gözlenmiştir. Sağlanan banklar da ağaçların gölgesi altındadır ve gün boyunca bile orada olmalarına rağmen çok sıcak değildir.

Şekil 4.38. Dış mekanda dinlenme ve etkileşim alanı

Dış mekânda sosyalleşmeyi destekleyecek işlevsel çeşitliliğin çok fazla olmadığı söylenebilir (Değerlendirme J.2). Bu mekanda görülebilecek olan, genellikle belirli bir günde çeşitli etkinlikler veya sosyal programlar için kullanılan küçük bahçe (Şekil 4.39) olarak da adlandırılan boş bir alandır. Genellikle herhangi bir programa katılırken bankta otururken orada toplanılmaktadır. Benzer şekilde, alanın sınırlı olması veya yağmur yağması durumunda etkinlikler veya programlar için yemekhane/kantin kullanılmaktadır. Yemekhanenin her zaman kullanılabilen açık bir yer olması buna uygundur. Sığınma evinin açık sınıf veya atölye gibi buna hizmet edebilecek belirli bir odası bulunmamaktadır.

Şekil 4.39. Genellikle çeşitli etkinlikler veya sosyal programlar için kullanılan küçük bahçe olarak da adlandırılan boş alanlar

Genellikle çeşitli faaliyetler veya programlar için kullanılan açık alanların, topluluk programları için dışarıdaki topluluğu davet eden etkinlikleri içerdiği söylenebilir (Değerlendirme J.3). Sivil toplum kuruluşları gibi dışarıdan gelen topluluklar, evsizlerle ücretsiz saç kesme (Şekil 4.40), festival kutlama (Şekil 4.41), yardım etme veya motivasyon konuşmaları gibi refah programları yürütmek için gelmektedir. Ayrıca, özellikle hafta sonları Malezya Sağlık Ajansı tarafından organize edilen sağlık sohbetleri ve sağlık için kas egzersizleri gibi sağlık programları da sıklıkla yapılmaktadır. Bu sayede sosyalleşmelerine destek olmanın yanı sıra, aynı zamanda sağlıkları da korunmuş olabilmektedir.

Şekil 4.40. Sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanan ücretsiz saç kesimi gibi sosyal yardım programları

Şekil 4.41. Festivalleri/Bayramı kutlamak

Gözlemlere dayanarak, dış mekânın çevreden izolasyon hissi yaratmayan bir sınır tasarımı olduğu söylenebilir (Değerlendirme J.4). Bunun nedeni, genellikle binanın dış

ve iç mekanı da dahil olmak üzere tüm alanında kullanılan açık konsepttir. Yani evsizlerin girmesi yasak olan bazı alanlar dışında tüm alana erişimleri serbesttir. Böylece kendilerini o mekandaki tüm çevreden soyutlanmış hissetmeyeceklerini ve sosyalleşmelerinin desteklendiğini söylemek olanaklıdır.

Sosyalleşme kavramıyla ilişki olarak dış mekanda gerçekleştirilen mekansal analizler kapsamında ulaşılan değerlendirme Çizelge 4.10'da da belirtilmektedir.

Çizelge 4.10. Sosyalleşme kavramı kapsamında mekansal kriterlerin değerlendirilmesi

Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinimleri	İyileştiren ortam niteliğini etkileyen mekansal kriterler	Değerlendirme		
		Evet	Hayır	Kısmen
Sosyalleşme	J.1. Dış mekânda sosyalleşmeye olanak tanıyan, esnek ve farklı kullanım olanaklarına sahip mobilyalar sağlanıyor mu?			/
	J.2. Sosyalleşmenin desteklenmesi için dış mekânda (açık sınıf, açık atölye vb.) işlevsel çeşitlilik sağlanıyor mu?			/
	J.3. Dış mekânda yakın çevre toplumunu da davet edebilecek kurumsal olmayan bir ortak kullanım alanı algısı sağlanıyor mu?			/
	J.4. Dış mekânda çevreden izole olma duygusu oluşturmayan bir sınır tasarımı sağlanıyor mu?		/	

5. SONUÇ

Çalışmanın 2.1 bölümünde, evsizliğin farklı bakış açılarına dayanan bir dizi sınıflandırması ve tanımı yapılmıştır. Bu konu literatürde birçok yazar tarafından tartışılmıştır. Evsizlik kavramı ülkeden ülkeye değişmekte ve genellikle siyasi iklimi yansıtmaktadır. Bazı hükümetler için evsiz kişi sadece sokaklarda yaşayan ve uyuyan kişidir. Diğerleri içinse bu tanım, barınaklarda ve huzurevlerinde uyuyan kişileri de kapsamaktadır. Tipple ve diğerleri (2005) tarafından bildirildiği üzere, evsizliğin tanımı bir ülke içinde yaşam tarzı, konum, işgalin kalıcılığı veya kira güvencesi, refah hakları ve kalite gibi çeşitli kriterlere göre değişmektedir. Malezya'da kullanılan 'Evsiz' terimi, en yakın şekilde 'serseri' olarak çevrilebilecek, serseriliği ve baş belası olmayı ima eden aşağılayıcı çağrışımlara sahiptir (Levinson 2004'den aktaran Dietrich 2018). Çalışmanın 2.2 bölümüne göre, evsizlikte doğal afetler ve sosyal eşitsizlikler de rol oynamakla birlikte, uygun fiyatlı konut şüphesiz ana sorundur. İpotek ödemelerinin aksatılması ve kira borçları gibi mali açıdan istikrarsız durumlar, genellikle tahliye ve ev kaybına yol açmaktadır. Yoksulluk, eğitimsizlik, ırksal, sosyal ve kültürel ayrımcılık ve eşitsizlik evsizliğe katkıda bulunarak karmaşık ve birbiriyle ilişkili bir olgu yaratabilmektedir. Depresyon, bipolar bozukluk, şizofreni, anksiyete bozuklukları ve travma sonrası stres bozukluğu gibi çeşitli ruhsal hastalıklar evsizliğe katkıda bulunabilmektedir. Alkol, reçeteli ilaçlar ve yasadışı uyuşturucular gibi maddeleri kötüye kullanan bazı evsizlerin çeşitli nedenlerle evsiz kalma olasılığı daha yüksektir. Fiziksel ve cinsel şiddet ile fiziksel, duygusal, cinsel veya mali istismar dahil olmak üzere aile içi şiddet, evsizliğin önde gelen nedenlerindendir. Ekonomik ve yapısal faktörler de bir kişinin evsiz kalmasına neden olabilmektedir. Araştırmada değerlendirilen "Housing First", evsizliği ele almak için geleneksel yöntemlerden ziyade dayanıklı, istikrarlı konutlara erişimi önceliklendiren kanıtlanmış bir modeldir.

"Housing First", istikrarlı bir barınmanın, akıl hastalığı ve madde bağımlılığının etkili bir şekilde tedavi edilmesi ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için bir ön koşul olduğunu kabul eder. Durum istikrara kavuştuğunda, bireyler konut istikrarı, istihdam ve iyileşmeyi destekleyen bir dizi hizmete daha iyi erişebileceklerdir. İstikrarlı bir barınma olmadan bu hedeflere ulaşmak daha zor hale gelir. Evsizliği ele almak için devlet kaynakları kısıtlı olduğundan, toplumlar bu kaynakları mümkün olduğunca çok insana yardım etmek için

etkin bir şekilde kullanmalı ve “Housing First” gibi insanların sokaklardan kurtulmasına yardımcı olduğu kanıtlanmış yaklaşımlara yatırım yapmalıdır.

Malezya'da şu anda evsizlikle ilgili net bir politika bulunmamakta, sorunun üstesinden gelmeye yönelik tüm girişimler uzun vadeli uygulamadan ziyade kısa vadeyi hedeflemektedir. Evsizlerin sayısı kolaylıkla sıfıra indirilemese bile, sorunun ciddiyeti azaltılabilir. Verilen her türlü destek ya da alınan her türlü inisiyatif, gelecekte ortaya çıkacak sonuçlar ya da etkiler konusunda farklı bir bakış açısına sahip olmalıdır. Bu bağlamda, evsizlere yönelik barınakların tasarımında kullanıcıların psiko-sosyal ihtiyaçları açısından destekleyici bir ortam yaratmak için tasarım kriterlerinin nasıl belirleneceği sorusuna cevap verebilmek için barınakların tasarımının gelişimsel özelliklerini inceleyerek kullanıcı-mekân ilişkisini anlamaya ihtiyaç vardır. Tasarımcıların evsizlerin barınmasında oynayacakları bir rol vardır ve herhangi bir yardım sadece barınmalarını değil, aynı zamanda refahlarını da dikkate almalıdır. Şu anda, tasarımcıların dahil olduğu tasarım uygulamaları, toplum katılımı yoluyla etkileyici sonuçlar üretmektedir. Evsizlerin ihtiyaçlarını karşılamak için tasarımcıların daha yaratıcı, yenilikçi, pratik ve yaratıcı olmaları gerektiği ve ayrıca binaların kalitesini sağlamak ve evsizlerin toplulukları ve diğer sosyal gruplarla ilişkilerini geliştirmek, böylece güvenlerini, öz saygılarını ve refah duygularını artırmak için katılımcı tasarım stratejileri gibi projelerde kilit bir rol oynayabilecekleri sonucuna varılmıştır.

Evsizlere yönelik barınakların tasarımında, kullanıcıların psiko-sosyal ihtiyaçları göz önünde bulundurularak destekleyici bir ortam yaratılması açısından evsizlere yönelik bir barınak sağlanması önemlidir. Malezya, özellikle Kuala Lumpur'da artan evsiz insan sayısından endişe duymakta ve bu sorunla başa çıkmak için hükümet yetkilileri tarafından bazı girişimlerde bulunmaktadır. Bu bağlamda, Malezya'daki mevcut barınak yapılarının çoğu, özellikle psiko-sosyal ihtiyaçlar açısından evsizlerin standartlarının altında inşa edildiğinden, gerek mevcut mekanın iyileştirilmesi gerekse gelecekteki projelere ihtiyaç duydukları ihtiyaçların standartlarını karşılayan bir mekan sağlanması önemlidir. Bu çalışma kapsamında incelenen yabancı ülkelerdeki başarılı örneklerden yola çıkılarak Malezya için etkili olan psiko-sosyal ihtiyaçlara uygun mimari uygulamalar ve yapı çevrelerine dair bazı öneriler bu çalışma aracılığıyla görülmüştür. Psiko-sosyal ve fiziksel olmak üzere tüm yönleri dikkate alınarak ihtiyaçlarını karşılayan bir mekan sağlanmadığı takdirde daha az şanslı oldukları ifade edilebilir. Evsizlerin evsiz barınaklarına

erişebilmeleri için yaşam ortamlarının ihtiyaçlarına uygun olmasının sağlanması ve evsizlere güvenli barınma hakkının verilmesi gerekli görülmelidir. Dolayısıyla evsizlere uygun bir barınma ortamının sağlanmasının, haklarının tanınması ve toplumda ötekileştirilmemeleri açısından önemli olduğu kabul edilebilir. Öte yandan, evsizlerin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak tasarlanan yaşam alanı örneklerinin, özellikle psiko-sosyal ihtiyaçlar bağlamında nitelik açısından yetersiz olduğu söylenebilir. Bu bağlamda sorunun nedeni, farklı mekânsal algı sistemlerine sahip olanlar için her mekânın işlevinin ne kadar önemli olduğu konusunda çeşitli tarafların yeterli ilgiyi göstermemesidir.

Farklı nedenlere bağlı olarak evsiz kalanların mekânı algılama sistemleri ve mekânı kullanma biçimleri farklıdır. Genel olarak onlara ilham verebilecek çalışmaların evsizler için uygun mekânların tasarlanmasına katkı sağlayabileceği belirtilmektedir. Bu bağlamda, araştırmada her bir kullanıcı mekânının dış ve iç kısımları da dâhil olmak üzere değerlendirilmesi ve sağlanan mekânın her bir işlevi için gözlem yapılması, tasarım sürecinde kullanılacak ölçütler sağlayabilecek önemli bir geri bildirim kaynağıdır. Bu amaçla tez çalışmasında evsizlere yönelik bir barınak geliştirmek için onların ihtiyaçlarına karşılık gelen evsiz barınaklarının tasarım kriterleri bağlamında bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu değerlendirmeden elde edilen bulgular ile mevcut mekânın geliştirilmesi ve gelecekteki gelişimde farkındalık yaratarak daha iyi bir tasarım sürecine katkı sağlayabilecek sonuçlara ulaşılması hedeflenmektedir.

Bu çerçevede, "psiko-sosyal gereksinimler" için tanımlanan değerlendirme kriterleri arasında "Aidiyet, mahremiyet, destekleyici ortam atmosferi, rehabilitasyon ve sosyalleşme" yer almaktadır. Genel olarak Kuala Lumpur Evsizler Transit Merkezi, dış mekânı, binanın dış cephesi ve iç mekânı dahil olmak üzere değerlendirilmiştir. Araştırma alan çalışması sırasında, binanın dış ve iç kısımlarının gözlemlenmesi yöntemi ve elde edilen bazı ek bilgiler ile kriterler genişletilmiş ve barınağın her bir alanının gözlemlenmesi mevcut duruma uygun hale getirilmiştir. Dolayısıyla çalışmanın amacı, her bir mekânın evsizlerin ihtiyaçlarına uygun olması için gereken nitelikleri tanımlayabilecek bir çerçeve çizmektir. Araştırmada bulgular ve tartışma bölümünde, barınağın mekanlarının evsizler tarafından nasıl kullanıldığı ve değerlendirmeye dayalı olarak hangi yönlerden iyileştirilmesi ve desteklenmesi gerektiği yönünde bir değerlendirme sunulmuştur.

Bu bağlamda aidiyet, sığınma evlerindeki evsizlerin psikososyal gereksinimlerinin desteklenmesinde önemli bir faktör haline gelmektedir. Yön bulma sorunlarının genellikle bir mekana yeni gelen bireyler için aidiyet duygusu hissetme veya kendi evleri gibi hissetme açısından zor olduğu görülebilir. Bu durumda, işaret sistemleri (metinsel işaretler veya grafik işaretler dahil) yeni gelenlerin mekanda gezinmelerine yardımcı olmak için gereklidir. Tabelalar stres ve yönelim bozukluğunu azaltmaya yardımcı olur ve yön bulmayı kolaylaştırır. Buna ek olarak, renk psikolojisi de belirli renklerin insan ruh halini ve davranışını nasıl etkilediğini göstermektedir. Renk, sözsüz iletişimde, ruh hali oluşturmada ve hatta karar vermede önemli bir rol oynar. Renkler, eylemi ve fizyolojik tepkileri teşvik eden ve ruh halini etkileyen güçlü iletişim araçlarıdır. Örneğin mavi renk bilgeliği, umudu, huzuru ve güveni sembolize eder. En önemlisi de dinginliği ve aidiyet duygusunu besler. Bunun da ötesinde, kişiselleştirilmiş bir alanın birçok faydası vardır. Mekânlarını kişiselleştirmek, onlar için bir aidiyet duygusu yaratabilir. Kişiselleştirebilir olmanın, mekan içinde ilişkiler kurmaya ve esnek olmaya yardımcı olabileceği de araştırmalarda belirtilmiştir. İnsanlar daha mutlu, daha sağlıklı, daha üretken olma eğilimindedir ve diğer alanı kendi alanlarıyla uyumlu hale getirebildiklerinde kendilerini özel hissederler.

Evsiz barınağının aidiyet duygusunu geliştirmeye odaklanarak tasarlanması, sakinleri için destekleyici ve güçlendirici bir ortam yaratılması açısından çok önemlidir. Bu kapsamda PTGKL'de aidiyet duygusunu teşvik edebileceği düşünülen öneriler aşağıda ifade edilmektedir.

1. Açık ve davetkâr giriş: Sakinlerin hoş karşılandıklarını ve güvende olduklarını hissetmelerini sağlayacak şekilde mevcut giriş, daha daha açık ve davetkar bir giriş alanı olarak tasarlanabilir. Bireylerin hoş karşılanmadıklarını hissetmelerine neden olabilecek bariyerler veya uzun kuyruklar oluşturmaktan kaçınılması düşünülmelidir.
2. Kişisel depolama: Sakinlerin eşyalarını saklamaları için daha güvenli, özelleştirilebilir kişisel depolama alanları sağlanabilmelidir. Belirlenmiş bir alana sahip olmak, bireylerin sahiplik ve mahremiyet duygusu hissetmelerine yardımcı olabilmektedir.

3. Topluluk bahçesi: Sakinlerin birlikte bahçecilik faaliyetlerine katılarak sorumluluk ve topluluk duygusunu geliştirebilecekleri bir topluluk bahçesinin oluşturulması sağlanabilir.
4. Çeşitli konaklama seçenekleri: Aileler için özel odalar, cinsiyete özgü yatakhaneler ve yalnızlığı tercih edenler için bireysel alanlar gibi farklı konaklama türleri sağlanabilir.
5. Doğal ışık ve yeşil alanlar: Doğal ışığı en üst düzeye çıkarın ve sakinleştirici ve besleyici bir ortam yaratmak için yeşil alanlar veya iç mekan bitkileri eklenebilir.
6. Sessiz alanlar: Sakinlerin rahatlayabileceği, meditasyon yapabileceği veya toplumsal faaliyetlerden uzakta kişisel zaman geçirebileceği sessiz alanlar belirlenebilir.
7. Kültürel etkinlikler: Kültürel çeşitliliğe karşı duyarlı olarak ve çeşitli kültürel uygulamaları ve ihtiyaçları karşılayacak alanlar tasarlanabilir.
8. Sanatsal etkinlikler: Sanatsal ifade için bir sanat stüdyosu veya sakinlerin sanat eserlerini sergileyebilecekleri duvarlar gibi alanlar oluşturulabilir. Bu sayede terapatik etkiler sağlanabilir, gurur ve topluluk duygusunun oluşumu teşvik edilebilir.

Mahremiyet bağlamında, birçok program evsizlerin gizliliğini korumak için özel alana ihtiyaç duymaktadır. Uyku alanı, danışma, danışmanlık ofisleri, evsiz sağlık merkezleri ve ıslak alanlar gibi bu alanların, evsizlerin erişebileceği bir yere yerleştirilmeleri gerekir, ancak alanın kullanıcıları için uygun miktarda mahremiyet sunmaları gerekir. Kamusal ve özel alanları birbirinden ayırmaya yardımcı olan bazı tasarım unsurları arasında oda bölücüler, camların renklendirilmesi veya aşındırılması ve hatta mobilya tasarımı ve yerleşimi yer almaktadır. Beyaz gürültü jeneratörleri veya ses emici yüzeyler gibi ses yalıtımı teknikleri de açık hissi veren ve ihtiyaç duyanlara bir miktar mahremiyet sağlayan kamusal alanlar yaratmak için kullanılabilir. Yön bulma, kamusal ve özel alanların belirlenmesinde dikkate alınması gereken bir diğer önemli husustur. Kamusal ve evsizlere yönelik alanların, barınak girişlerine ve otoparka yakın merkezi bir alandaki olanaklarla birlikte bölgelendirileceği şekilde planlanan bir barınak, geçitler ve peyzaj unsurları gibi tabelalarla güçlendirilebilir. Özel alanlardaki başarılı yön bulma hassas bir şekilde tasarlanmalıdır.

Barınaklardaki evsiz bireylerin mahremiyetini korumak, onurlarını korumak ve kendilerini güvende ve saygın hissetmelerini sağlamak için çok önemlidir. Barınakta, PTGKL sakinlerinin mahremiyetini korumak için uygulanabileceği düşünülen öneriler aşağıda belirtilmektedir.

1. Banyo ve duş mahremiyeti: Sakinlerin kişisel hijyenlerini sağlamaları için temizlik ve bakım konusuna daha fazla dikkat edilmesi gerektiği söylenebilir. Bu alanlarda mahremiyetin sağlanması, saygınlığın korunması için çok önemli olup, mevcut kullanım alanlarında daha fazla özel alan oluşturulabilir.
2. Sessiz alanlar: Barınak içinde sakinlerin kişisel alan ve dinlenme sürelerine sahip olabilecekleri sessiz ve özel alanlar belirlenebilmelidir.
3. Ranza perdeleri: Her birey için mahremiyet hissi yaratmak için ranzaların etrafına perdeler veya bölücüler takılabilir. Bireylerin ortak uyku alanlarında bile kendi kişisel alanlarına sahip olmaları sağlanabilmelidir.
4. Bölünmüş alanlar: Mümkünse, barınak içinde daha fazla mahremiyet sunan bölmeli alanlar oluşturulabilmelidir. Bu bölmeler, uyku alanlarını ayırmak için geçici duvarlardan veya perdelerden yapılabilir.
5. Kişisel alan tahsisi: Bireylerin eşyaları için belirlenmiş bir alana sahip olmalarını sağlamak için, ortak uyku alanlarında bile her sakin için belirli miktarda kişisel alan ayrılabilir.
6. Özel ihtiyaçların göz önünde bulundurulması: Engelli veya akıl sağlığı sorunları olan kişiler gibi bireylerin özel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, mahremiyetlerini ve rahatlarını sağlamak için uygun düzenlemeler sağlanabilir.
7. Topluluk alanları: Barınak içinde sakinlerin etkileşime girebileceği ve sosyalleşebileceği daha çeşitli ortak alanlar tasarlanarak, dinlenme ve uyku sırasında mahremiyet ihtiyaçlarına saygı gösterirken topluluk duygusunun da teşvik edilmesi düşünülebilir.
8. Düzenli bakım: Uyku alanlarının daha temiz ve bakımlı olması sağlanabilir. Mevcut alanda yer alan kırık bölücüler veya perdeler gibi mahremiyeti engelleyen sorunlar giderilebilir.

Destekleyici ortam atmosferinin sağlanabilmesi açısından barınak, evsizler için ortamda çekici bir etki sağlamalıdır. Barınak alanının etrafında çiçekler veya dekoratif bitkiler gibi yeşil bitkiler, olumlu bir etki yaratabilecek ve çekici bir etki sağlayabilecek yeşil bir alan

yaratacaktır. Yeşil alan, daha düşük erken ölüm oranı, daha uzun yaşam beklentisi, daha az ruh sağlığı sorunu, daha az kardiyovasküler hastalık, çocuklarda ve yaşlılarda daha iyi bilişsel işlevsellik gibi çok sayıda sağlık faydasıyla ilişkilidir. Buna ek olarak, barınaklarda uygun peyzaj ve özelliklerin sağlanması, refah ve yaşam kalitesine önemli ölçüde katkıda bulundukları için önemlidir. Estetik açıdan hoş ve kültürel açıdan anlamlı peyzajlar içinde yaşamak, refah duygularını arttırabilir. Binadaki pencere açıklıkları ve aydınlatma da kullanıcıların konforuna uygun ve yeterli ışık almalarını sağlayacak şekilde olmalıdır. Çünkü doğal aydınlatmanın bina sakinlerinin sağlık ve konfor düzeylerini artırdığı kanıtlanmıştır. Doğal aydınlatma insanın konforu, sağlığı ve ruh hali üzerinde önemli bir rol oynar, ancak bulunduğumuz yere bağlı olarak değişir. Ayrıca, yapay aydınlatma da evsizler için ortamı desteklemede önemli bir rol oynar. Aydınlatma seçiminde, amaç, ışık miktarı, ışık kalitesi, armatür tipi ve dekoratif bir armatür olup olmadığı gibi kriterler göz önünde bulundurulmaktadır. Işık terapisi lambaları, ruh halini ve enerji seviyelerini artırmak veya mevsimsel duygusal bozukluk (SAD), depresyon veya uyku bozuklukları gibi durumları tedavi etmek için yaygın olarak kullanılan parlak lambalardır. Tıpkı renklerin barınak veya kapalı alan dışında da destekleyici bir atmosfer görevi görebildiği gibi, mavi ve yeşilin sakinleştirici bir atmosfer yaratabildiği; turuncu ve sarının iştahı açabildiği; kırmızı ve pembenin tutku ve enerjiye ilham verebildiği; morun ise yaratıcılığı ve üretkenliği artırabildiği kanıtlanmıştır. Renk seçimleri açısından, toprak yeşilleri ve bunların mavilerle karışımları zihin ve beden için rahatlatıcı ve gençleştirici bir ortam yaratabilir. Örneğin, yatak odaları bu açıdan ele alınabilir. Bu ortam uyudukları ve kendilerini canlandırdıkları yerdir. Yatma alanı, uyku kalitesini artırmak için huzurun somutlaştırılması gereken bir yerdir. Dolayısıyla, serin bir yeşil ile eşleştirilmiş rahatlatıcı bir açık mavi yatak odası için uygun renkler olarak düşünülebilir. Bu kombinasyon, stres ve kaygıyı azaltırken vücudun kendini rahat hissetmesi için sakin ve huzurlu bir alan yaratabilir. Aynı zamanda, barınakların yeterli gölgeye sahip bir manzara sunması da gereklidir. Bu sayede gölge serin tutarken aynı zamanda güneş yanığı, dehidrasyon ve diğer güvenlik endişelerini önlemeye yardımcı olabilir. Güneşlik, UV ışınlarından korunmanın en kolay yollarından biridir. Bina aynı zamanda gürültü kontrolüne de sahip olmalıdır. Ticari binaların ses yalıtımı, gürültü seviyelerini azaltma ve optimum akustik konfor için oda akustiğini iyileştirme süreci olarak

açıklanabilmektedir. Bu tanım, dış gürültüyü engellemek için malzeme, ürün ve gürültü azaltma teknolojilerinin kullanılmasını içermektedir.

Evsizler barınağında destekleyici bir ortam yaratmak, barınak sakinlerinin refahını ve saygınlığını artırmak için çok önemlidir. PTGKL'de bu açıdan değerlendirilebilecek öneriler aşağıda sunulmaktadır.

1. Sıcak ve Karşılıklı Giriş: Barınağın girişinin ve karşılama alanının daha sıcak ve davetkar olacak şekilde tasarlanabilmesi sayesinde, barınak sakinlerinin geldikleri andan itibaren kendilerini güvende ve değerli hissedebilmesi desteklenebilir.
2. Temizlik ve Hijyen: Ortak alanlar ve yaşam alanları için düzenli temizlik programları çok önemlidir. Barınak genelinde temizlik ve hijyen standardının artırılması ve sürekliliği sağlanabilmelidir.
3. Sessiz Bölgeler: Barınak içinde daha fazla sessiz bölgeler belirleyerek sakinlerin koşturmadan uzakta huzurlu ve dinlendirici anlar geçirmeleri sağlanabilir.
4. Destekleyici Aydınlatma: Konforlu ve rahat bir atmosfer yaratmak için sıcak ve davetkar aydınlatma seçenekleri yaratılarak destek sağlanabilir.
5. Sakinleştirici Renkler: Huzur duygusunu teşvik etmek için sığınma evinin tasarımında daha sakinleştirici ve nötr renkler kullanılması düşünülebilir.
6. Okuma ve Dinlenme Alanları: Rahat koltuklar, kitaplar ve dergilerle okuma ve dinlenme alanları oluşturarak sakinlere boş ve kişisel zaman geçirebilecekleri alanlar sağlanabilir.
7. Sanatsal Etki ve Mekansal Donatılar: Ruh halini yükseltmek ve ilham duygusu yaratmak için barınak genelinde daha fazla sanat eserine ve pozitif etki yaratabilecek mekansal donatılara yer verilebilir.

Rehabilitasyon sağlanmasında hoşlanılan bir görsel etki oluşturulması da etkilidir. Olumlu bir etkiye sahip olabilecek görsel efektler arasında sanat da yer almaktadır. Sanat, mimari ve tasarımın ilham verici bir bileşeni olabilir. Özellikle rehabilitasyon için sanatsal etkiler binaları daha sıcak, davetkar ve toplumla ilgili hale getirebilir. Duvar resimleri ve diğer kamusal sanat türleri dış ve iç mekanlara anlamlı bir dinamizm getirebilir. Ayrıca barınaklar, doğal çevreyle ilgili müzik veya sesleri algılayarak refahı destekleyen bir ortam sağlamaya da odaklanmalıdır. Örneğin, kuş cıvıltılarının sesi, ruhları doğaya daha yakın olduğu için sakin hissetmelerine yardımcı olabilir. Su

fiskiyeleri gibi su kullanımı ve yeşil alanlar yaratmak da rahatlatıcı bir ortam sağlar ve esenliği destekler. Aynı zamanda evsiz barınakları, hayvan sahibi olanların barınakta kalmak istemeleri halinde hayvanlarını bırakmalarına da izin vermemektedir. Evcil hayvanlar ayrıca stresi azaltabilir, kalp sağlığını iyileştirebilir ve hatta çocukların duygusal ve sosyal becerilerine yardımcı olabilir. Bu nedenle barınaklar, insanların kedi ve köpek gibi evcil hayvanlarına özel olarak bakabilecekleri alanlar sağlamak için bir girişimde bulunmalıdır. Bu alanların her zaman temiz ve hayvanlar tarafından taşınan hastalıklardan arındırılmış olması için bakımları yapılmalıdır. Evsiz barınaklarındaki rehabilitasyon ihtiyaçları, ilham verici ve olumlu bir çalışma ortamıyla sağlanır. Evsiz insanların kendilerini açarak, dürüst davranarak ve yardım isteyerek rahat hissedecekleri bir ortam yaratmak, stres ve kaygı ile başa çıkmalarını kolaylaştırabilir. En önemlisi, ilham verici ve olumlu bir çalışma ortamı, fiziksel ve ruhsal sağlıklarını destekleyen bir iş-yaşam dengesini korumalarını sağlar. Bitki yetiştirme ve meditasyon gibi açık hava rehabilitasyon desteği için özel işlevsel alanlar da bir barınak için gereklidir. Bahçecilik, bireyler olarak nasıl fark yaratılabileceğini görmeyi sağlayarak özellikle de hayatın çok zor zamanlarında etkili bir destek sağlayabilir.

Evsiz bireyler için rehabilitasyon sağlayan bir merkez tasarlanırken, bu bireylerin kendilerine özgü ihtiyaçlarının ve yaşadıkları zorlukların dikkatle değerlendirilmesi gerekmektedir. PTGKL'de bu yönde destekleyici bir ortamın sağlanmasına yönelik olarak dikkate alınması gerektiği düşünülen öneriler aşağıda sunulmaktadır.

1. Erişilebilirlik: Merkezin mevcut durumda engelli bireyler için erişilebilirlik açısından sorunlu olduğu (asansör, rampa gibi çözümler bulunmamaktadır) gözleme dayalı tespitlere dayalı olarak söylenebilmektedir. Bu açıdan yapılacak tüm düzenlemelerde, binanın engelli bireyler için erişilebilir ve ilgili erişilebilirlik kodlarına ve yönetmeliklerine uygun olması sağlanabilmelidir.
2. Giriş ve resepsiyon: Sakinlerin kendilerini rahat hissedebilecekleri ve personelden yardım alabilecekleri daha sıcak bir giriş ve karşılama alanı oluşturulabilir.
3. Ortak alanlar: Sakinler arasında sosyalleşmeyi ve topluluk oluşturmaya teşvik etmek için salonlar, yemek alanları ve dinlenme odaları gibi ortak alanlar içeren ek bölümler tasarlanabilir.

4. Yemek tesisleri: Sakinlere besleyici yemekler sunmak ve yemek saatlerinde topluluk hissini teşvik etmek için mevcut mutfak alanı, ortak kullanıma yönelik olarak sakinlerin yemek hazırlama etkinliklerini teşvik edecek şekilde geliştirilebilir.
5. Destekleyici hizmetler: Yerinde destek ve hizmetler sunmak üzere vaka yönetimi ofisleri, danışmanlık odaları ve iş eğitimi tesisleri için yer ayrılabilir.
6. Tıbbi tesisler: Düzenli sağlık kontrolleri ve temel tıbbi hizmetlere erişim sunmak üzere sağlık uzmanları için mevcut durumda yetersiz olan mekan, bir tıbbi klinik olarak geliştirilebilir.
7. Ruh sağlığı desteği: Ruh sağlığı uzmanlarının danışmanlık ve terapi seansları sunabilmesi için mevcut durumda kullanılan mekan geliştirilerek, danışmanlık odaları ve terapi alanları tasarlanabilir.
8. Aile konaklama alanları: Evsiz aileleri barındırmak ve onları bir arada tutmak için aile dostu alanlar veya aile birimleri planlanabilir.
9. Evcil hayvan dostu girişimler: Evcil hayvan dostu etkinlikler düzenlenerek veya evcil hayvan sahiplerinin evcil hayvanlarını gezdirirken etkileşimde bulunabilecekleri özel alanlar oluşturulabilir.
10. Dinlenme tesisleri: Fiziksel sağlık ve refahı teşvik etmek için spor salonu veya açık hava spor alanı gibi dinlenme tesisleri sunulabilir.
11. Sosyal yardım merkezi: Sosyal yardım çalışanlarının evsiz bireylerle bağlantı kurması ve destek sunması için özel bir alan tasarlanabilir.

Sosyalleşme kapsamında bir barınak, iç ve dış mekanlarda sosyalleşmeye olanak tanıyan, esnek ve farklı kullanım olanaklarına sahip mobilyalara sahip olmalıdır. Küçük bir alanda birden fazla oturma noktası oluşturmak gibi bazı ilkeler yardımcı olabilir. Oturma noktaları yüz yüze değil, birbirlerine açılı olarak bakmalıdır. Bu düzen, garip bakışlardan ve insanların kendilerini tedirgin hissetmelerinden kaçınmak için uygundur. İnsanların orada kalmak istemesini sağlayan, davetkar ve rahatlatıcı bir tasarım çözümü düşünülmelidir. Ayrıca, sosyalleşmelerini desteklemek için evsizler barınağında sınıf veya atölye gibi iç ve dış mekanlarda işlevsel çeşitliliğe ihtiyaç vardır. Barınak ortamında sosyalleşmenin en önemli amaçlarından biri evsiz bir kişiyi sosyal açıdan yetkin hale getirmektir. Bir evsiz, barınak ortamında sosyal, duygusal ve entelektüel olarak işlev görmesini sağlayacak beceriler geliştirmelidir. Bir barınak aynı zamanda çevredeki

toplumla ilişkilendirilebilecek ortak kullanım alanları da sağlamalıdır. Bağlı bir topluluğun parçası olmak bize aidiyet duygusu verir. Evsiz insanların kişisel bir bağı paylaşmalarına ve birbirlerini, kendilerini ve daha iyi bir toplum için sürekli büyümeyi desteklemelerine olanak tanır. Topluluklar, benzer özelliklere ve ortak ilgi alanlarına sahip benzer düşünen bireyleri bir araya getirir. Her topluluk, o topluluğun ihtiyaçlarını karşılamak için belirli bir kapsam dahilinde faaliyet gösterir. Ayrıca, barınak tasarımı dış mekanda çevreden izole olma hissi yaratmamalıdır. Böylece evsizler kendilerini daha rahat, sakin ve özgür hissedebilirler.

Bir binada sosyalleşmenin artırılması sayesinde, bina sakinleri arasında daha bağlantılı ve canlı bir topluluk yaratabilir. PTGKL'de sosyal etkileşimleri teşvik etmek ve bina içindeki evsizler arasında bir topluluk duygusu oluşturmak için yararlanılabileceği düşünülen bazı stratejiler aşağıda ifade edilmektedir.

1. Ortak alanlar: Salonlar veya açık oturma alanları gibi sosyal buluşmaları teşvik eden ortak alanların, daha rahat, davetkar ve etkileşime elverişli, bakımlı olması sağlanabilir.
2. Topluluk duyuru panoları: Yaklaşan etkinlikler, duyurular ve bina içinde sunulan hizmetler hakkında bilgi paylaşmak için ortak alanlarda ilan panoları düzenlenebilir. Bu sayede, bina sakinleri arasındaki iletişim kolaylaştırılabilir.
3. Ağ oluşturma etkinlikleri: Bina sakinlerinin mesleki ilgi alanlarını ve uzmanlıklarını binadaki diğer kişilerle paylaşmalarına olanak tanıyan ağ kurma etkinlikleri veya toplantıları düzenlenebilir.
4. Fitness dersleri veya kulüpleri: Sakinleri ortak ilgi alanlarına göre bir araya getiren fitness dersleri veya fitnessla ilgili kulüpler oluşturulabilir.
5. Ortak çalışma alanları: Mevcut ortak çalışma alanı bina sakinlerinin birlikte çalışması, işbirliği yapması ve etkileşimde bulunması için fırsatlar sağlayabilecek şekilde esnek kullanılabilir yönde geliştirilebilir.
6. Sanat ve hobi atölyeleri: Bina sakinlerinin yaratıcı ilgi alanlarını keşfedebilecekleri ve benzer düşünen bireylerle etkileşime girebilecekleri sanat dersleri veya hobi atölyeleri düzenlenebilir.
7. Toplum hizmetleri: Sakinleri yerel toplum hizmetleri, gönüllü fırsatlar veya yardım etkinlikleriyle buluşturabilecek, ortak mekan kullanımlarına olanak

verilebilir. Bu sayede birlikte toplum hizmetine katılarak arkadaşlık duygusunun geliştirebileceği düşünülebilir.

8. Kutlamalar: Merkezde sakinler için önemli olan özel günlerin, tatillerin veya kültürel etkinliklerin kutlanmasına yönelik etkinlikler için ayrılan mevcut kullanım alanlarının niteliğinin geliştirilmesi (esnek kullanılabilir mobilyalar, tanımlı oturma alanları vb.) sağlanabilir.

Bu çalışmadan elde edilen bulgular, evsizlere barınma ve destek sağlamanın profesyoneller ve tasarımcılar için zorlu bir görev olmaya devam edeceğini göstermektedir. Bu bağlamda, psikolojik ihtiyaçlar da dahil olmak üzere sakinlerinin ihtiyaçlarını daha bütüncül bir şekilde ele alarak evsizliğe daha geniş çapta yardımcı olma hedeflerini karşılamak kolay bir yol değildir. Bununla birlikte, teoriyi pratiğe dönüştürmek, özellikle mevcut ekonomik ve siyasi ortamda sosyal bakımdaki eğilimler tarafından belirlenen kaynakların mevcudiyeti ve kalış süresiyle ilgili olarak her zaman mümkün değildir.

Bu bağlamda evsiz barınaklarının tüm mekanlarının tasarımında psiko-sosyal gereksinimlere yönelik mekansal kriterlerinin göz önünde bulundurulmasının destekleyici bir ortam yaratılması adına faydalı olacağı öngörülmektedir. Hem psiko-sosyal hem de fiziksel ihtiyaçlara uygun ve konforlu bir barınak ortamından onların da faydalanma hakkı olduğu vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, özellikle evsiz barınaklarının mekanlarının kullanıcı gereksinimleri açısından uygunsuzluğu konusunun daha dikkatli ve derinlemesine gözden geçirilebilmesi geleceğe yönelik doğru bir adım olacaktır.

KAYNAKLAR

- Adams, M. (2019). *Benefits of supportive housing for addicts: Whitesands treatment*. WhiteSandsTreatment. <https://whitesandstreatment.com/2019/03/14/the-benefits-of-supportive-housing-for-recovering-addicts>.
- Adler, S. E. (2022). *Positive effects of music for Mental Health*. AARP. <https://www.aarp.org/health/brain-health/info-2020/music-mental-health.html>. (Erişim tarihi 09.08.2022).
- Ahearn, V. (2013). *Homeless Vancouver Street Busker Inspires Film 'Hit 'n Strum'*. Times Colonist. <https://www.timescolonist.com/entertainment/homeless-vancouver-street-busker-inspires-film-hit-n-strum-4584751> (Erişim tarihi 08.12.2022).
- Aiswebapp, B., (2021,). *Top benefits of Green Tinted Glass: Ais Glass*. Top Benefits of Green Tinted Glass | AIS Glass. <https://www.aisglass.com/benefits-green-tinted-glass/> (Erişim tarihi 04.12.2022).
- Alexander, L. (2020). *Housing First: Eradicating homelessness in Helsinki*. The Borgen Project. <https://borgenproject.org/homelessness-in-helsinki/> (Erişim tarihi 09.12.2022).
- Alhabshi, S. M. (2012). Homelessness in Kuala Lumpur, Malaysia: A Case of Agenda Denial. *International Journal of Social Science Tomorrow* , 1(2), 1–9.
- Alharthi, O. (2020). Structures as Emergency Shelters, 1–16. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.10665.01124>
- Anonim. (2011). *Elements of environmental design*. Elements of Environmental Design| UCI Environment Institute. <https://environment.uci.edu/course/1358.html> (Erişim tarihi 27.12.2022).
- Anonim. (2012). *Discover the story of English more than 600,000 words, over a thousand years*. Home: Oxford English Dictionary. <https://www.oed.com/> (Erişim tarihi 06.12.2022).
- Anonim. (2017a). Shelter Design Guidelines. BC Housing. <https://www.bchousing.org/publications/Shelter-Design-Guidelines.pdf> (Erişim tarihi 22.12.2022).
- Anonim. (2017b). *Can art make a difference? mobilizing the arts to prevent and end youth homelessness*. Can Art Make a Difference? Mobilizing the Arts to Prevent and End Youth Homelessness | The Homeless Hub. <https://www.homelesshub.ca/blog/can-art-make-difference-mobilizing-arts-prevent-and-end-youth-homelessness> (Erişim tarihi 13.02.2023).
- Anonim. (2018). UNHCR. *Emergency shelter standard*. <https://emergency.unhcr.org/emergency-assistance/shelter-camp-and-settlement/shelter/emergency-shelter-standard> (Erişim tarihi 04.05.2022).

Anonim. (2019a). Family, domestic and sexual violence. Australian Institute of Health and Welfare. <https://www.aihw.gov.au/search?search> (Erişim tarihi 02.12.2022).

Anonim. (2019b). *Types of housing support for the homeless*. United To End Homelessness. <https://unitedtoendhomelessness.org/blog/types-of-housing-support-for-the-homeless/> (Erişim tarihi 09.08.2022).

Anonim. (2019c). Jamboree Housing Corporation. *What is permanent supportive housing?.*, <https://www.affordablehousingpipeline.com/blogs/california-affordable-housing/what-is-permanent-supportive-housing> (Erişim tarihi 09.08.2022).

Anonim. (2019d). *How arts can help improve your mental health*. Mental Health Foundation. <https://www.mentalhealth.org.uk/explore-mental-health/blogs/how-arts-can-help-improve-your-mental-health> (Erişim tarihi 04.02.2023).

Anonim. (2019e). *Modular prototype fills privacy and security gaps in LA's homeless shelters*. officeinsight. <https://officeinsight.com/officenewswire/modular-prototype-fills-privacy-and-security-gaps-in-las-homeless-shelters/> (Erişim tarihi 22.03.2022).

Anonim. (2020). *The importance of natural lighting in interior design*. SIT Furniture Design AwardTM. <https://www.sitaward.com/the-important-of-natural-lighting-in-interior-design/> (Erişim tarihi 05.03.2023).

Anonim. (2021a). *Avrupa Birliği'Nde Evsizlerin Sayısının Düştüğü Tek ülke finlandiya*. HaberFin. <https://www.haberfin.com/haberler/avrupa-birliginde-evsizlerin-sayisinin-dustugu-tek-ulke-finlandiya/> (Erişim tarihi 26.02.2023).

Anonim. (2021b). *A new safe haven opens-and one's on the way: Goddard Riverside*. Goddard Riverside . <https://goddard.org/a-new-safe-haven-opens-and-ones-on-the-way/> (Erişim tarihi 09.03.2023).

Anonim. (2021c). *THE BRIDGE HOMELESS RECOVERY CENTER. ABOUT THE BRIDGE*. <https://www.bridgehrc.org/news-and-media> (Erişim tarihi 17.03.2023).

Anonim. (2021d). *Rehabilitation*. World Health Organization. https://www.who.int/health-topics/rehabilitation#tab=tab_1 (Erişim tarihi 24.03.2023).

Anonim. (2022a). *Housing First Is The Idea That The Solution To Homelessness Is A Home*. Homelessness in Marin. https://housingfirst.marinhhs.org/housing-first_ (Erişim tarihi 28.02.2023).

Anonim. (2022b). *Housing first*. <https://endhomelessness.org /resource/housing-first/> (Erişim tarihi 28.02.2023).

Anonim. (2022c). *Rapid re-housing works*. <https://endhomelessness.org /rapid-re-housing-works/> (Erişim tarihi 29.02.2023).

Anonim. (2022d). *Homelessness Resources: Housing and Shelter*. SAMHSA. (2022). <https://www.samhsa.gov/homelessness-programs-resources/hpr-resources/housing-shelter> (Erişim tarihi 01.02.2023).

Anonim. (2022e). *Privacy in architecture and property design: Mojo stumer*. Mojo Stumer - Luxury Architects in Long Island and NYC. <https://mojostumer.com/privacy-in-architecture-and-property-design/> (Erişim tarihi 02.03.2023).

Anonim. (2023). End Homelessness. <https://endhomelessness.org/> (Erişim tarihi 26.04.2023).

Aubry, T., Bloch, G., Brcic, V., Saad, A., Magwood, O., Abdalla, T., Alkhateeb, Q., Xie, E., Mathew, C., Hannigan, T., Costello, C., Thavorn, K., Stergiopoulos, V., Tugwell, P., & Pottie, K. (2020). Effectiveness of permanent supportive housing and income assistance interventions for homeless individuals in high-income countries: A systematic review. *The Lancet Public Health*, 5(6). [https://doi.org/10.1016/s2468-2667\(20\)30055-4](https://doi.org/10.1016/s2468-2667(20)30055-4).

Berens, M. J. (2016). *A Review Of Research : Designing The Built Environment For Recovery From Homelessness* (Ser. Orientation Report, pp. 1–76). Design Resources For Homelessness.

Bell, M., & Walsh, C. (2015). Finding a place to belong: The role of social inclusion in the lives of homeless men. The Qualitative Report. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2015.2414>.

Bhattacharya, S., Thiyagarajan, A., & Kaushal, K. (2018). Homelessness: An emerging threat. *International Journal of Healthcare Education & Medical Informatics*, 05(02), 18–20. <https://doi.org/10.24321/2455.9199.201808>.

Bhattacharjee, S. (2022). *10 benefits of natural light in architecture - RTF: Rethinking the future*. RTF | Rethinking The Future. <https://www.re-thinkingthefuture.com/2020/12/14/a2449-10-benefits-of-natural-light-in-architecture/> (Erişim tarihi 28.02.2023).

Blog, D. (2011). *Designing for dignity in the Bud Clark Commons Shelter • Daily Journal of Commerce*. Daily Journal of Commerce. <https://djcoregon.com/news/2011/06/14/designing-for-dignity-in-the-bud-clark-commons-shelter/> (Erişim tarihi 26.08.2022).

Bothwell, S. (2022). *How to choose Transitional Housing For You*. Transitional Housing., <https://transitionalhousing.com/how-to-choose#diff> (Erişim tarihi 17.02.2023).

Bravo E. (2022). Homelessness in Japan: *The country with the smallest percentage of homeless people*. Tomorrow City. <https://tomorrow.city/a/homelessness-in-japan> (Erişim tarihi 06.01.2023).

Carodine V. (2017). *Architecture students design temporary shelter for the homeless*. Architect. The Journal Of The American Institute Of Architects. <https://www.architectmagazine.com/design/architecture-students-design-temporary-shelter-for-the-homeless> (Erişim tarihi 29.10.2022).

Castro, F. (2018). *Shelter for the homeless / RKW architektur +*. ArchDaily. (Erişim tarihi 26.11.2023). <https://www.archdaily.com/899620/shelter-for-the-homeless-rkw-architektur-plus>.

Chan, F., Bakken-Gillen, S. K., & Cardoso, E. da S. (2009). *Understanding Psychosocial Adjustment to chronic illness and disability: A handbook for evidence-based practitioners in rehabilitation*. Springer.

Chen, M. (2022). *The history of homelessness in America*. The HomeMore Project. <https://thehomemoreproject.org/blog/the-history-of-homelessness-in-america> (Erişim tarihi 27.12.2022).

Clausen, J. A., Brim, O. G., Inkeles, A., Lippitt, R., Maccoby, E. E., & Smith, M. B. (1968). *Socialization and society*. Little, Brown and Company.

Cooper, B. (1995). *Shadow people: the reality of homelessness in the 90's*, Sdney City Mission. https://www.academia.edu/394789/Shadow_People (Erişim tarihi 13.02.2023).

Crane, M., Byrne, K., Fu, R., Lipmann, B., Mirabelli, F., Rota-Bartelink, A., Ryan, M., Shea, R., Watt, H., & Warnes, A. M. (2005). The causes of homelessness in later life: Findings from a 3-nation study. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 60(3). <https://doi.org/10.1093/geronb/60.3.s152>.

Daby, G. (2023). *Resources for pet owners experiencing homelessness*. 365 Pet Insurance. <https://365petinsurance.com/pet-resources/homeless-resource/> (Erişim tarihi 28.03.2023).

Dietrich, U. (2018). Homelessness in Kuala Lumpur : An Intractable Problem (2018th ed., Vol. 2, pp. 1–41). Think city.

Everingham , R. (2019,). *The need to belong: Exploring maslow's hierarchy of needs*. The Mannaz Journal. <https://www.mannaz-journal.com/the-need-to-belong-exploring-maslows-hierarchy-of-needs/> (Erişim tarihi 25.12.2022).

Farha L. (2020). *Covid-19 guidance note1 protecting those living in homelessness*. https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Housing/SR_housing_COVID-19_guidance_homeless.pdf (Erişim tarihi 19.10.2022).

Filipenco D.(2023). *Homelessness statistics in the world: causes and facts*. Developmentaid. <https://www.developmentaid.org/news-stream/post/157797/homelessness-statistics-in-the-world> (Erişim tarihi 13.04.2023).

Frost, A. (2022). *How music can improve your mental health*. The Jed Foundation. <https://jedfoundation.org/resource/how-music-can-improve-your-mental-health/> (Erişim tarihi 01.02.2023).

Gecas, V. (2001). Socialization, sociology of. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 14525–14530. <https://doi.org/10.1016/b0-08-043076-7/01964-1>.

Geertsema B., V., Culhane, D., & Fitzpatrick, S. (2016). Developing a global framework for conceptualising and measuring homelessness. *Habitat International*, 55, 124–132. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2016.03.004>.

Gillis, L., Dickerson, G., & Hanson, J. (2010). Recovery and homeless services: New Directions for the field. *The Open Health Services and Policy Journal*, 3(2), 71–79. <https://doi.org/10.2174/1874924001003020071>.

González, M.F. (2020). *MLK1101 supportive housing / lorcan o'herlihy architects*. ArchDaily. https://www.archdaily.com/950370/mlk1101-supportive-housing-lorcan-oherlihy-architects?ad_medium=gallery (Erişim tarihi 26.06.2022).

Hanna, A. (2022). *10 ways in which a space affects human psychology*. RTF | Rethinking The Future. <https://www.re-thinkingthefuture.com/2021/09/14/a5207-10-ways-in-which-a-space-affects-human-psychology/> (Erişim tarihi 08.02.2023).

Hansen, P. (2009). *Psychosocial interventions: A Handbook*. International Federation Reference Centre for Psychosocial Support.

Henilane, I. (2016). Housing concept and analysis of Housing Classification. *Baltic Journal of Real Estate Economics and Construction Management*, 4(1), 168–179. <https://doi.org/10.1515/bjreecm-2016-0013>

Henley J. (2019). *'it's a miracle': Helsinki's radical solution to homelessness*. The Guardian . <https://www.theguardian.com/cities/2019/jun/03/its-a-miracle-helsinki-radical-solution-to-homelessness> (Erişim tarihi 23.12.2022).

HMC Architects. (2020). *Architecture and privacy: Designing sensitive spaces: Ideas*. HMC Architects. <https://hmcarchitects.com/news/architecture-and-privacy-designing-sensitive-spaces-2020-04-21/> (Erişim tarihi 25.03.2023).

Hutson, S., & Jones, S. (2002). Community self-build for young homeless people: Problems and potential. *Housing Studies*, 17(4), 639–656. <https://doi.org/10.1080/02673030220144385>.

Jasni, M. A., Omar, N., Azmy, M. M., Mohd Fikri, S., Mohd Noor, A. A., Hussin, Z., & Abdul Rahman, N. F. (2023). Isu Gelandangan di Malaysia: Analisa Dari PERSPEKTIF Sosial Dan Undang-Undang (Akta orang-Orang Papa 1977 [akta 183]). *UUM Journal of Legal Studies*, 14. <https://doi.org/10.32890/uumjls2023.14.1.15>.

Jordan A. (2021). *Safe haven model vs. traditional shelter*. LCSW to Law. <https://www.andreajordan.com/post/the-safe-haven-model> (Erişim tarihi 26.01.2023).

Keegan, E. (2017). *MLK1101 supportive housing, by Lorcan O'Herlihy architects*. <https://www.architectmagazine.com/project-gallery/mlk1101-supportive-housing> (Erişim tarihi 27.06.2022).

Keskeys, P. (2022). *Architecture step by step: Y:cube by Rogers Stirk Harbour + partners - architizer journal*. Journal. <https://architizer.com/blog/practice/details/architecture-step-by-step-ycube-by-rogers-stirk-harbour-partners/> (Erişim tarihi 16.09.2022).

Khandelwal, M. (2021). *Play of sound in architecture - RTF: Rethinking the future*. RTF | Rethinking The Future. <https://www.re-thinkingthefuture.com/2021/07/22/a4692-play-of-sound-in-architecture/> (Erişim tarihi 26.11.2022).

Kocai, E. (2014). Socialization of homeless children in the society: The problem of school adaptation. *Pedagogika*, 116(4), 183–195. <https://doi.org/10.15823/p.2014.057>.

Levesque, J., Babando, J., Loranger, N., Johnson, S., & Pugh, D. (2022). Covid-19 prevalence and infection control measures at homeless shelters and hostels in high-income countries: A scoping review. *Systematic Reviews*, 11(1). <https://doi.org/10.1186/s13643-022-02089-x>.

Libby, B. (2011). *Opening day at the Bud Clark Commons*. Portland Architecture. <https://chatterbox.typepad.com/portlandarchitecture/2011/06/opening-day-at-the-bud-clark-commons.html> (Erişim tarihi 24.05.2022).

Local, W. (2016). *Y2Y homeless shelter to install mural*. Wicked Local. <https://www.wickedlocal.com/story/cambridge-chronicle-tab/2016/02/06/y2y-homeless-shelter-to-install/32561223007/> (Erişim tarihi 17.12.2022).

Lubos, L. C. (2008). The role of colors in stress reduction. *Liceo Journal of Higher Education Research*, 5(2). <https://doi.org/10.7828/ljher.v5i2.39>.

Lukács, A. (t.y.). What is privacy? the history and definition of privacy. WHAT IS PRIVACY? THE HISTORY AND DEFINITION OF PRIVACY. <https://core.ac.uk/reader/80769180> (Erişim tarihi 19.01.2023).

Lu, Z., Davidova, M., & Pope, T. (2020). Architecture for the Wellbeing of Homeless Youth: Research by Design Project, Pioneering Buskers. *The City and Complexity – Life, Design and Commerce in the Built Environment*, 19–35.

Maslow, A. H. (1943). A dynamic theory of human motivation. *Understanding Human Motivation.*, 26–47. <https://doi.org/10.1037/11305-004>.

Melnikas, B. (1998). Management and modernization of housing facilities: Specific features of Central and Eastern European countries. *Facilities*, 16(11), 326–333. <https://doi.org/10.1108/02632779810233601>.

Murphy, N. (2022). *What is homelessness?* CPD Online College. <https://cpdonline.co.uk/knowledge-base/safeguarding/homelessness/> (Erişim tarihi 28.09.2022).

Nooe, R. M., & Patterson, D. A. (2010). The ecology of homelessness. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 20(2), 105–152. <https://doi.org/10.1080/10911350903269757>.

Neves Horácio A, Bento A, Gama Marques J. (2023) Personality and attachment in the homeless: A systematic review. *International Journal of Social Psychiatry*, 1-15. doi:10.1177/00207640231161201.

Newman, B. M., & Newman, P. R. (2020). Cultural theories. *Theories of Adolescent Development*, 363–393. <https://doi.org/10.1016/b978-0-12-815450-2.00013-9>.

Oh, E. (2015). *These detachable pods aim to provide shelter for Britain's homeless*. ArchDaily. <https://www.archdaily.com/770386/these-detachable-pods-aim-to-provide-shelter-for-britains-homeless> (Erişim tarihi 23.11.2022).

O'Neill, M. (2019). *5 smart designs combating homelessness*. Architectural Digest. <https://www.architecturaldigest.com/story/designs-combatting-homelessness> (Erişim tarihi 26.10.2022).

Pable, J. (2018). *Shelter design that helps people recover from homelessness*. The Independent. <https://www.independent.co.uk/news/shelter-design-homeless-recovery-mental-health-selfesteem-a8463041.html> (Erişim tarihi 02.01.2023).

Perkins, & Will. (2019). *Modular prototype fills privacy and security gaps in LA's homeless shelters*. officeinsight. <https://officeinsight.com/officenewswire/modular-prototype-fills-privacy-and-security-gaps-in-las-homeless-shelters/> (Erişim tarihi 03.01.2023).

Pierce County. (2022). *Homeless Housing Program Policy and Operations Manual Chapter 7: Rapid Re-Housing*. https://www.piercecountywa.gov/DocumentCenter/View/111567/Policy-Ops-Manual_Ch-7---Rapid-Rehousing_Pub-0122 (Erişim tarihi 04.02.2023).

Pleace, N., Quilgars, D., & Teller, N. (2011). *Social housing allocation and homelessness*. FEANTSA.

Pleace, N., & Quilgars, D. (2003). *Supporting people: Guide to accommodation and support options for homeless households*. Office of the Deputy Prime Minister.

Prieto, C. (2023). *How to use color to accentuate architectural designs*. ArchDaily. <https://www.archdaily.com/991071/how-to-use-color-to-accentuate-architectural-designs> (Erişim tarihi 06.01.2023).

Project, T. B. (2022). *Japan's homeless population*. BORGEM. from <https://www.borgenmagazine.com/japans-homeless-population> (Erişim tarihi 20.12.2022).

Quan, K. (2013). *Sheltering the Underbelly of Society: Architecture as a Means of Achieving Dignity for Those Living in a City's Residual Spaces* (thesis). <https://doi.org/10.32920/ryerson.14646450.v1> Rachels, J. (2017). Why privacy is important. *Privacy*, 11–21. <https://doi.org/10.4324/9781315246024-2>.

Radwan, A. (2015). Color in architecture is it just an aesthetic value or a true human need? *International Journal of Engineering Research And*, 04(12). <https://doi.org/10.17577/ijertv4is120587>.

Rankin, S. (2014). A homeless bill of rights (revolution). *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2376488>.

Rawlings, M. (2022). The Bridge Homeless Assistance Center. Overland Partners. <https://www.overlandpartners.com/projects/the-bridge-homeless-recovery-center/> (Erişim tarihi 15.11.2022).

Richards, J., & Kuhn, R. (2023). Unsheltered homelessness and Health: A Literature Review. *AJPM Focus*, 2(1), 100043. <https://doi.org/10.1016/j.focus.2022.100043>.

Rodriguez, N. M., Lahey, A. M., MacNeill, J. J., Martinez, R. G., Teo, N. E., & Ruiz, Y. (2021). Homelessness during COVID-19: Challenges, responses, and lessons learned from homeless service providers in Tippecanoe County, Indiana. *BMC Public Health*, 21(1). 1657 (2021). <https://doi.org/10.1186/s12889-021-11687-8>.

Rosenberg, A. (2011). The Bridge Homeless Assistance Center / Overland Partners. *ArchDaily*. <https://www.archdaily.com/115040/the-bridge-homeless-assistance-center-overland-partners> (Erişim tarihi 21.05.2022).

Ross, K. (2011). Bud Clark Commons / holst architecture. *ArchDaily*. <https://www.archdaily.com/189376/bud-clark-commons-holst-architecture> (Erişim tarihi 25.05.2022).

Schoolmaster, S., Columbres, C. (2011). Bud Clark Commons / holst architecture. *ArchDaily*. <https://www.archdaily.com/189376/bud-clark-commons-holst-architecture> (Erişim tarihi 01.06.2022).

Smith, G. (2015). Y-Cube / Rogers Stirk Harbour + Partners. *ArchDaily*. https://www.archdaily.com/773370/y-cube-rogers-stirk-harbour-plus-partners?ad_medium=gallery (Erişim tarihi 08.07.2022).

Smith, R. (2019). Homelessness is a design challenge. *Business of Home*. <https://businessofhome.com/articles/homelessness-is-a-design-challenge> (Erişim tarihi 22.01.2023).

Springer, S. (2000). Homelessness: A proposal for a global definition and classification. *Habitat International*, 24(4), 475–484. [https://doi.org/10.1016/s0197-3975\(00\)00010-2](https://doi.org/10.1016/s0197-3975(00)00010-2).

Staff, N. T. I. (2023). *Space for stability: Temporary pallet shelters are just one way that communities are trying to stem the tide of homelessness*. New Times San Luis Obispo. Retrieved April 6, 2023, from <https://www.newtimesslo.com/sanluisobispo>

/space-for-stability-temporary-pallet-shelters-are-just-one-way-that-communities-are-trying-to-stem-the-tide-of-homelessness/(Erişim tarihi 26.04.2023).

Stahl, J., & Hall, M. (2013). Interactions between the urban environment and “The homelessness”: Observations and responses (thesis).

Stevens P. (2015). Rogers Stirk Harbour + partners develops Y:Cube Housing Unit. designboom. <https://www.designboom.com/architecture/richard-rogers-stirk-harbour-partners-ycube-housing-unit-03-14-2014/> (Erişim tarihi 19.04.2022).

Stretch, B., & Whitehouse, M. (2007). BTEC Health and Social Care: Book 1. Heinemann Educational.

Saunders, V. (2022). Human psychosocial needs documented. Psychiatry and Behavioral Health, 2(1), 1–3. <https://doi.org/10.33425/2833-5449.0006>.

Taylor, M. R., & Walsh, E. T. (2018). When corporal acts are labeled criminal: Lack of privacy among the homeless. Sociology Mind, 08(02), 130–142. <https://doi.org/10.4236/sm.2018.82011>.

Tipple, G., & Speak, S. (2005). Definitions of homelessness in developing countries. Habitat International, 29(2), 337–352. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2003.11.002>

Valenzuela, K. (2015). Y-Cube / Rogers Stirk Harbour + Partners. ArchDaily. https://www.archdaily.com/773370/y-cube-rogers-stirk-harbour-plus-partners?ad_medium=gallery (Erişim tarihi 25.04.2022).

Vergare, M. J., & Arce, A. A. (1986). Homeless adult individuals and their shelter network. New Directions for Mental Health Services, 1986(30), 15–26. <https://doi.org/10.1002/yd.23319863004>.

Vivona V. (2022). Home first. Are We Europe. <https://www.areweeurope.com/stories/home-first/> (Erişim tarihi 22.01.2023).

Vrabic SC, Herbers JE, Davis M, Thomas C. (2022). Perceptions of support in shelter environments for caregivers and young children experiencing family homelessness. Child Care Health, 48(4):588-594. doi: 10.1111/cch.12963.

Vu, P. (2019). MLK1101 supportive housing / lorcan o’herlihy architects. ArchDaily. https://www.archdaily.com/950370/mlk1101-supportive-housing-lorcan-ohherlihy-architects?ad_medium=gallery (Erişim tarihi 27.03.2022).

Walker, A. (2021). L.A. built a tiny-house village for the homeless. some aren't so sure about it. Curbed. Retrieved April 9, 2023 -los-angeles.html (Erişim tarihi 13.12.2022).

Web, C. N. R. (2022). How green spaces can improve your health. College of Natural Resources News. <https://cnr.ncsu.edu/news/2022/04/parks-green-spaces-improve-health/> (Erişim tarihi 14.01.2023).

Whitehead, D. (2023). 'it Broke my heart': Why rural homelessness is getting worse in England. Sky News. <https://news.sky.com/story/i-spent-my-last-fiver-on-a-tent-why-rural-homelessness-is-getting-worse-in-england-12840886> (Erişim tarihi 26.04.2023).

Wilson, M. (2011). Emergency shelter: An architectural perspective . https://www.researchgate.net/publication/260980994_Emergency_Shelter_An_Architectural_Perspective_2011 (Erişim tarihi 17.07.2022).

Wimmer, L. (2022). *Dig into the benefits of gardening*. Mayo Clinic Health System. <https://www.mayoclinichealthsystem.org/hometown-health/speaking-of-health/dig-into-the-benefits-of-gardening> (Erişim tarihi 11.01.2023).

Woudenberg, C. (2020). *'hope cafe' brings fine dining experience to homeless residents*. San José Spotlight. <https://sanjosespotlight.com/hope-cafe-brings-fine-dining-experience-to-homeless-residents/> (Erişim tarihi 12.11.2022).

Wright, B. J., Vartanian, K. B., Li, H.-F., Royal, N., & Matson, J. K. (2016). Formerly homeless people had lower overall health care expenditures after moving into supportive housing. *Health Affairs*, 35(1), 20–27. <https://doi.org/10.1377/hlthaff.2015.0393>.

York, A., & Tamika. (t.y.). *CQ3 – what strategies help promote the health of individuals? - ppt download*. SlidePlayer. <https://slideplayer.com/slide/13010117/> (Erişim tarihi 26.01.2023).

Yousefi, Z., Hosseini, S.B., Yazdanfar, S.-A., & Norouzian-Maleki, S. (2016). Promoting the residents' sense of belonging in housing design. *Asian Journal of Behavioural Studies* 2(5),33-43. DOI: 10.21834/ajbes.v2i5.47.